

Opptrapping av Forsvaret i Nord

Konsekvenser og muligheter i Nord-Norge med vekt på
O6-byene med omland

Forfattere | Bård Kårtveit, Stig Karlstad og Vigdis Nygaard

Rapport | Nr. 20-2025 – NORCE Helse og samfunn

Rapporttittel	Opptopping av Forsvaret i Nord: Konsekvenser og muligheter i Nord-Norge med vekt på O6-byene med omland.
Prosjektnummer	110153
Institusjon	NORCE Research AS
Oppdragsgiver	O6 Kommunesamarbeidet
Gradering	Åpen
Rapportnr.	20-2025, NORCE Helse og samfunn
ISBN	978-82-8408-417-6
Antall sider	88
Publiseringsdato	Oktober 2025
CC-lisens	CC BY 4.0
Bildekreditering	Forsvaret
Stikkord	forsvar, leverandørindustri, forsvarsindustri, næringsutvikling, beredskap, samferdsel, utdanning, bosetting, sikkerhet

Sammendrag

Forsvaret skal trappe opp sin tilstedeværelse i nord, og Langtidsplanen for forsvarssektoren (2025-2036) legger opp til store investeringer i personell, utstyr og infrastruktur i Nord-Norge. Hvilke muligheter og samfunnseffekter dette gir i Nord-Norge vil bero på i hvilken grad Forsvaret vet å nyttiggjøre regionale ressurser. Denne rapporten har tatt utgangspunkt i O6-kommunene og omlandet rundt, og belyser ulike tema knyttet til Forsvarets tilstedeværelse i nord. Dette inkluderer bosetting, utdanning, forskning og utvikling, industrimuligheter, samt transportinfrastruktur. O6 kommunene utgjør midtpunkt i hver sin region, har noe ulik næringsprofil, og ressurser som kan nyttiggjøres ovenfor Forsvaret.

Summary

The Armed Forces are set to increase their presence in the north, and the Long-Term Plan for the Defence Sector (2025–2036) outlines major investments in personnel, equipment, and infrastructure in Northern Norway. The opportunities and societal effects this will bring to Northern Norway will depend on the extent to which the Armed Forces are able to utilize regional resources effectively. This report is based on the O6 municipalities and their surrounding areas, and it highlights various topics related to the Armed Forces' presence in the north. These include settlement, education, research and development, industrial opportunities, and transport infrastructure. The O6 municipalities serve as central hubs in their respective regions, each with a distinct industrial profile and resources that can be leveraged by the Armed Forces.

Sammendrag

Forsvaret skal trappe opp sin tilstedeværelse i nord, og Langtidsplanen for forsvarssektoren (2025-2036) legger opp til store investeringer i personell, utstyr og infrastruktur i Nord-Norge. Hvilke muligheter og samfunnseffekter dette gir i Nord-Norge vil bero på i hvilken grad Forsvaret vet å nyttiggjøre landsdelens ressurser.

Denne rapporten har tatt utgangspunkt i O6-kommunene og omlandet rundt, for å se på hvilke muligheter som kan åpne seg for næringslivet i Nord-Norge. De seks kommunene utgjøre regionale sentre i hver sine områder, og har noe ulike næringsprofiler og ressurser. Alta i Finnmark har en betydelig bygg og anleggs-sektor. Tromsø er et sentrum for forskning, utvikling og innovasjon i nord, Harstad og Narvik har betydelig leverandørindustri som kan rettes enda mer mot Forsvaret, Narvik har også prioritert NATO-havn og er endepunkt for EUs ScanMed-korridor. Bodø er vertskap for Forsvaret Operative Hovedkvarter og CAOC, mens Rana utgjør et industrielt kraftsenter med gode forbindelser mot Sverige og Finland.

Rapporten har belyst ulike tema knyttet til Forsvarets tilstedeværelse i nord. Dette inkluderer bosetning, utdanning, forskning og utvikling, industrimuligheter, infrastruktur og nordisk samarbeid.

Forsvarets opptrapping omfatter en stor bemanningsøkning ved Forsvarets baser i nord. Med et voksende misforhold mellom hvor Forsvarets ansatte må jobbe, og hvor de vil bo, vil svært mange pendle mellom nord og sør. *Gjennomtenkte grep bør tas for å tilrettelegge for lokal og regional bosetning på en måte som ivaretar forsvarsansatte og medflytteres behov. Som en del av dette kan bonus for flytting til tjenestested økes og differensieres basert på familiesituasjon.* Forsvarets geografiske utfordring forsterkes av at nesten all militær utdanning er lagt til Sør-Norge, mens behovet for militært personell ligger i nord. *Det bør derfor sterkt vurderes å etablere militære eller militær-sivile utdanningsløp i nord, som kan utdanne nye offiserer og andre forsvarsansatte som har tilhørighet i regionen, og som vil bo og jobbe i de områdene hvor Forsvaret opererer.*

Forsvarets oppbygging kan by på store muligheter for en rom- og droneteknologisk akse mellom Tromsø, Narvik, Andøya og Bodø. Samarbeidet mellom rom-aksen og Forsvaret kan styrkes ytterligere ved FFIs etablering i Tromsø. *Forsvarsdepartementet bør samtidig omstrukturere et system for forskningsfinansiering hvor en institusjon, FFI gis en svært dominerende posisjon.*

Nord-Norge har betydelig leverandørkapasitet innen bygg og anlegg, maritim og marin sektor, mekanisk industri, energi og prosessindustri. Landsdelens største industriaktører har styrket egen kompetanse gjennom store oppdrag for offshore, havbruk, energi og mineralindustri. Denne kapasiteten kan nyttiggjøres til å styrke Forsvaret i nord. Vår gjennomgang av Forsvarets anskaffelser de siste fem årene viser at Forsvarsbygg har gjort noen grep som har gitt store byggeoppdrag til lokale leverandører i Nord-Norge. Hos FLO og FMA kommer derimot en svært liten andel av varer og tjenester fra nordnorske

leverandører. Dette skyldes i stor grad at anskaffelser gjøres gjennom store, nasjonale rammeavtaler av en bredde og et omfang som utelukker mulige leverandører i Nord-Norge. Hos Forsvarsmateriell identifiseres noen områder hvor det bør være større rom for nordnorske aktører, som *innovasjon rundt utstyr tilpasset arktiske forhold*, samt *støttefunksjoner rundt forsvaret*, inkludert *service og vedlikehold av materiell*. Flere industriaktører mener landsdelen risikerer å mangle kritisk industrikompetanse forsvaret vil trenge å ha i nord. Her kan Forsvarssektoren utfordres til å ta flere grep:

Forsvarsdepartementet kan legge klarere føringer for en anskaffelsepraksis som legger til rette for lokale leverandører, blant annet med tydelig vekt på sikkerhet og beredskapshensyn. Det kan så følges opp med konkrete grep hos Forsvarsbygg og Forsvarsmateriell.

Forsvarsbygg kan bygge videre på lærdommen fra oppbyggingen av Finnmark Landforsvar. Det innebærer å *dele opp kontrakter*, slik at små og mellomstore leverandører kan delta i anbudskonkurranser, *varsle nye oppdrag god tid i forveien*, *vektlegge klima og miljø*, samt *unngå at mange store oppdrag må gjennomføres parallelt*.

Forsvarsmateriell kan i større grad enn i dag *benytte handlingsrommet de har til å vektlegge klima og miljø samt sikkerhet og beredskap i sine anskaffelser*. For å ivareta kritisk kompetanse bør det i større grad åpnes for å *styre anskaffelser til kapable leverandører i landsdelen med henvisning til beredskap*. Et annet grep er å *legge føringer på store nasjonale og internasjonale kontraktører om at leveranser og kompetanseoverføring skal skje i samarbeid med nordnorske leverandører*, basert på begrunnelser som beredskap og rask tilgjengelighet. Dette er tiltak som allerede gjøres i bl.a. petroleumsnæringen, der petroleumsselskaper selv har ansatt egne industrikoordinatorer i nord. Ett tredje grep er å *søke å styre gjenkjøp fra utenlandske aktører mot industrileverandører i nord, og å bistå industrileverandører i nord i å søke oppdrag for utenlandske næringsaktører på gjenkjøpsavtaler*. Forsvaret har en egeninteresse i å ivareta kritisk leverandørkompetanse i de områdene de opererer. Det innebærer også å sikre en lokal leverandørindustri med kapasitet og kompetanse til å vedlikeholde og reparere militært materiell.

Nordnorske industriaktører opplever Forsvaret og den norske forsvarsindustrien som noe lukket. For nordnorske aktører som ønsker innpass i forsvarsmarkedet er det flere grep som kan gjøres. De bør fortsatt forberede seg på å imøtekomme forsvarsindustriens spesifikke krav, og *søke dialog med Forsvaret og med store aktører i norsk forsvarsindustri*. I samarbeid med offentlige aktører, bransjeorganisasjoner og klynger bør de også *se til off-shore industriens bruk av lokale leverandører i Nord-Norge*, og hva slags erfaringer herfra som kan være relevant for forsvarsindustrien. Samtidig bør de *se etter andre veier inn i Forsvarsmarkedet*. For nordnorske leverandører kan utvidelsen av NATO åpne nye muligheter for samarbeid med forsvarsindustri-aktører i Sverige og Finland, eller for oppdrag rettet mot svensk eller finsk forsvar. Etterslep på gjenkjøp fra norsk forsvarsindustri kan være et godt inntak til å vinne oppdrag, bl.a. fra svenske industriaktører. Flere nordnorske leverandører har vunnet forsvarsrelaterte oppdrag gjennom samarbeid med store, utenlandske aktører før de opplever å få innpass i det norske forsvarsmarkedet.

O6 – kommunene og regionale myndigheter kan bidra til å styrke lokal industri ovenfor Forsvaret på flere måter. O6-kommunene kan, sammen med bransjeorganisasjoner skape arenaer for dialog mellom Forsvaret, nasjonal forsvarsindustri og regionalt næringsliv, hvor Forsvaret kan forventes å formidle egne behov ovenfor nordnorske leverandører. Kommunene kan legge til rette for mer forsvarsrelatert industrietablering i nord, og kommunisere hva landsdelen kan tilby store industriaktører, i form av tilgjengelige industriområder i nærhet til forsvarets operative avdelinger, i byer med gode transportlinjer sørover, og østover mot Sverige og Finland. De samme kreftene kan *mobiliseres til å utfordre Forsvaret og Forsvarsdepartementet, og anmode om politiske føringer*, for å få gjennomført grep som gir nordnorske leverandører bedre innpass i forsvarsmarkedet. Dette kan inkludere en vektlegging av sikkerhet og beredskap i anskaffelsesprosesser, bruk av regionale heller enn nasjonale rammeavtaler, inkludering av lokale leverandører i store nye rammeavtaler, samt beredskapsstyring av anskaffelser mot bestemte leverandører. Dette er grep som er innenfor Forsvarssektorens handlingsrom, men som går imot en stordriftstenkning, og et sentraliserings og effektiviseringspress som preger Forsvarets anskaffelsesapparat.

KVU Nord-Norge, som ble levert i 2023, anbefaler omfattende utbedring av eksisterende veier og jernbane, samt utbygging av ny innfartsåre til Tromsø. KVUen ble integrert i Nasjonal Transportplan for 2025-2036. Siden da har man fått en sterkere vektlegging av transportbehov knyttet til Forsvar, beredskap, og nordisk forsvarssamarbeid. Det omfatter blant annet behov for tverrgående forsyningslinjer fra kysten mot Sverige og Finland, og krav til transportlinjer langs en mulig stridsfront over Nordkalotten. Det siste året har man fått nye initiativ for en militær transportkorridor samt tettere nordisk forsvars-samarbeid i nord, NATO har besluttet etablering av en fremskutt bakkestyrke i Finland, og en økning i medlemslandene forsvarsrelaterte investeringer til 5 % av BNP. Alt dette peker mot større investeringer i transportinfrastruktur i Nord-Norge, spesielt langs transportlinjer som knytter Norge tettere til Sverige og Finland. I første omgang kan det utløse en *oppgradering av Ofotbanen, og etter hvert Narvik Havn*. Flere av O6-kommunene har også samferdselsprosjekter i sine omland som kan gi betydelig dual use-gevinst. Det gjelder blant annet *Østre-Malangen korridoren* som vil knytte Tromsø-regionen nærmere Indre Troms, og oppgradering av *E12-korridoren fra Rana mot Sverige og Finland*.

Oppbyggingen av Forsvaret i nord inngår i en utvikling mot tettere nordisk samarbeid innen forsvar, infrastruktur og næringsutvikling. På forsvar og infrastruktur vil mye av dette samarbeidet ha et hovedfokus i Nord-Norge. Nordnorsk næringsliv og regionale myndigheter bør jobbe for at samarbeid rundt forsvar og infrastruktur gir gode synergieffekter også i form av grensekryssende samarbeid på industri og næring.

Forsvarets opptrapping representerer en stor mobilisering av ressurser i Nord-Norge. Denne mobiliseringen kan rigges på en måte som nyttiggjør lokale ressurser, og fremmer bosetning, næringsutvikling og sivil-militært samarbeid i landsdelen. For å oppnå dette bør O6-kommunene, interkommunale råd i nord, fylkeskommuner og regionale næringsorganisasjoner samkjører egen innsats mot å få etablert militær utdanning i nord, påvirke Forsvarets anskaffelsespraksis i tråd med anbefalinger til Forsvarsbygg og Forsvarsmateriell, og få realisert samferdselsprosjekter i nord som har en klar nytteverdi både for forsvar, lokalsamfunn og næringsvirksomhet i Nord-Norge.

Innhold

1.	Innledning	7
2.	Forsvarets opptrapping.....	9
2.1.	Forsvarets planer i Nord-Norge	10
3.	Bykommunene i Nord-Norge – ressurser og forventninger	14
3.1.	Alta.....	14
3.2.	Tromsø Kommune.....	16
3.3.	Harstad	18
3.4.	Narvik.....	20
3.5.	Bodø	22
3.6.	Rana	25
3.7.	O6- kommunene – viktige ressurs for Forsvaret i nord	27
4.	Bosetning knyttet til Forsvaret	29
5.	Utdanning knyttet til Forsvaret.....	32
6.	Forskning og innovasjon	35
6.1.	Nord-Norge som midtpunkt for rom og drone-forskning	35
6.2.	Etablering av FFI i Nord-Norge	36
7.	Forsvarssektorens anskaffelsesregime	38
7.1.	Forsvarsmateriell.....	38
7.2.	Forsvarsbygg	39
7.3.	Endringer i Forsvarets anskaffessystem	40
7.4.	Betydning for forsvarets bruk av lokale leverandører	41
8.	Anskaffelser og leverandører til Forsvaret i Nord-Norge.....	43
8.1.	Forsvarsbygg (FB):.....	44
8.2.	Forsvaret.....	46
8.3.	Forsvarsmateriell (FMA):	49
8.4.	Hva kan Forsvaret kjøpe lokalt?	51
9.	Mulighet for næringslivet i nord	53
9.1.	Norsk Forsvars, og forsvarsrelatert industri	53
9.2.	Nærings og bransjeorganisasjoner med fokus på forsvarsrettet industri...61	
9.3.	Muligheter og utfordringer for næringsaktører i nord.....	64
10.	Samferdsel og Forsvarets behov knyttet til infrastruktur	70
10.1.	Transportinfrastruktur i og rundt O6-kommunene	73
10.2.	Prioritering av dual-use investeringer	75
11.	Nordisk samarbeid	76
11.1.	Nordisk forsvarssamarbeid	76
11.2.	Transportsamarbeid	77
11.3.	Nordisk nærings- og industrisamarbeid	79
12.	Sentrale funn og anbefalinger	80
	Referanser.....	84

1. Innledning

De siste års geopolitiske omveltninger, med Russlands invasjon av Ukraina, har tvunget frem en nytenkning omkring sikkerhet, beredskap, og samfunnsutvikling i nord. Norske myndigheter ser nå viktigheten av robuste lokalsamfunn, og en sterk næringsutvikling i Nord-Norge. Samtidig ser vi starten på en betydelig opptrapping av Forsvarets tilstedeværelse i landsdelen. Frem mot 2036 legges det opp til å bruke 1635 milliarder på å drifte og styrke Forsvaret, samt Norges forsvarssamarbeid med Sverige og Finland. Dette kan gjøres på en måte som styrker Forsvarets egen forsyningssikkerhet, sikrer bredde i sivil-militært beredskapssamarbeid, og bidrar til næringsutvikling, industribygging, kompetansebygging og innovasjon i hele Nord-Norge. Det vil kreve at landsdelen jobber på lag med Forsvaret, og at Forsvaret tar i bruk ressursene som er i regionen.

O6 er et samarbeidsnettverk bestående av de største bykommunene i Nord-Norge, Alta, Tromsø, Harstad, Narvik, Bodø og Rana. Samarbeidet ble etablert i 2012 som et forum for samarbeid omkring feller målsetninger blant bykommunen. I forbindelse med Forsvarets oppbygging i nord, ønsker O6 kommunene å få en oversikt over hva byene i nord kan bidra med, og hvilke muligheter Forsvarets oppbygging kan utløse for bykommunene og landsdelen for øvrig.

NORCE har derfor fått i oppdrag å utarbeide en mulighetsstudie knyttet til Forsvarets opptrapping i nord. Basert på en gjennomgang av offentlige dokumenter fra Forsvaret, fra regjeringen og fra bykommunene, intervju med nøkkelpersoner i Forsvaret, i kommunene, og i nordnorsk næringsliv, samt analyse av statistisk materiale fra Forsvaret, fra kommunene og fra næringslivet, har vi skrevet denne rapporten som tar for seg følgende punkter:

- Forsvarets planer for videre oppbygging i nord ved ulike lokasjoner, både vedtatte planer og mulige satsninger.
- En kort presentasjon av O6-byene, med fokus på forsvarsrelaterte ressurser, og forventninger knyttet til forsvarets oppbygging i nord.
- Muligheter for etablering av militære utdanningsløp i Nord-Norge, samt mulige tiltak for å styrke lokal bosetning av forsvarspersonell som tjenestegjør i Nord-Norge.
- Beskrivelse av Forsvarets anskaffelsessystem, hvem kjøper hva, under hvilke rammer.
- En beskrivelse av norsk forsvarsindustri, eksempler på industri-aktører i nord, og identifisering av muligheter og utfordringer for nordnorsk industri.
- Planer for fremtidig transportutvikling i Nord-Norge, og av samhandlingsprosesser mellom Forsvar og sivile transportmyndigheter for integrering av militære behov på nasjonalt, regionalt og på NATO-nivå.
- Nordisk samarbeid innen forsvar, industri og infrastruktur.
- Et avsluttende avsnitt med sentrale funn og anbefalinger.

Arbeidet med rapporten har foregått i perioden juli – oktober 2025. I løpet av denne perioden har ny informasjon om Forsvarets prioriteringer og valg av lokasjoner for enkelte funksjoner blitt kjent, og bykommunene i nord posisjonerer seg for å møte de muligheter som følger med disse. Formålet med rapporten er å gi en oversikt over hvilke muligheter

Forsvarets opptrapping kan skape for O6 kommunene, og kommunene rundt dem, og hvilke grep bykommunene og næringslivet i nord kan gjøre for å styrke deres egen posisjon.¹ Vi vil starte med en kort presentasjon av Forsvarets planer i Nord-Norge, med bakgrunn i Forsvarets langtidsplan (heretter LTP), samt nyere beslutninger som er tatt på bakgrunn av LTP, og på bakgrunn av NATO-planer om styrket nordisk samarbeid innen alliansen.

¹ Gitt fokuset på O6-kommunene, er det deler av Nord-Norge som vies lite plass. Porsanger og Sør-Varanger er viktige forsvarskommuner i Finnmark, men er begge lokalisert langt fra Alta. De vies derfor lite plass i denne rapporten.

2. Forsvarets opptrapping

Våren 2024 la regjeringen frem Langtidsplanen for forsvarssektoren for 2025-2036. Planen tar utgangspunkt i at vi står i en ny geopolitisk situasjon etter Russlands invasjon av Ukraina, en situasjon preget av økt uforutsigbarhet og økt fare for konflikt. Denne nye situasjonen krever en styrking av Forsvaret, og Langtidsplanen trekker frem en rekke områder hvor denne styrkingen skal fokuseres:

Utbedre kritiske mangler. Øke ammunisjonslagre. Vedlikeholde bygg og infrastruktur, økt kapasitet for å ta imot allierte.

Mer personell: Forsvaret skal ta inn rundt 4600 flere vernepliktige, 13 700 flere reservister og 4600 flere ansatte, samt gjennomføre store kompetanseløft blant Forsvarets ansatte.

Maritim satsing: Forsvaret skal anskaffe 5 nye fregatter med anti-ubåthelikoptre, nye ubåter og en standardisert fartøysklasse med inntil 10 store og 18 mindre fartøy.

Styrking av Hæren: Man skal gå fra 1 til 3 brigader. Det blir én i Finnmark, én i Troms og en ny Brigade Sør. Det skal også anskaffes flere kampvogner, mer luftvern og helikoptre til Hæren og til spesialstyrkene.

Styrking av Heimevernet: Heimevernet skal økes fra 40 000 til 45 000 soldater, med bedre trening og utstyr. Det skal også etableres en egen HV-innsatsstyrke i Tromsø.

Satsing på luftvern: Man skal få en dobling av det eksisterende NASAMS-luftvernet. Både Luftforsvaret og Hæren skal få flere luftvernsystemer.

Bedre situasjonsforståelse: Forsvarets situasjonsforståelse skal styrkes med mer overvåking og tilstedeværelse i våre nærområder, ved hjelp av nye fartøy, samt større satellitt- og dronekapasitet.

2.1. Forsvarets planer i Nord-Norge

Planen legger opp til en styrking av Forsvaret med 600 milliarder NOK gjennom hele perioden, med store investeringer i personell, utstyr og infrastruktur i Nord-Norge.² Forsvaret vil opprettholde alle 54 baser som er operative per i dag, og styrke virksomheten ved noen av disse. Vi vet noe om hva det vil innebære for de tre nordligste fylkene.

Kart over forsvarets baser i Norge. Kilde: Langtidsplanen for Forsvarssektoren 2025-2026

² Med dette menes en styrking av Forsvaret utover planlagt drift. Tilsammen legges det opp til å bruke 1635 milliarder NOK på Forsvaret frem mot 2036.

2.1.1. Finnmark

I Finnmark vil Forsvarets opptrapping omfatte en overgang fra Finnmark Landforsvar, med hovedbase i Porsanger til Finnmarksbrigaden, som ble etablert 20. august 2025, og som skal bygges videre ut med flere avdelinger fram til 2032. Per juli 2025 har Finnmark Landforsvar rundt 300 ansatte og 1200 vernepliktige til enhver tid. Frem mot 2036 skal Finnmarksbrigaden ha et mannskap på et sted mellom 3000 og 5000 soldater, inkludert offiserer og vernepliktige.³ Dette vil omfatte etablering av følgende nye avdelinger i Finnmark: infanteribataljon, artilleribataljon med rørtilleri, ingeniørkompani og etterretningskompani samt sanitetsressurser og andre ledelses- og stabsressurser.

I juni 2025 ble det også vedtatt at Heimevernets lagførerkurs f.o.m. høsten 2025 legges til Porsangermoen leir. Per oktober 2025 er det uavklart om Finnmarksbrigaden skal ha hovedkvarter på Porsangermoen, som har fungert som hovedsete for Finnmark Landforsvar, eller i Alta, som også kan bli vertskap for en egen garnison. Hær sjefen har fått i oppgave å komme med en anbefaling omkring Finnmarksbrigadens struktur innen 20. desember 2025.

Oppbyggingen av anlegg for den nye Finnmarksbrigaden vil koste rundt tolv milliarder i materiell, mens opprustning av leir, nye bygg og anlegg har en beregnet pris på fem til seks milliarder.⁴

Dette kan by på store muligheter for en bygg og anleggssektor som har en tung base i Alta, og som allerede har bevisst seg klare for store, komplekse oppdrag under oppbyggingen av Finnmark Landforsvar (2022-2025).

2.1.2. Troms

Brigade Nord er vedtatt etablert som en tung infanteribrigade med fire mekaniserte manøverbataljoner og tilhørende støtteavdelinger. Brigade Nord har sitt tyngdepunkt i Indre Troms, og skal ferdigstilles som en fullverdig tung infanteribrigade som skal være fullført innen 2032.⁵ Den videre oppbyggingen av Brigade Nord skal i stor grad konsentreres til Setermoen garnison, hvor det skal legges til rette for betydelig tilførsel av personell, nytt materiell, samt en oppgradering av eksisterende anlegg og bygningsmasse.

Skjold garnison skal videreutvikles til å ivareta virksomheten til 2. bataljon og Ingeniørbataljonen. Det skal satses på gode bo- og arbeidsforhold for ansatte og vernepliktige i Indre Troms, inkludert lager og verksted, samt videreutvikling av skyte- og øvingsfeltet Mauken og Blåtind. Bardufoss garnison skal videreutvikles for å ivareta virksomheten til Nasjonalt landoperasjonssenter (NLS) og støtteavdelinger i Hæren og Brigade Nord.⁶

Innen sjøforsvaret skal det etableres en ny maritim innsatsskvadron (SOTG) i Marinejegerkommandoen, som med utgangspunkt i Ramsund orlogsstasjon skal

³ <https://www.forsvaretsforum.no/bjorn-arild-gram-langtidsplanen-porsanger/slik-blir-den-nye-finnmarksbrigaden/372616>

⁴ Ibid.

⁵ LTP 2024, s.65.

⁶ LTP 2024, s. 82.

ferdigstilles innen utgangen av 2026 (LTP 2024, 75). Heimevernet skal styrkes i hele landet, både med personell og utstyr. I første omgang vil dette gjelde HV16 (Nord-Hålogaland) og HV17. Det skal blant annet etableres en egen innsatsstyrke i Tromsø.

2.1.3. Nordland

Også Nordland vil bli sentrum for flere store forsvarssatsninger de neste årene. Evenes skal utvikles som hovedbase for maritime patruljefly og med kampflyberedskap. På Ørland og Evenes skal man øke kapasiteten for å understøtte en styrking av luftvernet, samt utvikle økt kapasitet på forlegning, graderte operasjonsfasiliteter og skyte- og øvingsfelt. Andøya skal videreutvikles for å ivareta en operativ satsing på droner og romvirksomhet. Etablering av store droner i Forsvaret, som skal opereres i et flernasjonalt samarbeid, legges til Andøya og kan benytte de tidligere lokalene til de maritime patruljeflyene. Andøya skal bli en base for langt-rekkende droner, og en NATO-base for droner i nord (LTP 2024, 82). I Bodø sier langtidsplanen at FOH og NOBLE skal styrkes i årene fremover, samtidig som Bodø skal ha en rolle som beredskapsbase. NATO's 3. luftkommando ble etablert 1. oktober 2025 (CAOC BODØ), og den norske luftkommandoen ble fra samme tidspunkt underlagt samme organisering. I første omgang er CAOC Bodø etablert i bygg og fjellanlegg inne på det tidligere området for kampflybasen, men regjeringen har besluttet at det skal permanent lokaliseres til fjellanlegget på Reitan, ved siden av Forsvarets operative hovedkvarter.⁷ Etableringen av luftfartoperasjonssenteret og oppgradering av Forsvarets Operative Hovedkvarter ventes å koste mellom 6,7 og 9,4 milliarder.⁸

Langtidsplanen legger opp til at samtlige av Forsvarets baser i nord skal holdes operative. Ved noen lokasjoner, primært i Sør og Midt-Troms, i Ofoten, i Bodøregionen, og i Finnmark skal man ha nye anlegg og utvidet aktivitet. Det vil gi næringsmessige ringvirkninger, og i noen tilfeller ny bosetning i nord. I løpet av 2025 og 2026 skal Forsvaret ha gjort beslutninger knyttet til store anskaffelser av, langtrekkende droner og helikoptre. Samtidig er det stor usikkerhet knyttet til tidslinjen i Forsvarsplanen, som er forelagt under:

⁷ Endelig lokalisering av NATO-senteret er ikke avklart. Det vil bli i Bodø, men uavklart om det blir i fjellanlegget på Reitan, eller på foreløpig lokalitet på gamle Bodø flyplass.

⁸ <https://www.vg.no/nyheter/i/bmxqWd/opplysninger-til-vg-natos-nye-luftoperasjonssenter-etableres-permanent-i-bodoe>

Illustrasjoner over planlagt utvikling fra 2025

Planlagt utvikling fra 2025

Planlagt tidslinje for Forsvarets opptrapping. Kilde: Langtidsplanen for Forsvarssektoren 2025-2036.

Langtidsplanen legger opp til store, komplekse anskaffelser i løpet av kort tid, store utvidelser av Forsvarets anlegg, og en betydelig økning i Forsvarets bemanning. På alle disse områdene ser man allerede forsinkelser, og det må forventes nye forsinkelser underveis. På anleggssiden må Forsvaret, primært ved Forsvarets Logistikkorganisasjon, utarbeide spesifikasjoner for Forsvarets behov knyttet til ulike utbygginger. Deretter kan Forsvarsbygg utarbeide sine egne anbud. Disse prosessene kan gi forsinkelser i alle ledd. Siden Langtidsplanen ble vedtatt i 2024 har man også sett en forverring av den sikkerhetspolitiske situasjonen, med rask opprustning i Russland, og økt usikkerhet rundt USAs forhold til Europa, og en styrking av NATOs krav til forsvarsevne og investeringer i medlemslandene. Dette vil også medføre justeringer, og påvirke gjennomføringen av Langtidsplanen.

3. Bykommunene i Nord-Norge – ressurser og forventninger

O6-samarbeidet omfatter de seks største bykommunene i Nord-Norge. De seks byene har ulik profil og størrelse, men utgjør alle et midtpunkt for bosetning, verdiskapning og innovasjon i sin region. Hver av de seks kommunene sitter på industri og samfunnsmessige ressurser som kan trekkes på i oppbyggingen av Forsvaret i nord.

3.1. Alta

Kilde: Altaposten

Alta er Finnmarks mest folkerike kommune med 22 000 innbyggere,⁹ og kjennetegnes av et variert næringsliv, med mange små og mellomstore bedrifter. De siste 20 årene har Alta opplevd sterk vekst, blant annet generert av bygg- og anleggsbransjens oppdrag i forbindelse med olje- og gassutbyggingene i Barentshavet og andre infrastrukturutbygginger. En ung befolkning kombinert med kunnskaps- og kompetansemiljøer, bl.a. knyttet til UiT, campus Alta, gjør kommunen godt posisjonert som knutepunkt for et industri- og kunnskapsbasert næringsliv i regionen.

Alta kommune har ikke hatt forsvarsaktivitet siden Altabataljonen ble nedlagt for 30 år siden. Finnmarkbrigaden er nylig etablert med to lokasjoner i Porsanger og Sør-Varanger som en utvidelse av tidligere Finnmark landforsvar. Forsvarsdepartementet har signalisert

⁹ SSBs nettside: <https://www.ssb.no/kommunefakta/alta>

at Alta kommunen er aktuell som garnisonby for Finnmarksbrigaden. En endelig avklaring og hva det i så fall vil innebære av aktivitet, vil ikke bli klart før Forsvarssjefens konseptutvalgsutredning foreligger før jul 25.

Kommunen har fått flere forespørsler fra Forsvaret rundt forutsetninger for å tilrettelegge for en forsvarsoppbygging. Arealer er blitt sondert, og kommunen har svart ut henvendelsene og meldt tilbake at de er rustet for å ta imot nye etableringer. Den strategiske beliggenheten som transportknutepunkt i Finnmark med flyplass som kan ta ned store fly, havnefasiliteter og ikke minst et lokalsamfunn med god demografisk utvikling, er viktige faktorer for å velge Alta som lokasjon for forsvarsoppbygging. Her vil det være mulig å tilrettelegge for fast bosetning av forsvarsansatte med et variert næringsliv og gode offentlige tilbud som gratis barnehageplass, et utdanningssentrum med universitetscampus. Kommunen har avsatt 4000 nye boliger i arealplanen. Dessuten finnes det arealer for en større "garnison" utbygging, og hvis dette blir aktuelt vil det forutsette en større planprosess av Forsvarsbygg.

Alta kommune har et svært aktivt næringsliv, særlig innen bygg og anlegg med hele Nord-Norge som nedslagsfelt. Erfaringer fra kontrakter med andre forsvarsoppbygginger, som for eksempel Porsangermoen, gjør bransjen kvalifisert til nye utbygginger i Alta og andre steder i Nord-Norge.

Alta kommune er opptatt av at det ikke bare er en eventuell forsvarsoppbygging som kan ha store effekter for Altasamfunnet. Forsvarsoppbyggingen forutsetter også et sterkt fokus på infrastruktur og at nødvendige samferdselsprosjekter flyttes høyere opp på prioriteringslista til NTP. For Alta kommune sitt vedkommende er det særlig havneforholdene med behov for ny flerbrukskai som oppleves som mest kritisk, og hvor det er behov for delfinansiering fra Forsvaret/NATO. Kommunen opplever det som utfordrende at en anstrengt kommuneøkonomi og fare for å havne på ROBEK-lista ikke vil gjøre det mulig for kommunen å ta opp de nødvendige lånene for å få dette realisert alene. Under gjennomføringen av NATO-øvelsen Nordic Response i mars 25 hadde Alta kommune og havn en viktig rolle som hub ved landsetting av militære kjøretøy, også da planene måtte endres raskt pga værforholdene. Etter øvelsen har det vært mer direkte kontakt mellom kommunen og Forsvaret.

På vei er det andre flaskehalser med to midlertidige bruer langs innfallsveien E6 som ikke er oppgradert (Baddern og Transfarelv). Dette er viktige ferdselsårer for Forsvarets aktivitet. Videre er E45 hovedinnfartsåren fra Finland inn til Norge, og planleggingen av en utbedring av det rasfarlige partiet gjennom Kløfta i Alta kommune har nå startet, men er ikke fullfinansiert. Under øvelsen Nordic Respons ble denne strekningens utfordringer aktualisert med krevende frakt av store militære kjøretøy. Veien inngår i det nordiske transportnettet og vurderes som en strategisk korridor i både fredstid og krise. Kommunen forventer at prioriteringen av viktige infrastrukturtiltak i NTP ses i sammenheng med Forsvarsoppbyggingen. I dag er det ingen rød tråd mellom disse to politikkområdene.

Kommunen har stort fokus på beredskap og hvordan verdenssituasjonen med økt trusselbilde påvirker lokalsamfunnet. Alta kommune jobber med en oppdatering av helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, og vil ansette en ny beredskapsrådgiver. Hvis det blir en permanent militær oppbygging i Alta, er kommunen opptatt av at beredskapshensyn

må sikre at forsyningslinjer ikke blir brutt. Da må Forsvarets innkjøpsrutiner endres slik at mer forbruksmateriell kjøpes lokalt.

Samtidig er kommunen klar over at en forsvarsoppbygging kan bli utfordrende i et planleggingsperspektiv da Alta er en kommune med sterk vekst med høyt press på tilrettelegging og dimensjonering av kommunale tjenester. En rask vekst og økt tilflytting kan skape utfordringer for kommunens arbeid med skolestruktur, barnehagetilbud, boligbygging og være prisdrivende for boligmarkedet. Det er derfor viktig at Forsvaret bidrar aktivt i slik samfunnsbygging så ikke kommunen sitter alene med ansvaret og kostnadene. Det samme gjelder for kommunens private næringsliv. En for rask forsvarsutbygging vil utfordre kapasiteten med mange samtidige oppdrag. Da er det bedre med en gradvis utbygging over litt lenger tid.

O6 samarbeidet har vært en viktig arena for å diskutere felles utfordringer med bykommunene i Nord-Norge. Andre arenaer er Vest-Finnmark regionråd der også forsvarskommunen Porsanger inngår.

3.2. Tromsø Kommune

Kilde: Tromsø Kommune

Med 80000 innbyggere, UIT, UNN samt store FoU miljøer blant annet innen romfart, droneteknologi, og klimaforskning, er Tromsø et befolkningssentrum som tiltrekker seg unge arbeidstakerne med høy kompetanse, og en drivkraft for innovasjon. Viktige næringer i Tromsø er reiselivsnæringen, som sysselsetter mange unge arbeidstakere, og anses som viktig for byens sysselsetting og bostedsattraktivitet, samt marine og maritime

næringer, deriblant, fiske, oppdrett, rederi og maritime tjenesteleveranser.¹⁰ Representanter fra Tromsø kommune har store forventninger om at Forsvarets langtidsplaner skal føre til en økt satsing og en betydelig verdiskaping for næringslivet i nord. Da må Forsvaret være åpen og tydelig på hva som skal til for å skape slike effekter for leverandører. Det handler om å bruke lokalt næringsliv der det er naturlig.

En utbygging av veiforbindelsen mellom Indre Troms og Tromsø – Østre Malangen korridoren - er en av de viktigste forutsetningene for å knytte eksisterende forsvarsaktivitet i Indre Troms til Tromsø by. Dette vil forkorte reisetiden med opptil 45 minutter, og i praksis gjøre det mulig å bo i Tromsø by og dagpendle til forsvarsjobb i Indre Troms. Dagens store utfordring er at en stor andel av befalet ukependler sørover og får ikke tilstrekkelig kjennskap til og erfaringer med lokalsamfunnene i nord. De bidrar heller ikke til vekst i folketallet. Kommunerepresentanter er kjent med at familier til forsvarsansatte vegrer seg for å flytte nordover, og at løsningen kan være å legge til rette for etablering i Tromsø by som har den attraktiviteten som trengs for hele familien. Skole- utdannings- og kulturtilbud er viktig, men også velferdstjenester, fritidstilbud og reiselivstilbud. Det er et ønske om at forsvarsansatte kan få bedre mulighet til å spesialisere og videreutdanne seg ved UiT. En samarbeidsavtale mellom UiT og Hæren gir alt et desentralisert utdanningstilbud i Indre Troms, men et tettere samarbeid innen forskning og høyere utdanning kan få flere til å bli i nord.

I dag er det en begrenset forsvarsaktivitet i Tromsø kommune, men på sikt vil det komme både vekst i eksisterende og nye aktiviteter. En opptrapping til en fullverdig Heimeverns innsatsstyrke pågår, foreløpig med 70 på plass, inklusive en dykkerstyrke, men med mål om 200 innen 2027. Styrken har hovedkvarter og materiell ved Grøtsund havn med gode havnefasiliteter for mottak av allierte båter.

Den gamle marine-basen på Olavsvern ble nedlagt i 2009, solgt videre, og er nå på private hender. Med en endret sikkerhetspolitisk situasjon ønsker kommunestyret i Tromsø en avklaring om det kan være aktuelt at Forsvaret igjen tar anlegget i bruk ved kjøp eller leie. Anlegget brukes sporadisk av allierte til øvinger.

Forsvarets Forskningsinstitutt-FFI har et ønske om å opprette en ny avdeling med sikkerhetsklarerte forskere i Tromsø. Det kan være snakk om 40 forskere innen 2036.

Tromsø har ingen stor industriell aktivitet, men har noe mekanisk aktivitet og stor variasjon av håndverkstjenester. Kommunen store tilgjengelige næringsarealer på Grøtsund med dypvannskai som kan ta imot store båter. Kommunen er åpen for å stille arealer til disposisjon om forsvarsindustri vil etablere seg i kommunen. Aktører som Kongsberg og NAMMO har mye aktivitet og burde hatt en fast tilstedeværelse i nord. Det er utfordrende for kommunens næringsliv å komme inn som leverandør til Forsvaret, men en av de som har lyktes er Drytech Real turmat som har kontrakt med Forsvarsmateriell – FMA om levering av feltproviant. Nå er det også inngått en kontrakt med det finske forsvaret. Det meste av både proviant og utstyr til Forsvaret går gjennom rammeavtale med Kraemer

¹⁰ Tromsø kommune (2024). Tromsø vet - helhetlig kunnskapsgrunnlag for Tromsø kommune. 2024, s. 40-42: <https://tromso.kommune.no/sites/default/files/2024-04/Troms%C3%B8%20vet%20-%20helhetlig%20kunnskapsgrunnlag%20for%20Troms%C3%B8%20kommune%202024.PDF?v=864>

Maritime, og strategien er derfor å jobbe seg inn mot disse for å bli underleverandør. Lokale leveranser er ikke bare viktig for økt verdiskaping, men også i et beredskapsperspektiv. Næringslivet må også ha en egenberedskap i en krisesituasjon ved å ha lagerkapasitet for å sikre forsyningssikkerhet for seg og sine kunder.

Det er ifølge kommuneinformanter viktig å gå i dialog med Forsvaret for å sikre en felles forståelse for at noe må gjøres for å endre terskelverdiene for innkjøp slik at flere beslutninger kan tas i nord og flere leverandører fra nord kan gis mulighet til å levere. Foreløpig er det med Forsvarsbygg at denne dialogen har kommet lengst og gitt resultater. Kommunen deltar på mange arenaer hvor slike problemstillinger drøftes med Forsvaret, og ellers er samarbeid med NHO Arktis, næringsforeningen med 700 medlemsbedrifter, diverse klynger, og politiske kontakter viktig for å nå fram.

Et av de viktigste samarbeidstiltakene er de fire interkommunale politiske rådene i Troms som har tatt initiativet til et felles prosjekt sammen med Troms fylkeskommune. Samtlige kommuner i Nord-Tromsrådet, Tromsøregionen, Midt-Tromsrådet og Hålogalandsrådet samt Narvik, Evenes og Lødingen i Nordland står sammen for å skape mest mulig aktivitet og samhandling mellom kommunene, fylkeskommunen, lokale bedrifter og Forsvaret. Prosjektet skal gå over fem år og har en økonomisk ramme på 60 millioner. En ny stilling som prosjektleder er nylig utlyst og etter hvert vil det utarbeide et mandat for arbeidet.

3.3. Harstad

Kilde: Harstad Kommune

Med 25 000 innbyggere er Harstad et naturlig midtpunkt i Sør-Troms. Byen har UiT-campus med flere høyere utdanningstilbud, et variert næringsliv med leverandørindustri til havbruksnæringen, teknologiutvikling og verftsindustri som viktige næringer. Harstad

kommune har i dag en betydelig forsvarsaktivitet. Forsvarets personell- og vernepliktssenter, Hærens musikkorps, en av deling av Cyberforsvaret og kystjegerkommandoen på Trondenes. Leiren har flere støttefunksjoner knyttet til sjøforsvarets hovedbase i Nord-Norge, Ramsund orlogsstasjon i nabokommunen Tjeldsund,. Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er representert med Forsyningsseksjon Hålogaland på Trondenes og i Harstadbotn.

Det har ikke kommet noen signaler om at nye forsvarsfunksjoner vil bli lagt til kommunen, men det er en forventning om at eksisterende funksjoner blir styrket og at en økt tilstedeværelse skal gi større ringvirkninger for næringsliv og lokalsamfunn. På Trondenes planlegges et nytt kaianlegg for kystjegerkommandoen, og Forsvaret er nå i en prosess med å vurdere ulike lokaliseringalternativer. Det forventes utvidelse og oppgradering av bygningsmasse både på Trondenes og andre forsvarsanlegg i kommunen. Kommunen har arealer for utvidelse, både kommunale og eid av private aktører.

Siden Harstad kommune har flere nabokommuner med forsvarsaktivitet (Tjeldsund, Evenes, Sortland) er det naturlig å se både aktiviteter og ringvirkninger over et større geografisk område. Representanter fra kommunen merker at oppbyggingen av kampflybasen i nabokommunen Evenes alt har gitt effekter ved at en del forsvarsansatte velger å bosette seg i Harstad kommune, både i byen og i mer landlige områdene. Harstad har variasjon av boliger, et variert næringsliv med sterke industrielle aktører innenfor mekanisk, maritim og petroleumsindustri, og et aktivt kulturliv. Dette betyr en rekke kompetansearbeidsplasser, blant annet Equinor, Aibel, Aker, Søkeldirektoratet og annen petroleumsrelatert aktivitet med underleverandører. Andre viktige kompetansebedrifter innen ingeniør og maritime fag er Hinsten, Polarconsult og NSK Skipsdesign. Kommunen har en aktiv leverandørindustri hvor kompetanse fra petroleum og maritim virksomhet kan overføres til en forsvarskontekst. Kommunen sikter mot å styrke Harstads posisjon som et midtpunkt for maritim næring og industri, blant annet med etablering av Rødskjær havn- og næringspark, som man håper skal bli et kraftsenter for maritim industri og innovasjon.¹¹

En av de viktigste næringsaktørene i kommunen er Hamek med vel 100 ansatte, som alt har kontrakt med Forsvaret om vedlikehold av Kystvaktskip. Videre vil regjeringens valg om å kjøpe fregatter fra Britiske BAE systems ha store ringvirkninger for Hamek som har inngått en intensjonsavtale om å stå for deler av skipsstøtte og vedlikeholdet av de britiske fregattene. Avtalen forutsetter investeringer på 100 millioner, og innebærer også at BAE skal dekke kostnadene knyttet til ny dokkhal i Harstad.

Kommunen forventer at Forsvaret har fokus på gjenkjøpsavtaler og kan bryte ned kontrakter slik at lokale aktører kan bidra som leverandører, ikke bare på tunge industrielle leveranser, men også på mat, konsulentvirksomhet og forbruksmateriell. Dette er særlig viktig for å sikre god beredskap i kriser. Harstads beliggenhet på Norges største øy, Hinnøya, gjør kommunen sårbar i et beredskapsperspektiv med et fåtall bruforbindelser og ferjer til fastlandet som lett kan blokkeres og avskjære hele området. Kommunen jobber aktivt med beredskap, og ønsker et sterkere samarbeid med Forsvaret for å koble sivil og

¹¹ <https://www.harstad.kommune.no/artikler/2024/q2/2024-06-06-har-ansatt-prosjektleder-for-rodskaer-havn-og-naeringspark>

militær beredskap i hele regionen. En beredskapsfunksjon må også inkludere beredskapslager for medisiner for Helse Nord, mat, vanntilførsel, smittevern, strøm og drivstoff samt et system for beredskapsferje.

Harstad er også et utdanningsentrum med universitetscampus, og en fagskole for verkstedteknologi. Byen har også eget sykehus. I nabokommunen Tjeldsund holder Brann- og redningsskolen til. Kommunerepresentanter mener Forsvaret bør utnytte dette og utvikle forsvarsrelatert kompetanse, og at det vil være naturlig å legge en **utdanningsinstitusjon** i regionen som kan sikre at forsvarspersonell får relevant kompetanse og bidra til å utdanne flere ungdommer fra regionen til relevante oppgaver i Forsvaret.

3.4. Narvik

Kilde: Rune Dahl, Visit Narvik

Narvik kommune har vel 21 600 innbyggere, og utgjør et naturlig sentrum i Ofoten. Narvik har et sterkt teknologi- og industri-basert næringsliv, en stor industrihavn, og gode forbindelser mot Sverige, og mot forsvarets baser i indre Troms. UiT Campus Narvik tilbyr blant annet utdanning innen ingeniørvitenskap, sykepleie og økonomi, inkludert en rekke bachelor- og mastergrader i teknologi som bygg, datateknikk og satellitteknologi.

I 2025 ble det åpnet et nytt sykehus i Narvik. UNN Narvik er utpekt av Forsvarssjefen og

sjef Forsvarets sanitet som svært viktig for det norske Forsvaret og for NATO. «Grønn-hvit»-utdanning (se.pkt 5) er en viktig del av utviklingen av forsvarets behov for helsetjenester og kan samtidig bidra til å løse bemanningsutfordringene i helsetjenesten på sivil-side.

Narvik har miljøer for teknologi- og industriutvikling som tilbyr kompetansesarbeidsplasser, og har som mål å ta del i utviklingen av en nordnorsk forsvarsindustri. Narvik kommune har store forventning til at Forsvaret bygger lokalsamfunn på de stedene de har tilstedeværelse. De må ta en mer aktiv rolle med å koble det sivile og militære samfunnet gjennom bedre boligtilbud og leverandørutvikling. Et tillitsbasert partnerskap med effekter på både kort og lang sikt er nødvendig.

Det finnes en rekke forsvarsgrener lokalisert i området rundt Narvik kommune, f.eks. Evenes flystasjon 6 mil fra Narvik sentrum, Ramsund orlogsstasjon, samt flere i Indre Troms. Alle er såpass nære, i en 1 ½ times radius, at dagens og framtidig aktiviteter har ringvirkninger for Narvik.

I Narvik kommune ligger ledelsen for Hæren sitt Våpentekniske regiment, og Bjerkvik tekniske verksted. Bjerkvik Tekniske verksted er et høyere linjes verksted med høy kompetanse innen ingeniør, el og mekaniske fag. Bjerkvik tekniske verksted har et utvidet ansvar ift øvrige militære verksted i Nord-Norge.

I regi av det Våpentekniske regiment er det opprettet en egen verkstedtropp i Bjerkvik, hvor 28 elever gjennomfører sin førstegangstjeneste, får lærlingeplass og tilbud om fast ansettelse. I Bjerkvik ligger også hovedkvarteret til HV-16 som gjennomfører en betydelig øvingsaktivitet i tilknytning til Elvegårdsmoen. HV-16 har ca 60 vernepliktige soldater som gjennomfører sin førstegangstjeneste på Elvegårdsmoen. Forsvarsbygg og Forsvaret logistikk organisasjon også lokalisert på Elvegårdsmoen. I regi av Forsvaret er det etablert et mottaksområde på Elvegårdsmoen på 112 000 kvm og infrastruktur til å forlegge og forpleie 1200 personer.

I tilknytning til Forsvarets lokasjoner i Bjerkvik finnes det udisponerte fjellanlegg som kan benyttes til å beskytte kritisk IKT-infrastruktur. En utvidelse i forsvarsaktiviteten i Bjerkvik med flere ansatte og flere «fly-in-fly-out- baserte» oppdrag, utfordres av et vanskelig boligmarked, det er behov for både kortidsleie og mer permanente boliger i området og flere boligområder er nå under utvikling.

Dette må også ses i lys av at Narvik står foran andre store planlagte utbygginger med et nytt KI senter i Kvandal. Dette kan føre til ytterligere press på det private boligmarkedet. Narvik har utsikt til en dyster demografisk utvikling med sterk befolkningsnedgang fram mot 2050. Det jobbes derfor aktivt med å skape nye arbeidsplasser og tilflytting.

Narvik kommune har sammen med næringslivet satset sterkt på et tett samarbeid med Forsvaret gjennom Arena Nord Utvikling AS (ANU), etablert i 2023. ANU skal bidra til å styrke Totalforsvaret gjennom utvikling av ny regional industri. ANU skal være den foretrukne samhandlingsarena for utvikling av sivil-militær industri i Nord-Norge og fremstå som et bindeledd, kontaktpunkt og tiltaksapparat i samarbeidet mellom Forsvaret – internasjonale-, nasjonale og regionale aktører. Målsettingen er å utvikle ny regional industri, næringsutvikling, sterke fagmiljøer og robuste lokalsamfunn.

Gjennom kommunens næringssselskap Futurum AS, arbeides det med tilrettelegging for bruk av digitale lager med «on-demand»-produksjon av deler. Lokal industri er involvert, og det er nå gjennomført ulike piloter med utvalgte leverandører til Forsvaret og den militære verkstedstrukturen. Narvik kommune har god dialog med nasjonal forsvarsindustri som vurderer regionen som spesielt egnet til å etablere ny virksomhet i på grunn av;

1. Logistisk knutepunkt; flyplasser, jernbane, havn og vei ift Sverige og Finland
2. Tilgang til tekniske kompetanse
3. Forsvarets/ alliert tilstedeværelse

Ofofbanen og Narvik havn har etter at Sverige og Finland ble NATO-medlemmer fått økt betydning. Narvik er en strategisk alliert mottakshavn og logistisk knutepunkt. Havna er utpekt som en avgjørende del av Norges vertslandsstøttekapasitet og har en unik kombinasjon av isfri havn, jernbane til Sverige og Finland, samt kort avstand til viktige militære baser. Narvik fungerer som hovedknutepunkt for forsyningssikkerhet til Nord-Norge og som logistisk akse for allierte styrker og materiell.

Det er behov for betydelige nye investeringer i infrastruktur på Ofofbanen og i Narvik havn for å kunne håndtere den ventede økte sivile og militære trafikken. Ofofbanen er en flaskehals og må på sikt oppgraderes med dobbeltspor.

3.5. Bodø

Kilde: Drone Nord

Bodø er Nordlands største kommune, med 53000 innbyggere, er hovedsete for Nord Universitet, har ett sterkt FoU og innovasjonsmiljø, og et variert og kompetansedrevet næringsliv. Byen har jernbane samlokalisert med havn, fylkets største flyplass, og er vertskommune for Forsvarets Operative Hovedkvarter, NOBLE, luftforsvarets ledelse og JAOC (nasjonalt luftoperasjonssenter) og CAOC Bodø. Byen har et sterkt luftfarts- og beredskapsmiljø, med mange sentrale aktører som Hovedredningssentral, Luftfartstilsyn (inkl. drone- og romtilsyn), Avinors senter for fjernstyring av flyplasser, hovedkontor til

Widerøe mv. Det er et sterkt flyteknisk miljø (sivilt og militært) i Bodø, en kompetanse det er stort underskudd på nasjonalt og internasjonalt. Byen har også et næringsliv og en leverandørindustri som har bred erfaring på å støtte opp om Forsvarets funksjoner.

Bodø skiller seg fra de andre kommunene i O6 samarbeidet med en historisk stor forsvarsaktivitet “midt i byen”, fulgt av en omstilling, og nå foregår det en oppbygging med store, nye funksjoner. Den militære kampflybasen ble lagt ned januar 2022, der flere hundre arbeidsplasser gikk tapt, og aktiviteten flyttet til Evenes og Ørlandet. Nå bygges en ny sivil lufthavn 1 km unna, med planlagt åpning i august 2029.

Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) er lokalisert på Reitan utenfor Bodø, og fungerer som kommandosenteret for alle militære operasjoner i inn- og utland. Det har overordnet kommando og kontroll over Forsvarets stridende enheter, kystvakten og grensevakten, og planlegger og leder norske operasjoner og øvelser. Fjellanlegget huser FHO personell fra Cyberforsvaret CTO og Forsvarsbygg. Bodin leir som ligger 3 kilometer fra sentrum av Bodø ligger også administrativt under FHO. I langtidsplanen understreker regjeringen viktigheten av at: «*FOHs evne til å operere mer integrert med og gi støtte til NATO og allierte videreutvikles, herunder utvikle evne til å planlegge, gjennomføre og lede fellesoperasjoner. I tillegg styrkes FOHs evne innenfor utvalgte fellesoperative prosesser som etterretning og målutvelgelse gjennom en økning av antall stillinger.*»¹²

1. oktober ble det opprettet et helt nytt NATO-senter – CAOC (Combined Air Operations Centres) i Bodø. Senteret blir NATO's 3. luftoperasjonssenter, i tillegg til eksisterende senter i Tyskland og Spania. Senteret skal planlegge, styre, koordinere, overvåke og støtte luftoperasjoner i fred, krise og konflikt. I tillegg til de ordinære oppgavene, har CAOC Bodø fått et tilleggsansvar fra NATO for innovasjon og utvikling. Bodø vil i tillegg ha en nordisk dimensjon. Senteret vil bygges kraftig opp de neste 2-3 årene.

¹² **Prop. 87 S** (2023 – 2024) Forsvarsløftet – for Norges trygghet. Langtidsplanen for Forsvarssektoren 2025-2036, s. 63.

Fra innsiden av CAOC Bodø. Kilde: Onar Digernes Aase / Forsvaret

Den endelige beslutningen i NATO vil finne sted i ministermøte i februar 2026, men dette er en formalitet og senteret er allerede under oppbygging. CAOC Bodø ligger nå organisatorisk under NATO, og har ansvar for luftkommando og kontroll både nasjonalt og på vegne av NATO. En lokalisering av senteret sammen med Forsvarets operative hovedkvarter i Bodø-området gir et tyngdepunkt for ledelse av militære operasjoner i nordområdene. Det vil trolig bli 4-500 ansatte på CAOC Bodø hvorav ca. halvparten er allierte. På kort tid har bygg og fjellanlegg på Bodø flystasjon blitt opprustet og tatt i bruk igjen, i utgangspunktet som midlertidig lokale frem til Reitan er oppgradert. 140 ansatte har flyttet inn etter overføring fra JAOC, det norske luftoperative senteret som var lokalisert på Reitan og Sørreisa. Forsvarets oppbygging vil også generere mange kortids-opphold for spesialister fra inn og utland.

Det er etablert et tett og nært samarbeid mellom kommunen og Forsvaret, og særlig med luftforsvaret. Samarbeidet inkluderer næringslivsorganisasjonene, og skal bidra til å styrke Bodø i rollen som vertskapsby, i tillegg til å bidra med informasjonsmateriell m.m. for rekruttering av NATO-personell og familier. Skoletilbudet er avgjørende for å rekruttere både sivile og militære familier til landsdelen, og det er etablert internasjonal IB-skole i Bodø fra og med høsten 2025. Det er også et behov for å etablere tilsvarende på videregående skolenivå. Bodø har også en stor boligreserve med ferdig regulerte utbyggingsprosjekter. Byen er derfor forberedt på å kunne tilby nye, attraktive boliger for tilflyttende forsvarspersonell.

Etableringen av CAOC Bodø gir store muligheter for videre bruk av øvrig militær infrastruktur på den tidligere kampflybasen. Dette området er planlagt fremover som blågrønn struktur, og er ikke tillatt for ny bebyggelse. Tilbakeføring av området eller deler

av dette til forsvaret vil sammen med store nye utviklingsarealer til industri, næring og byutvikling generelt på dagens sivile lufthavnsområde, gi rom for store og nye forsvars- og forsvarsindustrietasableringer.

Planlagt transformering av arealene ved Bodø havn innebærer å etablere en planløs overgang fra jernbane til havn. Her må det tilrettelegges med ny bro over dagens vei som skiller jernbanen fra havna for å få til hurtige overganger. En viktig fordel med havna knyttet til å ta inn/ut allierte styrker og materiell sjøveien, er at havna ligger midt i skipsleia og ikke langt inne i en fjord. Nordlandsbanen har strategisk betydning for transport av personell og materiell, spesielt i en krisesituasjon hvor luftrommet kan være stengt. Det er derfor forventet at oppgradering av jernbanen vil ha prioritet hos den norske regjering. Veiforbindelsen fra Bodø og østover til Sverige og Finland, langs E6 og Rv77 er også svært viktig for transport av varer og utstyr østover.

Bodø kommune er opptatt av at bykommunene i O6 samarbeidet jobber godt om felles utfordringer og muligheter, og at Forsvarsforum Nord brukes for å samle alle forsvarskommuner og fylkene. Forsvarssatsingen koordineres godt lokalt i samarbeid med BRUS, Bodø Næringsforum og Visit Bodø, og koordineringen regionalt med nabokommunene foregår innenfor rammen av Salten regionråd.

3.6. Rana

Mo Industripark, Nord-Norges største industrielle sentrum. Kilde: Mo industripark

Rana er Helgelands største kommune med 26 000 innbyggere og er et industrielt kraftsenter i Nord-Norge. Mo i Rana er vertskap for Mo Industripark, med mer enn 100 industri og teknologibedrifter, landsdelens største verkstedklynge, og et betydelig Forsknings- og Utviklingsmiljø. Mo i Rana har også industrihavn med stor mottakskapasitet, god tilgang på fornybar energi, og gode kommunikasjoner, med nordgående jernbane, egen flyplass fra 2027, og E12-korridoren som gir rask tilgang fra norskekysten til Sverige og Finland.

Kommunen og næringslivet har store forventninger til at Forsvaret tar oppdraget med forsvarsoppbygging i nord på alvor og setter et fotavtrykk gjennom tilstedeværelse, særlig sett i lys av svensk og finsk NATO-medlemskap, behov for isfri dypvannshavn med nærhet til grensen til Sverige. Mo i Rana havn ligger midt mellom de to mottakshavnene utpekt av NATO, Trondheim og Narvik. Mo i Rana kan dermed være etalternativ og supplement om en av de andre to transportkorridorene øst-vest blir blokkert.

En nylig publisert forskningsartikkel har sammenlignet veikorridorer mellom Norge og mulige frontavsnitt i Finland. Artikkelen har beregnet at E12 fra Mo i Rana havn er raskeste og tryggeste veiforbindelse til flere potensielle frontavsnitt i Finland, dette sammenlignet med sju andre aktuelle korridorer østover fra havner på norsk side.¹³

Forsvaret er ikke til stede i kommunen i dag, men økt aktivitet på Drevjamoen leir kan få ringvirkninger i området. Leiren ligger 7 mil sør for Mo, i nabokommunen Vefsn, og huser Sør-Hålogaland heimevernsdistrikt (HV-14) og Forsvarets logistikkorganisasjon. Ny stor flyplass ved E12 like øst for Mo i Rana, åpner i 2027, og kan bli et viktig knutepunkt for å transportere personell og utstyr til og fra leiren og mulige funksjoner for Norden i NATO. Drevjamoen har svært gode skytefelt.

Rana kommunes viktigste bidrag til Forsvarets oppbygging i nord, er kompetansen i det allsidige industrielle næringslivet. Mo industripark huser rundt 110 ulike bedrifter med ca. 3100 ansatte, og er det største industrielle sentrum i Nord-Norge. En av de største aktørene er Momek med 600 ansatte og virksomhet innenfor vedlikehold, modifikasjon, fabrikasjon, byggentreprenørskap og bemanning. Bedriften har både anlegg, utstyr og kompetanse til å bidra i en økende forsvarsproduksjon, og har jobbet mot forsvarsindustrien tidligere. Selskapet har tilstedeværelse i flere lokalsamfunn i Nord-Norge samt i Gällivare, i Nord-Sverige. Andre sentrale bedrifter er IMTAS, TietoEvery og Akva Group/Helgeland Plast som er underleverandør til produsenter av båter for ulike allierte.

Rana Utvikling fikk sammen med Mo Industripark as og Mo i Rana Havn KF gjort en mulighetsstudie av rammene for etablering av forsvarsindustri i kommunen. Denne ble lagt fram i juni 2025. Her ble det fremhevet at det manglet en forsvarsklynge som kan jobbe videre med å koble det lokale og regionale næringslivet til forsvarsindustriens behov og utvikle nye leverandører. Som et resultat er Arctic Cluster Team i gang med å etablere et Forum for Dual Use & Defence sammen med Rana Utvikling, som samler aktører fra ulike

¹³ Takvam, T., Wallace, S. W., & Müller, F. (2025). Stochastic Port Selection Under Correlated Arc Disruptions: Improving Defence Supply Lines in the Nordics. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 8(1), s. 220–239.

sektorer for å utforske muligheter og krav i forsvarsmarkedet. Det er allerede gjennomført samlinger og felles posisjonering opp mot Forsvarsmateriell, Forsvaret og øvrig forsvarsindustri. Det er helt nødvendig med et slikt bindeledd som en forsvarsklynge utgjør da det er krevende å få innpass som leverandør hos Forsvaret og forsvarsindustrien.

Det er også viktig at forsvarsledelsen på de ulike lokasjonene i Nord-Norge kjenner lokale leverandører og gis mulighet til å bruke deres kompetanse. Innkjøpsavtaler og gjenkjøpsavtaler må åpne for større grad av lokale innkjøp som skaper ringvirkninger og gjør Forsvaret mindre sårbar for brudd i forsyningslinjer og styrker beredskapen både for militære og sivile. Rana kommune har forventninger til at Forsvaret gjennom sin oppbygging i Nord-Norge ser på dagens pendlerordning som i begrenset grad bidrar til å bygge lokalsamfunn og familiesamfunn. Gjennom fast bosettelse vil også kunnskapen om lokalt næringsliv øke.

3.7.06- kommunene – viktige ressurs for Forsvaret i nord

Alta utgjør et næringsmessig kraftsenter i Finnmark, og er vertskap for en robust og faglig sterk bygg- og anleggsektor, med tung kompetanse på komplekse byggeoppdrag tilpasset et arktisk klima. De har også erfaring med å gjennomføre oppdrag for Forsvaret, og ta i bruk underleverandører som har base nær oppdragsstedet. Bygg og anleggsnæringen med base i Alta vil være viktig for Forsvarets videre oppbygging i Finnmark, men også i indre Troms. Alta har et variert næringsliv, med kompetansearbeidsplasser innen bygg og anlegg, havbruk, kommunal og statlig forvaltning og innovasjon, og kan være et attraktivt bosted for forsvarsansatte.

Tromsø er kraftsenteret for forskning, innovasjon og utvikling i nord. Byen er midtpunkt for et fagmiljø på romfart, satellittovervåkning og dronerteknologi, som strekker seg fra Tromsø, via Narvik til Andøya. Disse forsknings- og teknologimiljøene møter både sivile og militære behov for stadig mer sofistikert overvåkning av nordlige hav og landområder. De samme behovene vil trekke mer alliert forsvarsaktivitet til regionen, muligens i form av en nordlig NATO-base for droner på Andøya. Det igjen vil gi økt behov for forsvarsrettet industri i regionen.

Harstad er midtpunkt for tung maritim leverandørindustri, med store aktører på vertsindustri, rettet mot blant annet off-shore, havbruk, kystvakt og sjøforsvaret. Byen er også vertskap for flere forsvarsfunksjoner, samt forskning og utdanning og kan være et attraktivt sted å bo for personell knyttet til Luftforsvaret på Evenes, samt forsvarsrelatert industri med tilknytning til Evenes og Ramsund.

Narvik har tunge teknologi og industrimiljøer som kan rigges mot vedlikehold og service av militært materiell og annen forsvarsindustriell aktivitet. Som et logistisk knutepunkt mellom forsvarets baser og transportlinjer mot Sverige og Finland, god tilgang på teknisk kompetanse, og nye klargjorte næringsområder posisjonere kommunen seg for å bli en hub for mer forsvarsrettet industri, samt mottak, lagring og videre distribusjon av NATO-materiell og -personell for forsvaret av Norge, Sverige og Finland.

Bodø har flere store næringsaktører som har visst seg som attraktive underleverandører til forsvarsindustri i Norge og i Sverige, og som kan bidra med støttefunksjoner til FoH og CAOC i Bodø. Som en by med ett mangfoldig næringsliv, kompetansearbeidsplasser

knyttet til regulatorisk funksjoner, FoU og Forsvaret, samt et rikt sosialt tilbud kan byen være attraktiv både som bo og arbeidsted for medflyttere til forsvarsansatte og personell fra andre NATO-land.

Rana er et industrielt kraftsenter med Nord-Norges største verkstedklynge, med store leverandørbedrifter som kan rigges om for forsvarsindustriell produksjon på kort varsel. Kommunen har også god tilgang på kraft, ledige industriarealer, svært gode transportlinjer mellom nord og sør, havn med stor mottakskapasitet og gode transportlinjer mot Sverige og Finland. Rana kommune er derfor godt posisjonert for å bli en viktig base for forsvarsindustri, og for et tettere forsvarsindustrielt samarbeid mellom Norge, Sverige og Finland.

O6 kommunene besitter ulike muligheter og ressurser som kan nyttiggjøres ovenfor Forsvaret i nord, dersom de riktige grepene tas. Flere av byene har også store og rimelige industriarealer som kan tilbys store forsvarsindustrielle aktører, eller disponeres av lokale leverandører til forsvarsrelatert aktivitet. For forsvarets eget personell kan O6-kommunene tilby lokalsamfunn med utdanningstilbud, et litt variert arbeidsmarked, sosiale tilbud, og gode kommunikasjoner til andre deler av landet, i ikke altfor stor avstand fra tjenestesteder. Samtlige av kommunene har også havn, samt korte transportlinjer mot Sverige. Dette gjør at O6-kommunene vil være viktige for Forsvarets opptrapping i nord, og for det stadig tettere samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland innen forsvar, industri og transportinfrastruktur.

4. Bosetning knyttet til Forsvaret

Langtidsplanen for Forsvarssektoren slår fast at «Regjeringen vil tilrettelegge for at flere bosetter seg i forsvarskommunene, og vil særlig prioritere gode bomiljøer i distriktene og å integrere bomiljøene i lokalsamfunnene, i samarbeid med den enkelte kommune.»¹⁴

Mange av Forsvarets baser, spesielt i Troms og Finnmark er basert i små, rurale kommuner, med et lite arbeidsmarked, noe begrenset sosial infrastruktur, og god avstand til nærmeste by. Samtidig ønsker et voksende flertall av befolkningen å bo i mer sentrale strøk. Dette representerer en geografisk utfordring for Forsvaret. FFI har undersøkt bo- og pendlermønstre, samt geografiske preferanser blant forsvarsets ansatte. Deres undersøkelser viser at 78 % av forsvarsets ansatte oppgir som viktig at de bor i en ønsket landsdel. For ansatte bosatt på Østlandet er denne faktoren sterkere enn blant ansatte bosatt i andre deler av landet.¹⁵

Både det norske forsvaret og NATO har generelt utfordringer med rekruttering som følge av den store forsvarsoppbyggingen som nå skjer i alle medlemsland. Det er viktig ved rekrutteringen av nytt personale å synliggjøre de mulighetene som ligger ved å bli boende i nord, og her kan byene spille en viktig rolle. O6 kommunen mener byene i nord har mange kvaliteter som kan dra i en ønsket retning. Det inkluderer utdanningstilbud, et mangfold av kompetansearbeidsplasser, og brede sosiale tilbud.

Ifølge undersøkelser oppgir forsvarspersonell bosatt i Nord-Norge at de syns det er mindre viktig å bo i en større by.¹⁶ Det skyldes trolig selv-selektering til denne landsdelen blant mindre urbant personell, men kan også peke mot en større vilje til å bosette seg i eller nær små forsvarskommuner, enn det man finner blant forsvarsansatte i andre deler av landet.

Pendling vs. lokal bosetning

En viktig faktor for om forsvarsansatte er villig til å bosette seg lokalt, der de har tjenestested, er om man har rett til pendlerstatus eller ikke. Blant kriteriene for pendlerrettigheter, er om man har familie, eller om man eier bolig et annet sted enn i jobbreionen. Har man familie sørpå, kan man velge å pendle. Innvilget pendlerstatus gir rett til 30 tur-retur-reiser per år, uavhengig av sivil status. Medlemmer av egen husstand på hjemstedet kan også benytte kvoten for betalte pendlerreiser for å besøke den ansatte på tjenestestedet.¹⁷ Ansatte som ikke har pendlerrettigheter velger stort sett å bosette seg nær tjenestested, ettersom det å pendle for egen regning fort blir svært dyrt. I 2023 var 24 % av de ansatte i Forsvaret i Finnmark pendlere. I de største forsvarskommunene i Troms, og i Bodø var pendlerandelen 30-40%.¹⁸ Den relativt høye andelen bofaste i Finnmark ble forklart med at mange av de ansatte var unge offiserer, som ikke hadde pendlerrettigheter.

¹⁴ LTP, s. 121.

¹⁵ Lindgren, P.Y, Hanson, T & Einarsdottir, I.E (2024) Personellets preferanser for bosted – geografisk mobilitet blant militært personell. FFI-Rapport 2024/01786, 21.

¹⁶ Ibid, s. 54.

¹⁷ <https://www.forsvaret.no/soldater-og-ansatte/ansatt/pendling/pendlerstatus>

¹⁸ Nordvang, E. U, Lindgren, P.Y & Hanson, T. (2024) Pendle- og flyttemønsteret i Forsvaret 2013–2023 –geografisk mobilitet blant militært personell. FFI -Rapport 24/01485

¹⁹ For de fleste forsvarsansatt vil dette være en midlertidig situasjon. Dersom man ikke etablerer sosial tilknytning til stedet og landsdelen hvor man gjør tjeneste vil mange søke nærmere til landsdelen de har sterkest tilknytning til. Viljen til å bo i, eller pendle til en annen landsdel enn der man ønsker å bo synker også med alderen.²⁰

Forsvarets har store bemanningsutfordringer i nord, og er avhengige av at flere ansatte både pendler og flytter til tjenestested. Forsvarets ansatte er i stor grad villige til å pendle mot sterke økonomiske insentiver, men denne vilje blir kraftig redusert når forsvarsansatte stifter familie.

Det samme gjelder flytting til tjenestested. Også her responderer mange ansatte på flyttebonus, men vilje til å flytte, og effekten av en flyttebonus går betydelig ned når forsvarsansatte får familie.²¹ For å ivareta forsvarets bemanningsbehov anbefaler FFI en betydelig økning av både pendlerbonus og flyttebonus, samt at flyttebonus differensieres utfra ansattes lønn, familiesituasjon og tjenestedets sentralitet.²²

Dersom forsvarsansatte med partner eller familie skal bosette seg nær tjenestedet er det en større kabal som skal gå opp. Da må man ha på plass bolig, aktivitetstilbud for barn, og gode jobbmuligheter for medflyttere. I noen av de minste forsvarskommunene kan det være vanskelig å finne.

Økonomiske virkemidler som lavere skatt, nedbetaling av studielån, og gratis barnehage (Nord-Troms og Finnmark) kan senke terskelen for å flytte nordover, men primært hos par/familier som er positive til å flytte i utgangspunktet. Noe som gjør det vanskelig å få pendlere til å bosette seg, er at stillingene i Forsvaret er tidsbegrensede. Spesielt for familier med barn er det krevende å bytte bosted, med tanke på at det også innebærer bytte av barnehage, skole og miljø. Den som er ansatt i Forsvaret velger derfor ofte å pendle, mens øvrig familie har fast bosted. Med en kraftig oppbygging av Forsvaret i nord åpnes det for at forsvarsansatte kan tilbringe et helt karriereløp i Nord-Norge, uten store forflytninger, og uten at det setter svært store begrensninger på en karriere i militæret.

Dersom forsvarsfamilier velger å bosette seg i nord, og bli værende i en av de mindre forsvarskommunene, så har det stor betydning for små lokalsamfunn. Det gir nye barn til barnehager og skoler, nye medlemmer i lokale idrettslag, og det gir nye, engasjerte innbyggere. Når Forsvarets ansatte bosetter seg lokalt, så er det også med på å styrke Forsvarets tillit og forankring i lokalsamfunnet, og styrke rammene for konstruktivt samarbeid mellom Forsvar og lokale, sivile krefter. Dette har betydning for samfunnsmessig beredskap i nord.

De små forsvarskommunene kan ha mye å tilby forsvarsansatte som velger å bosette seg lokalt. O6 kommunene mener likevel det er mulig å få flere til å bosette seg, og få med seg

¹⁹ Jørn Qviller, tidl. Sjef Finnmark Landforsvar, sitert i Sagat, 23.12.23:

<https://www.sagat.no/nyheter/76-prosent-fastboende/19.42041>

²⁰ Nordvang, E. U, Lindgren, P.Y & Hanson, T. (2024) Pendle- og flyttemønsteret i Forsvaret 2013–2023 –geografisk mobilitet blant militært personell. FFI -Rapport 24/01485.

²¹ Per 2024 var flyttebonus på maks. 45 000 i året i fem år, avhengig av tjenestested.

²² Lindgren, P.Y, Hanson, T & Einarsdottir, I.E (2024) Personelletts preferanser for bosted – geografisk mobilitet blant militært personell. FFI-Rapport 2024/01786, s.3.

medflyttere til større arbeids og boligmarkedsregioner som inkluderer bykommuner i nord. Harstad er kun tre kvarters kjøretid fra Evenes flyplass. Narvik ligger rundt en times kjøring fra flere forsvarsbaser. Ved utbygging av ny innfartsvei til Tromsø kan byen være 45 minutter nærmere Bardufoss. Dette kan gi flere muligheter for tilflyttende forsvarspersonell som vil bosette seg enten i kommunen hvor man tjenestegjør, eller nærmere nærliggende byer hvor det finnes flere jobbmuligheter for medflyttere.²³

Forsvaret kan legge aktivt til rette for bosetning ved eller i nærheten av tjenestested. Foruten betydelig økning av flyttebonus må det innebære et samarbeid med vertskommuner og utbyggingsaktører for tilrettelegging av boliger for salg eller leie. Der Forsvaret tilbyr bosetning for forsvarsansatte bør dette fortrinnsvis være «utenfor gjerde», i nærliggende lokalsamfunn heller enn innenfor Forsvarets egne baser. Det øker muligheten for å bli kjent med lokalsamfunn i Forsvarets vertskommuner, og kan gi vertskommunene tilgang til skatteinntekter fra forsvarsansatte som bor, jobber, og bruker sivil infrastruktur i kommunene. Det å få forsvarsansatte til å bosette seg i nord handler ikke bare på økonomiske incentiver. Det handler om arbeidsmuligheter, tilknytning til landsdelen, og om utdanning rettet mot forsvaret, som er tema for neste avsnitt.

²³ Viktig å ha med at det er begrensninger i reiseavstand i reglene til Forsvarsbygg. Evenes - Narvik er for langt. Samme med Bjerkvik - Setermoen. Det jobbes nå med å definere Narvik som boområde for Forsvaret – noe som kan utløse innsats fra Forsvarsbygg på bolig og kvarter.

5. Utdanning knyttet til Forsvaret

Langtidsplanen legger opp til at forsvarssektoren skal styrkes med vesentlig flere tilsatte, vernepliktige og reservister frem mot 2036. I dag utdannes ca. 300 offiserer og ca. 375 spesialistbefal i året. Dette er langt ifra nok til å møte Forsvarets ambisjoner. Det gjøres derfor flere grep for å møte Forsvarets bemannings og kompetansebehov. Blant disse er:

- Øke inntaket av studenter til offisersutdanningen ved Krigsskolene.
- Konvertere noe av spesialistbefalkorpset (OR 5–9) til offiserer.
- Legge til rette for at flere kan bygge på en sivil bachelorgrad med en toårig offisersutdanning for forsvar.
- Foreta grep på lønn og arbeidsvilkår som styrker Forsvaret som arbeidsplass i konkurranse med privat sektor og sivil offentlig sektor.²⁴

Som tidligere nevnt er det et voksende gap mellom hvor folk bor, og hvor Forsvaret trenger folk til å tjenestegjøre – ofte i rurale strøk, og primært i Nord-Norge. Andelen militært personell som tjenestegjør i landets minst sentrale kommuner har vokst fra 37 prosent i 2013 til 43 prosent i 2023, og vil øke betraktelig med opptrappingen av personell i langtidsplanen. Dette vil utfordre Forsvarets evne til å sikre tilstrekkelig bemanning ved sine egne baser. Blant de som nå jobber i militæret oppgir 44 prosent at de ønsker å bo i eller i nærheten av en større byer. 35 prosent oppgir at de vil slutte om de på sikt ikke får mulighet til å bo sentralt, mens 78 prosent oppgir at de er bundet til en bestemt landsdel, i hovedsak i Sør-Norge.²⁵

Disse utfordringene forsterkes av en utdanningsstruktur hvor Forsvarets personell utdannes i sør, men for en stor del skal jobbe i Nord-Norge. Per i dag er nesten alt av militære utdanningsløp lokalisert i Sør.²⁶ Forsvarets krigsskoler ligger Oslo, i Bergen og i Trondheim. Befalsutdanningen for de tre våpengrenene er sentrert til Sessmovollen og Kjevik Leir.²⁷ Samtidig skal det meste av Forsvarets oppbygging skje i Nord-Norge, og en stor andel av Forsvarets ansatte skal jobbe i landsdelen.

Det gjøres nå noen grep for å imøtegå dette. Høsten 2025 starter Forsvaret en lagførerskole i regi av Heimevernet (HV) ved Porsanger Garnison. Utdanningen vil ha en varighet på ett år, og skal kunne gjennomføres innenfor førstegangstjenesten. Elevene

²⁴ Skjelland, E, Glærum, S, Nyhamar, T og Sendstad C.(2025) Forsvarsanalysen 2025. FFI-RAPPORT 25/006, s.51-53.

²⁵ Ibid.

²⁶ Flyfaglinjen ved Bardufoss Videregående utdanner flyteknikere i samarbeid med Bardufoss militære flyplass. Det arbeides det med å etablere en forsvarslinje ved Lakselv videregående skole, i samarbeid med Hærens Våpenskole. I tillegg gjennomføre noe spesialistutdanning ved Forsvarets operative enheter i nord.

²⁷ Befalsskolen for alle våpengrenene skal etter planen flyttes fra Sessmovollen og samles i Kjevik Leir

skal hovedsakelig rekrutteres fra nærområdet for å «sikre lokal tilhørighet og kunnskap ved Finnmark Heimevernsdistrikt»²⁸

Gitt Forsvarets bemanningsbehov bør det være rom for flere militære utdanningsløp i Nord-Norge. Å bruke utdanning som grep for å sikre nødvendig kompetanse til landsdelen er ikke en ny tanke.

Behovet for å sikre nok leger som ville jobbe i Nord-Norge var viktig for etableringen av Universitet i Tromsø og opprettelsen av medisinstudiet der i 1973.²⁹ Den samme tanke ligger til grunn for nyetableringen av en desentralisert politiutdanning i Alta. Studiested har stor betydning for senere bosetning, og ungdom som gjennomfører utdanning i Nord-Norge blir ofte blir værende i landsdelen. En undersøkelse av sykepleiere som ble utdannet i Nord-Norge viste at hele 85% fortsatt jobbet i landsdelen 5 år etter endt utdanning, og 82% 10 år etter endt utdanning.³⁰ Lignende funn har man i Nordland, hvor man ser at fylket fikk en markant økning i antall siviløkonomer etter at Handelshøgskolen i Bodø ble etablert.

I følge langtidsplanen skal det vurderes å etablere en befalsutdanning i landsdelen.³¹ Harstad hadde befalsskole frem til 2003, og regionen er fortsatt egnet for en slik satsning. I aksen Harstad-Narvik skal Luftforsvaret, Sjøforsvaret og Heimevernet styrkes, og en befalsskole her vil ha tilgang på egnede skytefelt og øvingsområder i Harstad og Bjerkvik.³² Dersom en slik løsning ikke realiserer, bør det være rom for andre utdanningsløp i nord.³³

Det legges nå til rette for et flere kan bygge på en sivil bachelor med en toårig offisersutdanning. Det tilbys nå av Forsvarets Høgskole i Oslo, Bergen, Trondheim og i Kristiansand (Kjevik)³⁴ Et tilsvarende utdanningstilbud bør kunne etableres også i Nord-Norge. Et slikt utdanningstilbud kan etableres med utgangspunkt i Forsvarets operative enheter i indre Troms, i samarbeid med UiTs lokasjoner i Tromsø, Narvik og Harstad. En slik offisersutdanning kan knyttes til hæren, som våpengrenen med størst avtrykk i Troms, og med et fokus på landforsvar i arktiske strøk. Tilbudet kan være rettet mot studenter med sivil utdanning innen felt Forsvaret har bruk for kompetanse. Selve offisersutdanningen vil være underlagt Forsvarets Høgskole, men kan samtidig nyttiggjøre UiTs fagressurser, blant annet innen beredskapsledelse i Harstad og teknisk ingeniørutdanning i Narvik.

²⁸ Meld. St. 33 (2024–2025), Status, fremdrift, utfordringer og risiko i gjennomføring av langtidsplanen for forsvarssektoren 2025–2036, s. 22.

²⁹ NOU 2020: 15 Det handler om Norge, s. 153.

³⁰ Gaski, M., Abelse, B. & Lie, I. (2016) Sykepleiere utdannet i Nord-Norge – Hvor blir de av? Rapport. Tromsø: Nasjonalt senter for distriktsmedisin, UiT Norges arktiske universitet 2016.

³¹ LTP, s. 78.

³² Ifølge kilder

³³ Signaler fra kilder i Forsvaret og Forsvarsdepartementet peker mot et ønske om å holde fagmiljøet rundt befalsskolene samlet i Kjevik leir, når flyttingen dit er gjennomført.

³⁴ https://www.forsvaret.no/utdanning/utdanninger/militaer-profesjon-og-lederutdanning?fbclid=IwY2xjawNjWyZleHRuA2FibQIxMABicmlkETBIQjFtb0tJdIRtbXJsQU5KAR50Y3IV2G5bUBi1aQ9n_XWX101BkRgzQbtALcCeJ3IT6UnAjF_hKH_Qflizcw_aem_eDytZ62uHjU2uq9tq7JFiA

Norsk Sykepleieforbund i samarbeid med UiT har også lansert forslag om en egen «grønn-hvit» utdanning, hvor tre års sykepleierutdanning kombineres med militær opplæring, etterfulgt av plikttjeneste i både sivil og militær sektor. Utdanningen kan være basert f.eks. ved UiT Narvik. Dette kan bygges på med videre militær utdanning, eller en sivil masterutdanning. Tanken er at modellen skal sikre rekruttering til sykepleieutdanning i nord, som er kritisk lav, og slik bidra til å styrke den generelle helseberedskapen i nord.³⁵ Sykepleiere er avgjørende både i den sivile helsetjenesten og for Forsvaret i en krisesituasjon. Forsvaret har heller ingen egen helsetjeneste. Et forsvar som skal vokse i nord er derfor avhengige av at man har et fungerende helsevesen, med en forsvarlig tilgang på sykepleiere også i nord.³⁶ En slik utdanning gir også en sivil-militær dobbeltkompetanse, som nyttiggjøres i det sivile helsevesenet, men også kan inngå i forsvarets arbeid ved behov.

I tillegg til dette bør det bygges videre på Forsvarets samarbeid med UiT, som et attraktivt sted for videreutdanning av offiserer som tjenestegjør ved Forsvarets baser i Troms. Unge offiserer med bachelorgrad fra krigsskolen i sør kan ha interesse av å gjennomføre masterstudier ved UiT. Slike studieløp kan gi unge offiserer styrket kompetanse som kan nyttiggjøres i Forsvaret, og samtidig styrke studentenes bånd til landsdelen. Forsvaret bør søke tilsvarende samarbeid med Nord Universitet, som tilbyr bachelor og masterstudier innen internasjonale relasjoner, samfunnssikkerhet og beredskap, og andre fagfelt som bør være av sterk relevans for offiserer som tjenestegjør i regionen.

Forsvaret bør også vurdere etablering av militære studier tilknyttet styring, kommando, kontroll mv med utgangspunkt i FOH, luftforsvaret samt COAC i Bodø. Slike studier kan også etableres i samarbeid med Nord Universitet, som også har sterke fagmiljøer på sikkerhet og beredskap i Nordområdene.³⁷

Under Stortingets behandling av Langtidsplanen for Forsvarssektoren ble regjeringen bedt om å «utrede hvordan økt militær utdanningskapasitet skal etableres i Nord-Norge». Forsvarsdepartementet har gitt Forsvaret i oppdrag å foreta en slik utredning. Denne utredningen ventes å være klar før påsken 2026, og vil inneholde anbefalinger som tar utgangspunkt i forsvarets kompetansebehov.³⁸ En slik vurdering bør inkludere ikke bare Forsvarets behov for kompetanse, men Forsvarets behov for ansatte med relevant kompetanse, som også ønsker å tjenestegjøre der Forsvaret er.

³⁵ <https://www.nsf.no/artikkel/ny-utdanningsmodell-skal-styrke-beredskapen-og-oke-rekrutteringen>

³⁶ <https://www.forsvaretsforum.no/meninger-nord-norge-sykepleier/gronn-hvit-utdanning-som-losning-for-fremtidens-helseberedskap/421387>

³⁷ <https://www.nord.no/forskning/finn-en-forsker/sikkerhet-og-beredskap>

³⁸ Samtale med repr. for Forsvarsdepartementet.

6. Forskning og innovasjon

Landsdelen har faglig sterke forsknings- og innovasjonsmiljøer som allerede samarbeider godt med Forsvaret. Disse miljøene har sine tyngdepunkter i Tromsø og i Bodø, med sterke fagmiljøer også i nordre Nordland.

6.1. Nord-Norge som midtpunkt for rom og drone-forskning

Tromsø har sterke forskningsmiljøer innen naturvitenskap og teknologi, og et internasjonalt ledende fagmiljø på romobservasjon, satellitt-teknologi og sensor-teknologi. Aksen Tromsø-Narvik-Andøya-Bodø utgjør et nasjonalt kraftsenter på området, med institusjoner som UiT, KSAT, og Polarinstituttet, NORCE og KDA-Space-tec i Tromsø, Andøya Space Port på Andøya og Center for Sustainable Space Operations ved UiT Campus Narvik. NORCE i Tromsø har rundt 30 forskere, som forsker på fjernmåling fra satellitter, fly og droner, og utgjør det største anvendte forskningsmiljøet på jordobservasjon i Norge.

Tromsø Kommune, KSAT og UiT har sammen etablert Jordobservasjon AS, som jobber for å samordne jordobservasjonsmiljøet i Tromsø, og jobber for etablering av et nasjonalt kunnskapssenter for jordobservasjon i Tromsø. Et slikt senter støttes i regjeringens strategi for norsk romvirksomhet ³⁹ fra 2020. Som del av denne prosessen vil regjering etablere en tilskuddsordning for forskning på jordobservasjon tilknyttet et slikt senter. De tilknyttede fagmiljøene, fra KSAT til UiT, NORCE og Polarinstituttet mener det er behov for etablering av et eget senter med grunnfinansiering, og en betydelig satsing på forskningsmidler tilknyttet fagfeltet.

I tillegg til jordobservasjon er drone-teknologi et felt med sterke fagmiljøer i nord. UiT har flere forskere som jobber med droner og Universitetet tilbyr landets eneste ingeniørstudie i drone-teknologi. NORCE Research er ledende i Norge på dronebasert tjenesteutvikling, regelverk, operasjonskonsept, risikoanalyse og risikovurdering, kombinerer FoU- og operativ kompetanse, med spesielt erfaring på bruk og utvikling av drone-teknologi for arktiske strøk. Drone-teknologi får en stadig mer sentral plass i moderne krigføring, og det norske forsvaret vil ha behov for å samarbeide tett med landets fremste fagmiljøer på droneteknologi.

Noe av dette samarbeidet vil bli sentrert rundt Andøya, som skal bli Norges primære knutepunkt for trening, operasjon og utvikling av langdistanse forsvarsdroner, i tett samarbeid med Andøya Spaceport. Det norske forsvaret skal anskaffe nye langtrekkende droner, som skal ha Andøya som hovedbase. Basert på Norges strategiske beliggenhet og eksisterende romfartsinfrastruktur kan denne basen utgjøre et utgangspunkt for etablering av et nasjonalt og internasjonalt senter for ubemannede systemer på øya, i samarbeid med Andøya Space og Kongsberggruppen, ifølge en ny rapport fra NORCE.

³⁹ Meld. St. 10 (2019–2020) Høytflyvende satellitter – jordnære formål. En strategi for norsk romvirksomhet.

Planen er at de norske dronene skal være operative innen 2029.⁴⁰ Dronebasen kan gi mellom 130 og 150 nye arbeidsplasser, og skape ytterligere etterspørsel etter tjenester innen bygg og anlegg, logistikk, kantinedrift, vedlikehold og tekniske tjenester. Nye forsknings- og innovasjonsaktiviteter ved det foreslåtte senteret vil kreve tett samarbeid og med regionale forskningsmiljøer og aktører. Det vil involvere bl.a. NORCE, UiT, Nord universitet og Forsvarets forskningsinstitutt. En nasjonal satsning på droneteknologi på Andøya kan også styrke muligheten for at Andøya velges som lokasjon for en NATO-dronebase i Arktis.

Norwegian Battle Lab & Experimentation (NOBLE), ved Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) i Bodø er et av forsvarets viktigste innovasjonsmiljøer. NOBLE har en sentral plass i Forsvarets egen FoU-satsning, og er helt i front på utvikling av nettverksvåpen, i samarbeid med allierte innovasjonsmiljøer.⁴¹ NOBLE representerer en naturlig utvidelse av teknologi og innovasjonsaksen mellom Tromsø og Andøya, og vil bidra til å styrke Nord-Norge som et tyngdepunkt for forsvarsrelatert teknologi-utvikling og innovasjon. Forskning og utvikling innen droneteknologi kan med fordel inkludere Avinors kontrollsentral og Remote Tower Centre i Bodø, samt luftforsvaret og CAOC i Bodø. Her kan det også være naturlig å trekke inn samfunnsforskning knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap, med Nordlab, Nord Universitetet som relevant aktør.⁴²

En satsning på forsvarsrettet forskning og utvikling kan ha flere tyngdepunkt i regionen. Andre aktører tar til orde for å etablere en innovasjonsarena for arktisk forsvarsteknologi i Ofoten, hvor verksteder og industrielle miljø i og rundt Narvik kan jobbe opp mot FFI Nord Norge og teknologi- og romfartsmiljøet ved Norges arktiske universitet i Narvik, i tett dialog med FMA og FLO.

6.2. Etablering av FFI i Nord-Norge

Langtidsplanen for Forsvarssektoren legger opp til en styrket satsing på forsvarsrelatert forskning og utvikling, med økt samarbeid mellom Forsvaret og sivile FoU-aktører, også i Nord-Norge. Som en del av denne satsningen skal Forsvarets forskningsinstitutt etablere en egen enhet i Nord-Norge. Forsvarets Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) fikk i november 2024 i oppdrag av Forsvarsdepartementet å utrede hvordan en slik satsning bør se ut. Denne utredningen ble levert i juni 2025, og gir klare anbefalinger om FFIs satsningen i Nord-Norge bør sikte mot *Situasjonsforståelse og sensorteknologi i arktiske strøk* som en faglig profil. FFI anbefaler også at satsningen skal ha hovedbase i Tromsø, med en liten tilstedeværelse på Andøya. Denne satsningen vil ha en klar orientering mot rom-domenet og situasjonsforståelse i nord, med klare koblinger til et eksisterende miljø av FoU-aktører i Nord-Norge. Dette begrunnes med at spesielt Tromsø har et sterkt FoU-miljø innen romobservasjon, satellitt og drone-teknologi, som vil gi lovende samarbeidsmuligheter for FFI.⁴³ Denne anbefalingen møter i stor grad støtte i tilknyttede sivile fagmiljøer i Tromsø.

⁴⁰ Andersson, M. B.; Lind, A. T. H. & Karlstad, S. (2024) Effects and opportunities of a long-range drone base at Andøya. NORCE Report 8-2025 – NORCE Health & Social Sciences.

⁴¹ <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/aktuelt/banebrytende-militaert-samarbeid-usa-norge>

⁴² <https://www.nord.no/om/fakulteter-og-sentre/handelshogskolen/senter-og-samarbeid/nordlab>

⁴³ Forsvarets Forskningsinstitutt (2025) FUI i nord for fremtidens forsvar Utredning av FFI Nord. FFI-RAPPORT: 25/00926

Her vil FFI bli en del av et bredere FoU-miljø som er verdensledende på jordobservasjon i arktiske strøk, på satellitt-teknologi og på utvikling av droner. Her kan FFIs inntreden bidra til å styrke samarbeidet mellom Forsvaret og sivile FoU-aktører som kan være viktige for Forsvaret fremover. På felt som multidomeneoperasjoner, situasjonsforståelse og utvikling i nordområdene vil det også være naturlig at FFI søker tett samarbeid med relevante institusjoner og fagmiljøer i med base i Bodø, inkludert FOH, luftforsvaret, CAOC Bodø, Handelshøgskolen og Nordområdesenteret ved Nord universitet.

Foruten FFIs etablering bør Forsvarets satsning omfatte en betydelig økning i FoU-midler rettet mot samarbeid mellom Forsvaret og sivile aktører. Samtidig bør det foretas en gjennomgang av Forsvarets forvaltning av forskningsmidler, og FFIs særstilling i dette systemet. Forsvarssektoren har sitt eget forskningsråd, der midler bevilget over statsbudsjettet fordeles utenfor åpen konkurranse. Samtidig står forvaltningsinstituttet Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) fritt til å konkurrere med andre forskningsinstitusjoner i Norge om offentlig forskningsfinansiering både nasjonalt (Forskningsrådet) og internasjonalt (EU/EDF). FFI er også kontraktspart (oppdragsgiver) på vegne av Forsvarsdepartementet i nasjonalt finansierte FoU-prosjekter. I tillegg mottar FFI lisensinntekter fra bedrifter som benytter og realiserer teknologi utviklet ved FFI.

Dette gir en uheldig skjevhet og favorisering av et forvaltningsinstitutt i statsforvaltningen, og kan vanskeliggjøre tilgang på forskningstilskudd for prosjekter som ikke inkluderer FFI. FFIs etablering i Tromsø er godt nytt for miljøer i Nord-Norge som ønsker å ta del i FoU-aktiviteter og samarbeid mot Forsvaret. Dette samarbeidet kan styrkes og breides ut dersom sivile forskningsinstitutter kan konkurrere om forskningsmidler på likefot med FFI. Dette oppnås mest effektivt ved at Forsvarsdepartementet administrerer ut sine nasjonale FoU-midler gjennom en uavhengig tredjepart uten egeninteresse for finansiering av sin egen virksomhet. Utlysningen av Forsvarsdepartementets tilskuddsordning til akademiske institusjoner og universitetsmiljø innen sikkerhets- og forsvarspolitisk forskning er regulert gjennom en egen forskrift.⁴⁴ Denne tilskuddsordningen kan fungere som eksempel for en ny og bedre organisering av nasjonal forsvarsindustriell forskning og utvikling (FoU) finansiert over forsvarsbudsjettet. Ut over dette kan Innovasjon Norge anvendes som virkemiddelapparat gjennom en etablering av forsvar og sikkerhet som definert næring⁴⁵ for målrettet innovasjon i deres oppdragsportefølje. En slik omorganisering av virkemiddelapparatet for forskning, utvikling og innovasjon finansiert over forsvarsbudsjettet kan løse "bukken og havresekken" problemet som i dag er en strukturell barriere mot relevant FoU og høyere innovasjonstakt i dagens forsvarssektor.

⁴⁴ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-31-1762>

⁴⁵ <https://www.innovasjon Norge.no/seksjon/naeringer>

7. Forsvarssektorens anskaffelsesregime

Før vi ser på muligheter for næringsaktører knyttet til forsvaret i nord, er det nyttig å se på hvordan forsvaret organiserer sine anskaffelser av varer og tjenester, hvilke enheter som anskaffer hva, innenfor hvilke rammer.

Anskaffelser til Forsvaret og forsvarssektoren ellers er underlagt lov om offentlige anskaffelser av 17. juni 2016 nr. 73 (LOA), med tilhørende forskrift om offentlige anskaffelser og forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA). Anskaffelsesloven forplikter Forsvarssektoren å foreta kjøp over en viss terskelverdi gjennom offentlige rammeavtaler, og ved bruk av minikonkurranser hvor det hentes inn tilbud fra minst tre tilbydere. For Forsvaret etableres slike rammeavtaler gjennom Forsvarsmateriell (FMA), eller gjennom Forsvarsbygg – for bygg og anlegg. Mindre innkjøp, eller avrop på rammeavtaler kan gjøres av Forsvaret selv, gjennom Forsvarets Logistikkorganisasjon, eller Forsvarets lokale innkjøpere. Ved anskaffelser til verdi over 100 000 utenom rammeavtale, og over 1,3 millioner på rammeavtale må anskaffelsen gjøres gjennom Forsvarsmateriell eller gjennom Forsvarsbygg, dersom det er snakk om bygg og anleggstjenester.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er en fellesinstitusjon i Forsvaret som skal sørge for at avdelingene i Forsvaret får det de trenger, der de trenger det, når de trenger det, både i fred, krise, konflikt og krig. Flo bidrar til Forsvarets reaksjonsevne, understøtter kampkraft og utholdenhet gjennom å levere logistikk tjenester til Forsvaret. Logistikk er all aktivitet som handler om å planlegge og gjennomføre forflytning av - og gi støtte til - militære styrker. Det innebærer også noe innkjøpsansvar.

7.1. Forsvarsmateriell

Forsvarsmateriell (FMA) er etat under Forsvarsdepartementet (fma.no). Forsvarsmateriell skal på vegne av Forsvarsdepartementet anskaffe relevant og tidsriktig materiell til Forsvaret, forvalte og avhende materiellet. FMA foretar investeringer og forvalter materiellet gjennom levetiden. FMA har en egen leverandørportal, forsvarsanskaffelser.no, hvor de har samlet all informasjon om krav til leverandører, anskaffelsesprosessen og samarbeid med forsvarsindustrien.

Forsvarssektoren må forholde seg til ulike regler og forskrifter når det gjelder anskaffelser, oppdeling av kontrakter og utforming av anbud, som har stor betydning for hvorvidt anbudskonkurranser gir rom for små og mellomstore bedrifter. Rammeavtaler inngått av FMA er i hovedsak nasjonale avtaler, som inngås med store aktører som kan levere samme tjenester over hele landet. På flere områder trenger Forsvaret også å ha avtaler med leverandører som kan levere både varer og tjenester i mye høyere kvantum enn vanlig på kort tids varsel, leverandører som kan levere både i freds og krisetid. På de fleste områder favoriserer dette store aktører med nasjonal rekkevidde, som kan levere et bredt spekter av varer og tjenester i store kvantum. Dette har lenge medført at svært få anskaffelser, og svært få rammeavtaler utarbeidet gjennom FMA, går til leverandører

basert i Nord-Norge. Hos FMA identifiseres noen enkelt-områder hvor det bør være rom for mer anskaffelser fra nordnorske leverandører.

Et område er innovasjon omkring personlig utstyr og bekledning tilpasset arktiske forhold. Enkelte gründere i Nord-Norge som utvikler produkter som kan være av stor nytte for Forsvaret, og som i samarbeid med Forsvaret kan videreutvikles mer tilpasset Forsvarets behov, og produseres i større skala. Per i dag mangler sivile grundere kontaktpunkter mot Forsvaret og arenaer for å få markedsført produkter av høy kvalitet. Et grep for å møte denne utfordringen er å etablere en testarea, for norsk eller nordisk forsvarsindustri, f.eks. på Porsangermoen, for testing og utvikling av ulikt utstyr rettet mot arktiske forhold. En annen er å ha en regional kontaktperson, f.eks. i Alta, som har ansvar for kontakt mot et regionalt næringsliv. Slike grep kan hjelpe FMA med å fange opp gode grundere, som har ideer som kan utvikles og markedsføres også innenfor et større NATO-marked.

Et annet område hvor det kan være rom for lokale aktører er det som omfatter den daglige understøttelsen til Forsvaret: bakeri, leiebiler, brøyting, og annet. Her er det mye tjenester som kan ivaretas i større grad av leverandører som holder til i nærheten av forsvarsbasene, og som gjennom rammeavtaler med Forsvaret kan sikres stabil drift og sysselsetting.⁴⁶

Her hører også større vedlikehold og service av forswarets utstyr til. Vedlikehold og reparasjon på militært materiell bør helst foregå i nærheten av Forsvarets baser. Det gjelder utstyr innen alle våpengrener, fra sjøforsvarets båter, til hærens stridsvogner og luftforsvarets fly og helikoptre. Her kan industri-aktører i nord ha en sterkere rolle, også som underleverandører til større, nasjonale aktører.

Dette er et område hvor beredskap kan brukes som begrunnelse for å styre anskaffelser mot regionale aktører. Man har eksempler hvor dette ha blitt gjort for å sikre at viktige kompetanse, som forsvarer har behov for blir værende i nord.⁴⁷ Foreløpig er det sjeldent slike grep tas i bruk. Det kan bli mer aktuelt fremover, dersom Forsvarer opplever et behov for å utvikle, eller ivareta spesifikke støttefunksjoner i nord.

7.2. Forsvarsbygg

Forsvarsbygg (FB) er en egen etat underlagt Forsvarsdepartementet, og har som hovedoppgave å drive planlegging, utbygging, forvaltning, utleie og salg av Forsvarets eiendommer. Forsvarsbygg leier ut bygninger og arealer til Forsvaret, og er i dag den største offentlige eiendomsaktøren i Norge. I 2024 hadde Forsvarsbygg 2184 ansatte og en eiendomsportefølje på om lag 13.000 bygg og anlegg. Samme år ferdigstilte Forsvarsbygg 28 byggeprosjekt for forsvarssektoren. Totale kostnader var på 15,1 milliarder kroner, og omfatter betydelige innkjøp av varer og tjenester fra næringslivet i hele landet.⁴⁸ Som det framgår av LTPen vil samtlige av Forsvarets lokasjoner

⁴⁶ Intervju med representanter for Forsvarsmateriell.

⁴⁷ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/gjev-stor-kontakt-til-hamek/id2991541/>

⁴⁸ <https://www.forsvarsbygg.no/om-oss/arsrapportar>

oppretholdes, og noen, spesielt i Troms og Finnmark, skal styrkes betydelig. Dette omfatter bygging av nye anlegg ved bruk av sivile bygg og anleggs-aktører.

Også hos Forsvarsbygg er kostnadseffektivitet et viktig kriterium ved valg av leverandører, både til enkeltanskaffelser og ved etablering av rammeavtaler. Innen bygg og anlegg er avstand en viktig kostnadsfaktor, og leverandører med base i nærheten av oppdragssted vil vanligvis kunne levere tilbud med bedre pris, og lettere kunne ta mindre oppdrag på kort varsel enn leverandører som har base lenger unna. Geografi setter derfor en naturlig begrensning for bygg og anlegg-aktørers nedslagsfelt.⁴⁹ Dersom lokale leverandører besitter nødvendig kompetanse og kapasitet, faglig og økonomisk, så vil de stort sett kunne levere tilbud som slår konkurrenter fra andre steder på pris.⁵⁰

Samtidig krever det mye interne ressurser å forholde seg til flere mindre leverandører. I forbindelse med videre oppbygging av Forsvarets baser i nord kan Forsvarsbygg velge å utforme kontrakter med et omfang og en tidsramme som tiltrekker store, nasjonale leverandører, som kan ta ansvar for alle sider ved prosjektene. De kan også velge å utforme kontrakter med en form og omfang som lar flere mindre leverandører konkurrere om oppdrag, og slik bidra til å utvikle, og styrke en lokal leverandørbase. Det kan kreve en mer interne ressurser og en tettere oppfølging av prosjektene. Hvilken vei man skal velge er en gående, intern diskusjon hos Forsvarsbygg.⁵¹

Hos Forsvarsbygg vet man i grove trekk hva som skal bygges med utgangspunkt i LTP, men har i mindre grad en klar tidsplan for når ting kan bygges. Flere oppdrag blir noe forsinket, blant annet fordi Forsvarsbygg må avvente behovsspesifikasjoner fra Forsvaret før nye byggeoppdrag kan planlegges. Ved utgangen av 2025 er mange prosjekter i en tidlig planleggingsfase. Det vil komme noen utlysninger i 2026, men det store trykket vil komme i 2026 og 2027. Det er store prosjekter som skal gjøres, men byggingen vil komme noe etappevis. Det skal bygges på begrensede områder, hvor man samtidig skal opprettholde noe drift. Derfor kan ikke alt gjøres samtidig. Det antas derfor at bygg og anleggs-aktører i de tre nordligste fylkene vil kunne dekke disse oppdragene.⁵²

7.3. Endringer i Forsvarets anskaffelsessystem

De siste årene har det skjedd flere endringer som påvirker hvordan Forsvaret gjør sine anskaffelser, og som vil ha betydning for i hvilken grad forsvaret vil ta i bruk lokale ressurser. Blant disse er:

Ny forskrift for offentlige anskaffelser, gjeldende fra 1. januar 2024, krever at klima og miljøhensyn skal vektes 30% ved offentlige anbudsprosesser. Dette skal i utgangspunktet innebære at leverandører som kan dokumentere kort reiservei til leverings/arbeidssted skårer høyt. Dette kravet har også blitt løftet inn i forslaget til en ny anskaffelseslov.

⁴⁹ Intervju med repr. for anskaffelser, Forsvarsbygg.

⁵⁰ Intervju med repr. for anskaffelser, Forsvarsbygg.

⁵¹ Intervju med repr. for anskaffelser, Forsvarsbygg.

⁵² Intervju med repr. for Forsvarsbygg.

Forslag til ny lov om offentlige anskaffelser. 15 mai 2025 la regjeringen frem Prop. 147 L (2024–2025) Prop. 147 L (2024–2025) - Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.).

Her forslås tre endringer fra dagens anskaffelseslov som kan ha stor betydning for små og mellomstore leverandører. For det første foreslås det at innslagspunktet (terskelverdien) for når anskaffelsesregelverket slår inn skal heves fra dagens 100 000 NOK til 300 000 NOK ekskl. merverdiavgift. For det andre foreslås det at anskaffelsesloven § 4 om grunnleggende prinsipper oppheves, for å forenkle reglene for anskaffelser under EØS-terskelverdi. Anskaffelsesloven § 4 inneholder i dag de grunnleggende prinsippene om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarehet og forholdsmessighet. En opphevelse av § 4 vil forenkle prosessen ved mindre innkjøp, blant annet ved å fjerneplikten til å gjennomføre minikonkurranse.

For det tredje inneholder forslaget en bestemmelse som tydeliggjør anskaffers handlingrom til å ivareta sikkerhets og beredskapshensyn i offentlige anskaffelser. Lovforslagets § 5d slår fast at «Oppdragsgiver kan stille krav eller kriterier i alle ledd av en anskaffelsesprosess for å ivareta sikkerhets- og beredskapshensyn. Oppdragsgiver bør vurdere å stille slike krav i anskaffelser der det er relevant.»⁵³ Ny anskaffelseslov ventes vedtatt engang på nyåret 2026. I kjølvannet av denne prosessen skal Stortinget behandle forslag til ny lov om forsvar og sikkerhetsanskaffelser, som vil gi forsvarssektoren noen ytterligere friheter.⁵⁴

Forsvarets anskaffessystem omstruktureres. I oktober 2024 ble deler av FLO, som har stått for det meste av løpende driftsanskaffelser, slått sammen med FMA, som er ansvarlig for innkjøp av våpen, ammunisjon og militært utstyr. Nå gjøres alt av større anskaffelser og utarbeiding av rammeavtaler av FMA.

Innkjøpsmyndighet desentraliseres. 1 juli 2025 ble noe innkjøpsmyndighet bli flyttet ut fra FLOs sentral innkjøpsfunksjon til lokale innkjøpere hos Forsvarets driftsenheter, deriblant Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret. Dette innebærer også at Forsvarets verksteder, inntil nylig drevet av FLO har blitt overført til Våpenteknisk Regiment. Lokale innkjøpere i driftsenhetene, deriblant fra Trenregimentet og Våpenteknisk regiment i hærens leirer har blitt sertifisert til å gjennomføre anskaffelser for opptil 1,4 millioner NOK på egen hånd.⁵⁵

7.4. Betydning for forsvarets bruk av lokale leverandører

Heving av anskaffelseslovens innslagspunkt, samt utflytting av innkjøpsmyndighet er grep som åpner for at Forsvaret i større grad enn før kan gjennomføre en del anskaffelser av varer og tjenester fra lokale og nærliggende aktører, spesielt på områder hvor Forsvaret

⁵³ Prop. 147 L (2024–2025) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.), § 5d, s. 111.

⁵⁴ Dragsten, M. m.fl (2025) Utredning fra arbeidsgruppe nedsatt av Forsvarsdepartementet - Ny lov om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser Forsvars- og sikkerhetsanskaffelser i en urolig tid. 05.September 2025.

⁵⁵ Endringene i Forsvarets innkjøpssystem pågår fortsatt, og alle detaljene i det nye systemet er ikke avklart.

ikke har rammeavtaler. En sterk forenkling av innkjøpsrutiner ved mindre anskaffelser vil også gjøre det lettere. En vektlegging av klima og miljø bør også gi en åpenbar fordel for aktører som tilbyr levering av varer og tjenester i kort avstand til Forsvarets baser. Den nye anskaffelsesloven tydeliggjør Forsvarets ansvar og handlingsrom til å vektlegge sikkerhet og beredskap i gjennomføring av store anskaffelser.

Bestemmelsen om sikkerhet og beredskap begrunnes med henvisning til Totalberedskapsmeldingen, som vektlegger lokale leverandørers rolle som beredskapsressurs, som vektlegger målet om å «styrke motstandskraften i befolkningen og bevare høy grad av tillit i samfunnet», og som fremhever offentlige anskaffelser som et viktig virkemiddel for å ivareta lokal matproduksjon.⁵⁶ Denne vektleggingen av forsyningssikkerhet, av ivaretagelse av kritisk kapasitet og ressurser gjelder også andre varer og tjenester Forsvarer trenger for å fungere i sine nærområdet. Det kan innebære blant annet ivaretagelse av en lokal leverandørindustri som ivaretar Forsvarets bygg og anleggs-behov, og som kan yte service og vedlikehold på militært materiell der det brukes. Dagens anskaffelseslov gir allerede offentlige oppdragsgivere handlingsrom til å tilrettelegge for at små og mellomstore leverandører kan konkurrere om kontrakter, for eksempel ved å tilpasse størrelsen på kontrakter og å dele opp anskaffelser i delkontrakter. Dagens lov gir også rom for å stille beredskapskrav som forutsetter lokal tilstedeværelse der en tjeneste eller vare skal leveres.⁵⁷ Det er flere måter dette kan gjøres på. Forsvarsmateriell kan stille krav om bruk av lokale leverandører til en bestemt tjeneste, ved inngåelse av en stor rammeavtale med en stor aktør. F.eks. En rammeavtale med en større industriaktør om vedlikehold på tungt landmateriell kan inkludere en forpliktelse til å bruke kvalifisert og sertifisert leverandør lokalisert nærmest hærens operative enhet, ihvertfall til mindre oppgaver.

Det kan også innebære at det etableres regionale rammeavtaler heller enn nasjonale for levering av bestemte tjenester. Det kan også gjøres ved at spesifikke anskaffelser styres til en bestemt leverandør i en bestemt region for å sikre at kritisk kompetanse og kritiske ressurser blir værende i regionen. Et eksempel på det så man i 2023, da Forsvarsmateriell styrte en kontrakt på en midtlivsoppdatering av kystvaktskipet Harstad til Harstad Mekaniske Verksted (Hamek). På gjeldende tidspunkt var Hamek i en krevende situasjon grunnet bortfall i oppdrag bl.a. på russiske fartøy. Tildeling av en kontrakten til Hamek ble begrunnet med hensynet til beredskap, og viktigheten av å sikre at Forsvaret har tilgang til et verksted i Nord-Norge med en tørrdokk som er stor nok, og med sikkerhetklarte personell som kan ta imot store militære fartøy.⁵⁸

Den nye lovens bestemmelse om sikkerhet og beredskap er en påminnelse om at handlingsrommet til å vektlegge slike hensyn kan brukes i langt større grad enn det gjøres i dag. For å sikre at det skjer vil det være behov for et apparat av næringsaktører, bransjeforeninger, samt lokale og regionale myndigheter som utøver press for å sikre at hensyn til klima og miljø, samt sikkerhet og beredskap blir ivaretatt i forsvarets anskaffelser.

⁵⁶ Ibid, s. 29.

⁵⁷ Prop. 147 L (2024 –2025) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.), § 5d, s. 39.

⁵⁸ <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/stor-forsvarskontrakt-til-hamek-i-harstad-1.16523363>

8. Anskaffelser og leverandører til Forsvaret i Nord-Norge

I dette kapitlet presenterer vi oversikter over anskaffelser/innkjøp Forsvaret, Forsvarsbygg (FB) og Forsvarsmateriell (FMA) har gjort til sine aktiviteter i Nord-Norge. Videre presenterer hvordan innkjøp er fordelt på ulike typer anskaffelser, hvor mye som er levert av nordnorske leverandører og hvem som er de største leverandørene i perioden 2020-2024/medio2025. For FMA dreier anskaffelsene seg mest om bruk av investeringsmidler, hos Forsvaret utgjør anskaffelsene innkjøp av driftsmidler mens hos Forsvarsbygg utgjør anskaffelsene både investeringer og driftsmidler.

Anskaffelsene dreier seg om direkte leveranser til Forsvaret, FB og FMA, så det framkommer ikke hvem som er underleverandører. Noen leveranser fra nordnorske leverandører kan være levert via hovedkontraktører utenfor Nord-Norge, og det vil ikke komme med her. Med nordnorske leverandører mener vi her leverandører som er registrert med adresse i Nord-Norge, og har virksomhet i landsdelen som er oppgitt som leverandør.

Vi har forsøkt å få en oversikt over leveranser og leverandører til forsvarssektoren, med hovedvekt på Nord-Norge samlet. Forsvarssektoren er stor og komplekst organisert, lokalisert i hele landet, er inndelt i flere våpengrener og med flere tusen leverandører. Innkjøp er i stor grad organisert gjennom FMA, FB og Forsvaret selv ved FLO og dels håndtert direkte fra lokale enheter. Innkjøp håndteres sentralt når det gjelder større innkjøp og rammeavtaler, og ved ulike avdelinger lokalt (avrop på rammeavtaler og mindre innkjøp). Det har vært komplisert og tidkrevende å framskaffe data i ønsket format, og de ulike innkjøpsorganisasjonene håndterer ulike økonomi- og registreringssystem (ERP system)⁵⁹ for dette. For å kunne hente ut og systematisere leveranser etter vare-/tjenestetype, leverandør, beløp, leveransestед og hvor leverandør er lokalisert forutsetter det at ERP systemene håndterer dette, at det er lagt inn koder (adressekode, materiellkode mv.), og at benyttede kodene er riktige. Det er ikke alltid tilfelle, og begrenser i noe grad analysemulighetene. Dette settet med anskaffelsesdata fra Forsvaret gir oss likevel nyttig informasjon om hvilke typer anskaffelser som hentes fra hvilke leverandører i nord.

Det tas forbehold om at det kan forekomme feil eller manglende registreringer i Forsvarsbygg/Forsvaret/Forsvarsmateriell sine benyttede innkjøps-/økonomisystemer mht. registrering av riktig adresse hvor anskaffelsen er levert, kategorispesifisering av innkjøpte varer/tjenester/investeringer, leverandørenes geografiske tilhørighet. Det er likevel godt datagrunnlag og det beste som finnes per nå.

⁵⁹ ERP: Enterprise Resource Planning, eller noe forenklet t forklart, på norsk, betyr det økonomisystem.

8.1. Forsvarsbygg (FB):

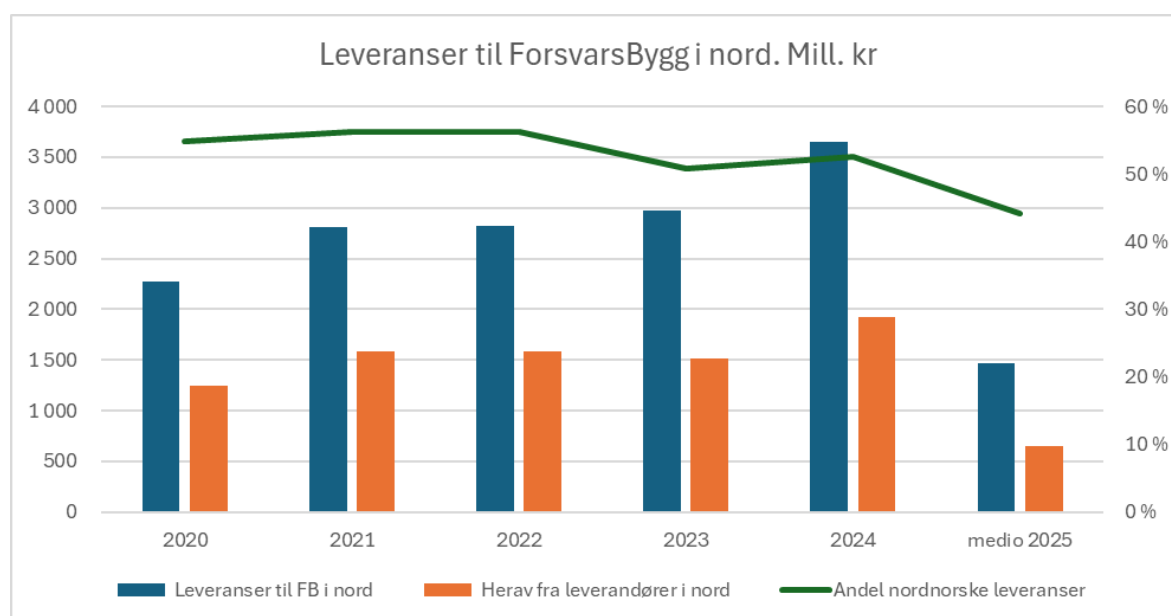
Forsvarsbygg er til stede i hele Nord-Norge, og med de oppdaterte langtidsplanen forventes en betydelig vekst framover. Det er verdt å merke seg at over halvparten av alle leveransene til Forsvarsbygg i nord er levert av nordnorske leverandører. Andelen regionale leverandører de senere år er særlig stor i Finnmark knyttet til oppbyggingen der de senere årene.

Tabell 1: Leveranser anskaffet til FB sin aktivitet i Nord-Norge og anskaffelsesverdi og andel levert fra nordnorske leverandører. 2020-medio 2025. Mill kr og prosent.

Leveranser i Mill. kr	2020	2021	2022	2023	2024	medio 2025	Totalsum
Leveranser til FB i nord	2 278	2 808	2 817	2 976	3 654	1 470	16 003
Herav fra leverandører i nord	1 249	1 581	1 583	1 512	1 924	648	8 497
Andel nordnorske leveranser	55 %	56 %	56 %	51 %	53 %	44 %	53 %

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata fra Forsvarsbygg (FB).

Figur 1: Leveranser anskaffet til FB sin aktivitet i Nord-Norge og anskaffelsesverdi og andel levert fra nordnorske leverandører. 2020-medio 2025. Mill kr og prosent.

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata fra Forsvarsbygg (FB).

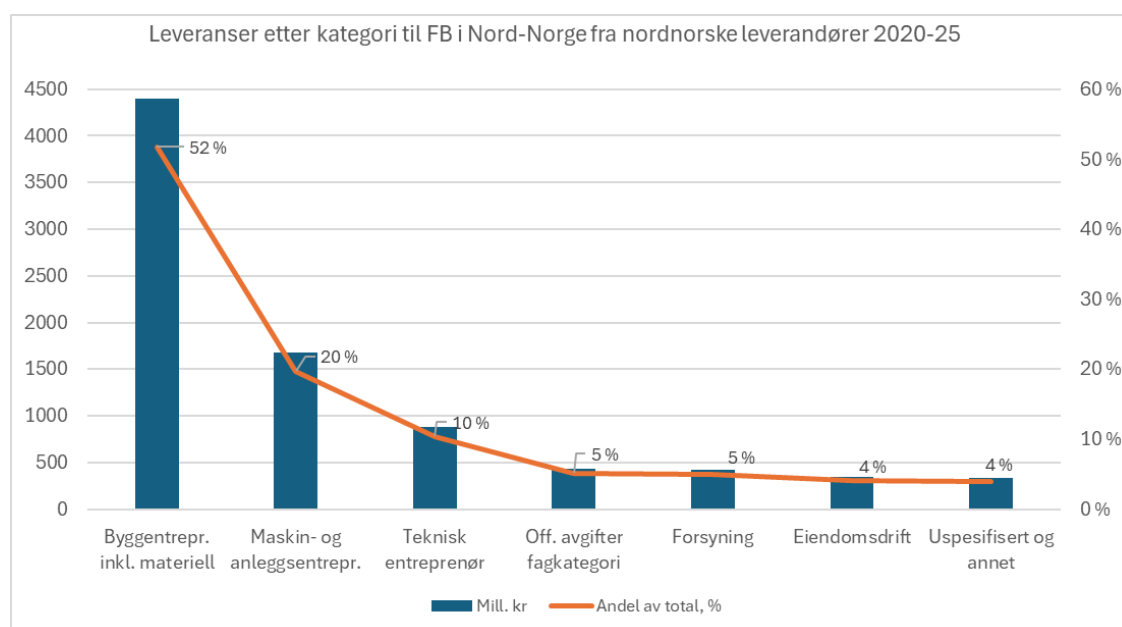
De klart største anskaffelsene gjelder leveranser fra leverandører innen Byggentreprenører, maskin- og anleggsentreprenører og deretter tekniske entreprenører.

Tabell 2: Leveranser fra nordnorske leverandører til Forsvarsbygg i Nord-Norge fordelt på kategorier leveranser, og de ulike typer leveransers andel av totalt levert. 2020-medio 2025.

Kategorier leveranser	Mill. kr	% av total
Byggentrepr. inkl. materiell	4396	52 %
Maskin- og anleggsentrepr.	1675	20 %
Teknisk entreprenør	882	10 %
Off. avgifter fagkategori	435	5 %
Forsyning	424	5 %
Eiendomsdrift	349	4 %
Uspesifisert og annet	337	4 %
Totalsum	8 498	100 %

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata fra Forsvarsbygg (FB).

Figur 2: Leveranser fra nordnorske leverandører til Forsvarsbygg i Nord-Norge fordelt på kategorier leveranser, og de ulike typer leveransers andel av totalt levert. 2020-medio 2025.

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata fra Forsvarsbygg (FB).

Volumet av leveranser fra nordnorske leverandører i kategorien byggentreprenører utgjør vel 50 % av samlede leveranser til FB i nord, mens samlet verdi fra byggentreprenører utgjør bare vel 30 % av FBs samlede innkjøp i nord. Andelen av nordnorske leverandørers leveranser innen kategoriene hhv. forsyning og eiendom er derimot klart lavere enn hvor mye disse kategoriene utgjør av samlede innkjøp til FB i nord.

Nedenfor har vi gitt en oversikt over de store nordnorske leverandørene til Forsvarsbygg i Nord-Norge de senere årene.

Tabell 3: De 25 største nordnorske leverandørene til Forsvarsbygg i nord i perioden 2020 – medio 2025. Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata fra Forsvarsbygg (FB).

Peab Bygg As	Tecto entreprenør AS
Harstad Maskin AS	Staubakk AS
Entreprenør Harald Nilsen As	Nor Team Entreprenørforretning As
Målselv Maskin & Transport As	Arctic Entreprenør As
Consto Nord As	Bogstrand As
Elvebakken Bygg As	Åge Nilsen As
Harstadbygg Entreprenør As	Fauskebygg As
Storegga Entreprenør As	Byggmester Fritzøe As
Målselv Kommune	Finnfjord AS
Elumni Elektro As	Nilsson AS
Trulssen Maskin As	Kivijervi Entreprenør As
Bygg-Tema AS	Kolbjørn Olsen As
Nord Bygg & Betong AS	

8.2. Forsvaret

Forsvaret har i perioden 2020-2024 gjort anskaffelser i Nord-Norge på nærmere 17 milliarder kroner. Andelen nordnorske leveranser utgjorde i gjennomsnitt 10-15 prosent.⁶⁰ Den nordnorske leveranseandelen har vært lav hele perioden, men klart høyere siste år (19% i 2024) vi her har data for.

Tabell 4: Leveranser anskaffet til Forsvaret sin aktivitet i Nord-Norge og anskaffelsesverdi og andel levert fra nordnorske leverandører. 2020-2024. Mill kr og prosent.⁶¹

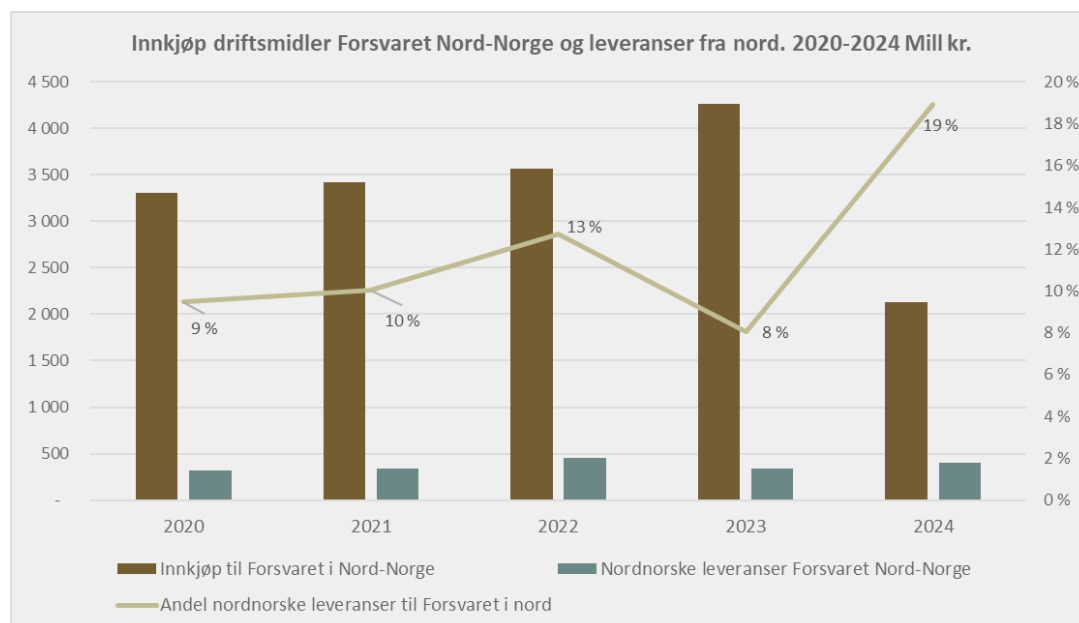
Innkjøp og leveranser - Forsvaret Nord-Norge	2020	2021	2022	2023	2024	Totalt
Innkjøp til Forsvaret i Nord-Norge	3 310	3 415	3 568	4 260	2 132	16 687
Nordnorske leveranser Forsvaret Nord-Norge	313	343	454	344	404	1 857
Andel nordnorske leveranser til Forsvaret i nord	9 %	10 %	13 %	8 %	19 %	11 %

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet fra FLO/Forsvaret.

⁶⁰ Fra og med 2025 er Forsvarets anskaffelsesmiljø samlet hos FMA. Det betyr at en betydelig del av innkjøpene som har vært gjennomført av FLO, og blitt registrert under Forsvaret i foregående år, heretter vil registreres på Forsvarsmateriell.

⁶¹ Om lag 5 mrd. kr av samlede innkjøp til Forsvaret i Nord-Norge på 16,7 mrd. kr, er betaling fra Forsvaret til Forsvarsbygg for husleie inkl. tjenester/leveranser. Herunder ligger en del innkjøp som er registrert i data for innkjøp Forsvarsbygg selv gjør for bygg og tjenester de tilrettelegger for Forsvaret. Disse innkjøpene er allerede med i datagrunnlaget vi presenterer for anskaffelser til FB. Vi har ikke muligheter til å gå nærmere inn på detaljene her, så her framkommer posten som en nasjonal leveranse til Forsvarets anskaffelser i nord. En korreksjon her basert på en detaljert

Figur 3: Leveranser anskaffet til Forsvaret sin aktivitet i Nord-Norge og anskaffelsesverdi og andel levert fra nordnorske leverandører. 2020-2024. Mill kr og prosent.

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet fra FLO/Forsvaret.

Nedenfor gis en oversikt over omfanget av leveranser fordelt på ulike kategorier varer/tjenester levert fra nordnorske leverandører til Forsvaret i Nord-Norge 2020-2024, og andelen de enkelte vare- og tjenestekategoriene utgjør av leveranser totalt.

Store innkjøpsposter er særlig mat/drikke/proviant (38%), dernest utdanning/kurs og transport. En del av anskaffelsene har ikke latt seg kategorisere ettersom de har manglet koding i økonomisystemene hos innkjøpsmyndighet. Dette må kunne påregnes å forskyve andelen de ulike vare/tjenestegruppene utgjør i verdi dersom datagrunnlaget hadde vært fullstendig når det gjelder dette. F.eks. innebærer det at andelen innkjøp av mat/drikke/proviant reelt utgjør mer enn de ovennevnte 38% som er kategoriserte innkjøp. De ukodede dataene viser seg å inneholde en veldig variert sammensetning av vare-/tjenestegrupper.

gjennomgang vil anslagsvis kunne øke andelen nordnorske leveranser til Forsvaret, samlet for perioden 2020-2024, fra 11 prosent (jf. tabellen over) og inntil kanskje 15-16% nordnorsk leveranseandel. Dvs. at vi da holder posten innkjøp til Forsvaret fra FB utenfor tallene for Forsvaret, ettersom lokale innkjøp framkommer i innkjøpsdata hos FB og resten er kapitalkostnader fra investeringer i bygg o.l. som FB leier ut til Forsvaret.

Tabell 5: Anskaffelser til Forsvaret i Nord-Norge fordelt på ulike grupper av varer og tjenester, samlet for årene 2020-2024. Mill kr og prosent av total.

Vare-/tjenestegrupper	Kontert Mill kr	Andel %
Mat/drikke/proviant	711	38 %
Utdanning/kurs	153	8 %
Transport	153	8 %
POL (drivstoff, smøremidler)	73	4 %
Kystvakta	70	4 %
Hjulkjøretøy	24	1 %
Luftfartstjenester/materiell	20	1 %
PBU	11	1 %
Ingeniørmateriell	8	0 %
Planter/dyr/utstyr	7	0 %
Stridskjøretøy	6	0 %
Teknisk int. matr.	3	0 %
ANNET div. spesifisert forbruk	8	0 %
Ukodifisert materiell (øvrig)	610	33 %
TOTALT levert fra Nord-Norge	1 857	100 %

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet fra FLO/Forsvaret.

Datagrunnlaget har ikke gjort det mulig å inndelegge de *samlede* anskaffelsene til Forsvaret i Nord-Norge i ulike kategorier av varer/tjenester i samme grad som har vært mulig for den del av leveransene som kommer fra nordnorske leverandører. Det skyldes at leveransene fra nord er langt mindre og dermed lettere å få oversikt over. Men mange av de samme vare- og tjenestekategoriene som topper oversikten over kategorier med størst andel (%) leveranser fra nordnorske leverandører til Forsvaret, vil være de samme som har høy andel av samlede leveranser til nord, men med vesentlig høyere beløp.

De største *nordnorske* leverandørene finner vi blant selskapene i oversikten under, der samlet leveranseverdi for de enkelte nordnorske leverandørselskapene i oversikten for perioden 2020-2024 ligger mellom 10 – 200 mill. kr. Dersom vi hadde inkludert også leverandører til nord, men lokalisert utenfor Nord-Norge, så er det flere enkeltselskaper som har levert for langt større beløp enn dette.

Tabell 6: Nordnorske leverandører med størst leveranser til Forsvaret i Nord-Norge. 2020-2024.

DRYTECH AS
KRAEMER MARITIME AS
NORD-NORSK TRAFIKKSENTER AS
BOREAL SJØ AS
SØRREISA VASK OG SØM AS
BUSSRING AS
ASKO NORD AS
HARSTAD MEK VERKSTED AS
LT TECH AS
ANDØYA SPACE DEFENCE AS
PROFFRENT AS
NORTURA SA
BAKEHUSET NORD-NORGE AS
MATGROSSISTEN IMPORT AS
ERM DRIFT AS
BAMA STORKJØKKEN AS
NORDNORSK BEMANNING AS
TRULSSEN MASKIN AS
NORLENSE AS
BYGG OG MALERMESTEREN AS
ARCTIC AVIATION AS

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet fra FLO/Forsvaret.

8.3.Forsvarsmateriell (FMA):

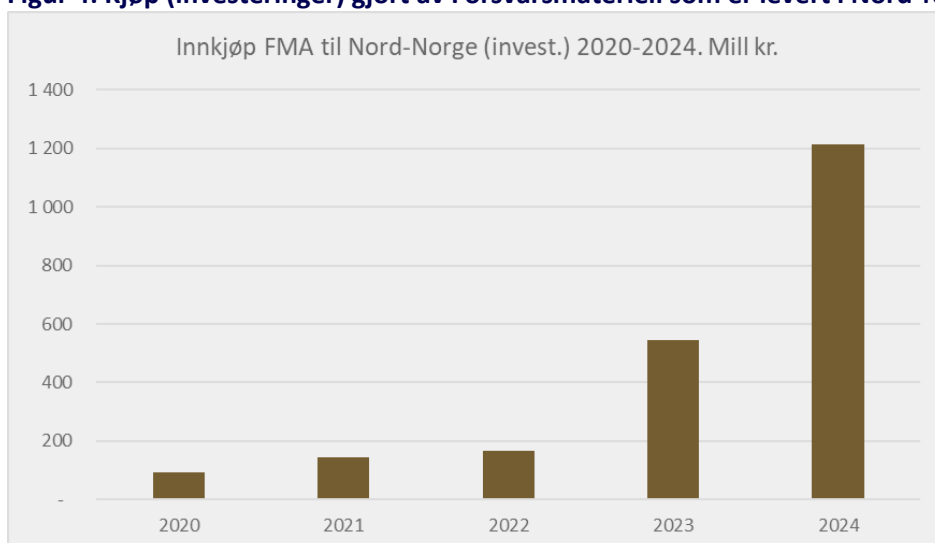
Oversikten viser kjøp gjort av Forsvarsmateriell som er levert til Nord-Norge (basert på postnummer på innkjøpsordrelinjen). Denne oversikten viser kun investeringsmidler og det som er kontert.

Datamaterialet viser en veldig stor opptrapping av anskaffelser til Nord-Norge som gjenspeiler både økt aktivitet og fornyelse. Økningen gjenspeiles særlig i økte anskaffelser i 2023 og 2024. Anskaffelsene FMA har gjort i nord økte fra 94 mill. kr i 2020 til 1212 mill. kr i 2024.

Tabell 7: Anskaffelser (investeringsmidler), gjort av Forsvarsmateriell, som er levert i Nord-Norge. 2020-2024. Mill kr.

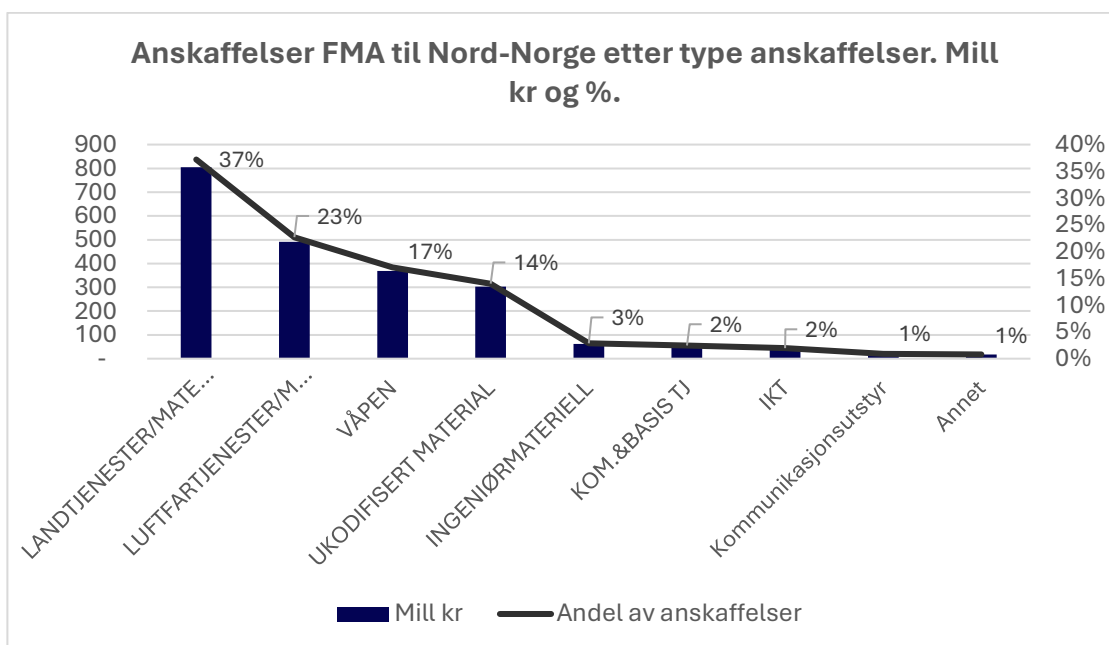
	2020	2021	2022	2023	2024	Totalt 2020-24
Innkjøp FMA til Nord-Norge (invest.)	94	146	167	543	1 212	2 162

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet via FLO for Forsvarsmateriell.

Figur 4: Kjøp (investeringer) gjort av Forsvarsmateriell som er levert i Nord-Norge. Mill kr.

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet via FLO for Forsvarsmateriell.

Det er omtrent ikke leverandører i Nord-Norge som har levert på denne type anskaffelser foretatt av Forsvarsmateriell (FMA). Klart størst andel av leveransene kommer fra utenlandske aktører, men en god del leverandører er også fra aktører lengre sør i Norge.

Figur 5: Anskaffelser til Forsvarsmateriell (FMA) til anvendelse i Nord-Norge, og fordelt på ulike kategorier av anskaffelser. 2020-2024. Mill kr og prosent.

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet via FLO for Forsvarsmateriell.

Majoriteten av det som i figuren ovenfor er under kategorien «ukodifisert materiale» er sjøtjenester/materiell (20%), luftfartstjenester/materiell (17%), landtjenester/materiell (15%), IKT (8%), tjenester fra Forsvaret (4%) og vedlikehold bygg (4%).

Anskaffelsene til Forsvarsmateriell inneholder i stor grad anskaffelser av våpen og store våpensystemer. De fleste av de største leverandørene i perioden 2020-2024 finner vi i hovedsak blant selskap presentert i oversikten under.

Her er leverandører med leveranser samlet for perioden 2020-2024 på verdier fra noen ti-talls millioner til flere hundre mill. kr.

Tabell 8: De største leverandørene til Forsvarsmateriell sine anskaffelser til Nord-Norge i perioden 2020-2024

Leverandør	Fylke / Land
HANWHA AEROSPACE CO., LTD	Sør-Korea
MESKO SPOLSKA AKCYJNA	Polen
FFG FLENSBURGER FAHRZEUGBAU GESELLS	Tyskland – Oslo
US NAVY	USA
VARD GROUP AS	Norge (flere avdelinger i Møre og Romsdal)
MILDEF AS	Oslo
ROHDE & SCHWARZ GMBH & CO. KG	Tyskland – Oslo
ATEA AS	Norge /Oslo med avd. hele landet.
AAR CORP/AAR GOVERNMENT SERVICES	USA
OY KEWATEC ALUBOAT AB	Finland
KONGSBERG DEFENCE & AEROSPACE AS (flere avdelinger i landet)	BUSKERUD / Kongsberg (mange avd.)
ACROW CORPORATION OF AMERICA	USA

Kilde: Bearbeidet av NORCE. Grunnlagsdata innhentet via FLO på vegne av Forsvarsmateriell (FMA).

8.4. Hva kan Forsvaret kjøpe lokalt?

Som det fremgår av materialet fra Forsvarsbygg, Forsvaret og Forsvarsmateriell er det en relativt liten andel av varer og tjenester som kjøpes fra leverandører i nord. Unntaket her er Forsvarsbygg, som kjøper tjenester fra bygg og anleggsaktører som har et naturlig fortrinn i å gjennomføre oppdrag i nærhet til egen hjemmebase. Likevel går en stor andel av kontrakter også hos Forsvarsbygg til større aktører med base i Sør-Norge.

Hos Forsvaret, hvor innkjøp gjøres av Forsvarets Logistikkorganisasjon, samt de ulike driftsenhetenes lokale innkjøpere, utgjør anskaffelser fra nordnorske leverandører i snitt 11 % over en femårs periode. Den største markerte innkjøpsposten er mat/proviant på 38 %. Det må antas at en betydelig andel av ukodifiserte innkjøp består av vedlikehold/service på militært materiell, ettersom flere av de størst leverandørene i nord leverer akkurat slike tjenester. Dette kan også gjelde «ukodifisert» materiale under Forsvarsmateriell. Foruten mat/proviant og PBU er vedlikehold/service et område hvor andelen leveranser fra nordnorske aktører kan bli betydelig høyere.

Når det gjelder mat/proviant tyder listen over store leverandører på at det meste kjøpes gjennom store grossister, særlig ASKO AS. Her er det stort rom for bruk av mer lokale leverandører.

Flere av de store forsvarskommunene i nord, som Målselv, Bardu, Porsanger, Sør-Varanger, Bodø, Harstad og etter hvert Alta, har lokalproduksjon av kjøtt, melk og potet. I tillegg har man lokal produksjon av reinkjøtt i innlandet og mottak av fisk langs kysten. Dette er lokal matproduksjon som kan nyttiggjøres i anskaffelse av mat til Forsvaret i Nord-Norge. Det kan etableres avtaler med produsenter som Nortura, Troms Potet og Finnmark Rein samt Nordfra AS for levering av fisk fra lokale fiskebruk. Det kan også stilles konkrete krav om inkludering av lokal matproduksjon i forswarets rammeavtaler med større leverandører. Slike grep vil støtte opp om lokal matproduksjon i nord og gi styrket matberedskap både for Forsvaret og for lokalsamfunn i regionene de opererer.⁶²

Innen service og vedlikehold er det stort rom før økt bruk av nordnorske leverandører til å ivareta Forsvarets behov. Dette blir belyst nærmere i neste avsnitt, som tar for seg norsk forsvarsindustri og relevante industri-aktører i Nord-Norge, og muligheter for økt involvering av nordnorske leverandører.

Det fremgår også fra materialet fra Forsvarsbygg, Forsvaret og Forsvarsmateriell, at det siste året viser en betydelig økning i anskaffelsen omfang.⁶³ De neste årene skal Forsvaret, gjennom Forsvarsmateriell og Forsvarsbygg, gjøre flere og større anskaffelser enn noen gang før, uten en tilsvarende utvidelse av egen bemanning. Det kan medføre et sterkt press mot å foreta anskaffelser i hovedsak ved bruk av store nasjonale og internasjonale rammeavtaler, som i liten grad vil gi rom for små og mellomstore leverandører basert i nord.

⁶² <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/finnmark-bondelag-vil-at-forsvaret-skal-kjope-lokale-varer-1.17455025>

⁶³ Fallet i anskaffelser fra Forsvaret i 2024 skyldes delvis at anskaffelser gjort gjennom FLO ble flyttet til FMA i løpet av 2024.

9. Mulighet for næringslivet i nord

Forsvarets oppbygging i nord vil ha mye å si for lokalt næringsliv. De seks nordligste bykommunene er alle lokalisert 1-2,5 timers kjøring fra store forsvarsbaser, og flere av dem har industri som kan være nyttig for Forsvaret. I tillegg finnes flere mindre aktører basert nær forsvarsbaser, som har erfaring med å levere varer og tjenester til Forsvaret.

9.1. Norsk Forsvars, og forsvarsrelatert industri

Norsk forsvarsindustri er stor og voksende. I 2023 sysselsatte den norske forsvars- og sikkerhetsindustrien 8 900 ansatte, og bidro med 14, 2 milliarder kroner i verdiskapning. I tillegg understøttet næringen 4900 arbeidsplasser hos sine leverandører og underleverandører, og 3500 i andre næringer gjennom de ansattes privatkonsum. Med forsvarsindustri mener vi her industri rettet mot utvikling eller produksjon av materiell eller systemer tilpasset militære formål eller en spesialisert underleverandør til slik aktivitet.

Næringens økonomiske aktivitet er særlig konsentrert rundt Kongsberg, Oslo og Vestre Toten. Dette skyldes tilstedeværelsen til henholdsvis Kongsberg Gruppen i Kongsberg, og Nammo i Raufoss. Kongsberg Gruppen og Nammo utgjør det to klart største aktørene, og står for henholdsvis 46% og 9 % av næringens verdiskapning og sysselsetting.⁶⁴ Også den øvrige forsvarsindustrien er sterkt sentrert i sør, og kun 4 %, 580 arbeidsplasser innen forsvarsindustri og tilknyttet leverandørindustri ligger per i dag i Nord-Norge.

Forsvarsindustrien er en svært kompleks, og svært internasjonal industri, med noen få norske hovedleverandører. Den norske forsvarsindustrien er et lukket marked, hvor det er krevende for nye aktører å få innpass. De største norske forsvarsbedriftene fungerer som «lokomotiver», som setter rammer og etterspørsel for underleverandører. Mye forsvarsindustriell produksjon gjøres i samarbeid mellom store internasjonale aktører, hvor det enkelte selskap står for en liten del av en total produksjon. Anskaffelser av forsvarsmateriell gjennomføres i all hovedsak ved kjøp gjennom store nasjonale og internasjonale leverandører. Som del av en anskaffelse inngås det avtaler om levering av teknisk støtte, kompetanse, reservedeler mao. Det norske forsvarsmarkedet er så begrenset i størrelse at aktører på det norske markedet er avhengige av leveranser på det internasjonale markedet. Innenfor noen felt bør det være gode muligheter for å få etablert forsvarsindustri i nord, i form av et sett underleverandører til store aktører med base sør i Norge, og i utlandet.

Industriaktører i nord deler forsvarsmarkedet i to deler: 1) Komponentproduksjon – produksjon av utstyr, våpen, og deler til begge, og 2) Understøttende virksomhet, i hovedsak service og vedlikehold på militært utstyr. Komponentproduksjon kan gjøres nesten hvor som helst, også i Nord-Norge. Men service og vedlikehold på tungt militært

⁶⁴ Dager Moe, Odin; Holmen Skjeldrum, John Oskar; og Jonas Erraia, Jonas (2024) Forsvars og sikkerhetsindustriens økonomiske fotavtrykk. En verdiskapings- og ringvirkningsanalyse for 2023. MENON-PUBLIKASJON NR. 184/2024.

utstyr, og militære fremkomstmidler kan med fordel gjøres i nærheten av Forsvarets baser, der utstyret er i bruk. Dette kan gi en åpning for industriaktører i nord.

Forsvaret byr også på betydelige muligheter for bygg og anlegg-industrien i Nord-Norge, både i en utbyggingsfase og ved løpende vedlikehold. Forsvaret har store utbyggingsplaner i alle fylkene, som vil by på store, komplekse oppdrag for regionale aktører. Flere av O6-kommunene har veletablerte entreprenører som har erfaring med og er rigget for store, komplekse bygge-oppdrag for Forsvarsbygg. I tillegg finnes små og noen mellomstore bygg og anleggs-aktører basert i de mindre kommunene hvor Forsvaret har sine baser. Flere av disse har erfaring med å jobbe for Forsvaret, og er godt rigget for nye oppdrag ved Forsvarets baser, enten som hovedleverandør, eller som underleverandører for større aktører.

Bykommunene i nord har næringsaktører som besitter ulike ressurser og muligheter i møte med et forsvar i vekst. En presentasjon av noen næringsaktører med base i O6-kommunene kan gi ett innblikk i dette mangfoldet.

9.1.1. Harald Nilsen AS, Alta

Alta har en sterk bygg og anleggs-industri, med flere store entreprenører innen bygg, ingeniør og elektro. Den største bedriften her er Harald Nilsen AS, i Alta. Bedriften ble etablert i 1960, og har i dag 140 ansatte. Dette er en bedrift som besitter tung erfaring på komplekse bygg-oppdrag, som har erfaring med å jobbe for Forsvarsbygg og andre offentlige oppdragsgivere. I forbindelse med oppbyggingen av Finnmark Landforsvar på Porsangermoen (2022-2025) hadde bedriften tre store byggeoppdrag for Forsvarsbygg, i størrelsesorden 40-100 millioner. Nå har bedriften fått tilslag på et nytt, stort oppdrag for Forsvaret i Finnmark. Harald Nilsen AS står for prosjektledelse og det meste av byggingen ved slike oppdrag. Tekniske oppdrag knyttet til rørlegging og elektronikk setter de ut til underleverandører. De har benytter de lokale underleverandører i Alta, eller nærmere det aktuelle oppdragsstedet. I forbindelse med Forsvarets videre oppbygging i Nord-Norge vil det dukke opp mange nye oppdrag som bedriften satser på å vinne. Dette gjelder i Finnmark, i Indre Troms, og i Nordland. Harald Nilsen har tidligere hatt store oppdrag i Indre Troms og på Evenes. Som oppdragsgiver er det Forsvarsbygg bedriften må forholde seg til. Forsvarsbygg oppleves som en krevende oppdragsgiver, mer krevende enn andre offentlige utbyggere. Forsvarsbygg stiller høye krav til kvalitetssikring, dokumentasjon og gjennomføring på tidsplan. Dersom tidsplanen overskrides straffes leverandøren med dagmulkt utover avtalt tid. Som leverandør har de også opplevd store forsinkelse i Forsvarsbyggs utlysning av nye oppdrag. Dette kan skape problemer for entreprenører dersom man holder av kapasitet i egen oppdragsportefølje, mens nye utlysninger fra Forsvarsbygg drar ut i tid.

For Harald Nilsen AS, som et stort selskap med god likviditet og betydelig erfaring med komplekse byggeoppdrag går dette bra. For litt mindre aktører, med mer begrensede administrative ressurser, erfaring med store oppdrag eller med forhandling av byggekontrakter kan dette by på store utfordringer. Selskapet er innstilt på å søke nye oppdrag gjennom Forsvarsbygg. Store oppdrag gir gode erfaringer for selskapets medarbeidere. I

landsdelen forøvrig er det store entreprenørfirma i Tromsø, Harstad og i Bodø. Det er herfra de forventer å møte konkurranse om oppdrag fra Forsvarsbygg.⁶⁵

9.1.2. KSAT, Tromsø

Tromsø er hovedkvarteret for Kongsberg Satellite Services (KSAT), et norsk selskap som er en verdensledende leverandør av bakkestasjonstjenester for satellitter. Selskapet mottar og prosesserer satellittdata fra et globalt nettverk av bakkestasjoner, inkludert Tromsø, og leverer dataene til kunder som bruker dem til forskning, samfunnssikkerhet og beredskap. Tromsø Satellittstasjon ble etablert i 1967, og ble i 2002 en del av nyetablerte KSAT. Selskapet har mer enn 500 ansatte, hvorav rundt 300 har base i Tromsø. KSA har også baser på Svalbard og Andøya, med ansatte tilknyttet selskapets bakkestasjoner. Selskapet er 50/50-prosent eid av Space Norway AS og Kongsberg Defence & Aerospace, som er en del av Kongsberg Gruppen. KSAT er del av et fagmiljø rettet mot romobservasjon og satellitt-tjenester som har sitt tyngdepunkt i Tromsø, og samarbeider med regionale aktører som NORCE, og Norsk Polarinstitut og KDA Space-tec. En ny avdeling av Forsvarets Forskningsinstitutt vil også bli etablert i Tromsø, med en faglig profil som er tilpasset dette fagmiljøet.

KSAT jobber også tett opp mot aktører med tilsvarende profil i Sverige og Finland. KSAT trekker til seg attraktiv teknologisk kompetanse fra inn og utland. Det er ventet at etterspørselen etter KSATs tjenester vil bare vokse, og det norske Forsvaret, som kunde og partner vil være en viktig del av KSATs virksomhet.⁶⁶

9.1.3. Drytech AS, Tromsø

Drytech er et matvareselskap basert i Tromsø, som spesialiserer seg på produksjon av frysetørket mat. Selskapet har 49 ansatte og produserer tørrmat-proviant rettet mot Forsvarsmarkedet tur- og ekspedisjonsmarkedet i over 20 europeiske land.⁶⁷ Selskapet ble startet av Rolf Hansen, en ekspert på kjøleteknikk som fra tidlig 1990-tallet eksperimenterte med å frysetørre gryteretter, og som gjennom en statlig forsknings- og utviklingskontrakt med Hærens forsyningskommando fikk utviklet nye feltrasjoner som erstatning for hermetikk mat hos Forsvaret. Drytech har siden 2003 vært hovedleverandør av tørrmat til det norske Forsvaret i mange år, og inngikk i år en ny rammeavtale for fire år, med mulighet for inntil tre års forlengelse. Rammeavtalen har en estimert verdi på 570 millioner kroner ekskl. mva., og en maksimal verdi på 960 millioner kroner ekskl. mva. Gjennom denne avtalen skal Drytech levere arktiske stridsrasjoner til det norske forsvaret.⁶⁸ Bedriften har også inngått en avtale med det finske forsvaret, og er i kontakt med andre NATO-land for levering av stridsrasjoner. Drytech leverer også tørret turmat til det sivile markedet, men forvarsmarkedet har lenge stått for en hoveddel av bedriftens omsetning. Bedriften har to fabrikker i Tromsø, og ser nå på muligheten til å utvide virksomheten i lys av nye åpninger i det internasjonale forvarsmarkedet.

⁶⁵ Intervju med Harald Heggeli, daglig leder, Harald Nilsen AS.

⁶⁶ Fra KSATs nettside: <https://karriere.ksat.no/om-ksat/>

⁶⁷ <https://realoutdoorfood.com/nb/om-oss/>

⁶⁸ <https://www.fma.no/aktuelt-og-media/2025/drytech-as-skal-levere-arktiske-stridsrasjoner-til-forsvaret>

Soldater spiser feltrasjoner fra Drytech under Cold Response 2020. Fotograf: Torbjørn Kjosvold/ Forsvaret

9.1.4. Harstad Mekaniske Verksted, Harstad

Harstad Mekaniske Verksted (Hamek) er Nord-Norges største serviceanlegg for maritim næring.

Harstad Mekaniske har to anlegg i Harstad som utfører vedlikehold og reparasjon på fartøy fra havbruk, offshore, fiskeri, passasjertrafikk, frakt og forsvar. Hamek har mer enn 100 ansatte, og en årlig omsetning på over 140 millioner. Forsvaret er stor kunde, og står for rundt 12 % av selskapets omsetning. Hamek har en stor tørrdokk i Harstad som ble bygd i 1952 for service på datidens fregatter. Verftet er i dag viktig for Forsvarets beredskap fordi det har den eneste tørrdokken i Nord-Norge som er stor nok til å ta inn større norske eller allierte militære fartøy.⁶⁹

Bedriften er godt rigget for å ta oppdrag for Forsvaret. Alle lederne samt halve staben er sikkerhetsklarert. Hamek har også et bredt tilfang av lokale og regionale underleverandører, som også har sikkerhetsklarert personell, og som har erfaring med å jobbe sammen med dem, for forsvar. Bedriften nyter godt av å ha et sterkt leverandørmiljø i Harstad, men kan også trekke til seg en del ekstern kompetanse ved behov. Det siste året har Hamek også inngått et samarbeid med BAE, et britisk industrikonsern som i august vant kontrakten for levering av fem fregatter til det norske sjøforsvaret, til en verdi av 136 milliarder over 20 år. Denne avtalen innebærer at service

⁶⁹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/gjev-stor-kontakt-til-hamek/id2991541/>

og vedlikehold på de norske fregattene, og i noen grad på den britiske marinens identiske fregatter skal gjøres av Hamek. Dette vil innebære en utvidelse av Hameks virksomhet, og nye oppdrag for Hameks mange underleverandører. Det vil også innebære at en del sivile oppdrag som ville gått til Hamek, isteden vil gå til andre mekaniske verksted i Nord-Norge.

I utgangspunktet er dokken i Harstad underdimensjonert for å ta imot de nye fregattene. Som en del av BAEs tilbud på levering av fregatter, skal de finansiere en forlengelse av dokken til Hamek, med ombygging i bunn og overbygg, tilpasset fregattenes høyde, innseilingshøyde og krav om innsynsvern. Oppgraderingen av dokken vil også tjene Hamek ovenfor andre oppdragsgivere. Sivile kunder etterspør også dokk med tak, og det får de nå. Havbruksnæringen og fergeselskapene ønsker også å gjøre vedlikehold om vinteren, når de har begrenset aktivitet. Det vil i større grad være mulig når de får en dokk med tak.

Hamek har i dag god tilgang på oppdrag for Forsvaret, men ledelsen i Hamek mener Forsvaret kan gjøre nye grep for å sikre innpass for sivile aktører i nord. Forsvaret må være med på å bygge opp lokale leverandører – på kompetanse, før de er klare for rammeavtaler.

Per i dag gjøres anskaffelse gjennom rammeavtaler, og kontrakter som er såpass store og brede at, nordnorske aktører ikke kommer i posisjon til å søke. Dette må det gjøres noe med. Ledelsen mener også at FMA må peke ut noen bedrifter som beredskaps og vedlikeholdsbedrifter i nord, og være villige til å styre noen anskaffelser til aktører i nord – utfra en beredskapsmessig begrunnelse. Dette gjøres av og til, men kan gjøres i langt større grad enn i dag. De mener også det er rom for, i noen grad å styre gjenkjøpspakker til de ulike landsdelene. Dette er grep som kan bidra til at nødvendig kompetanse og beholdes innen leverandørindustrien i nord, i tilfelle Forsvaret kommer til å trenge den.⁷⁰

⁷⁰ Intervju med Jan Oddvar Olsen, direktør for HAMEK.

Harstad Mek. Verksted og dokkallen som planlegges utvidet: Foto: Harstad Mek. Verksted AS

9.1.5. Maskinering AS, Bodø

Industribedriften ble etablert i 1974, i Burøy, Bodø kommune, og er en viktig underleverandør innen maskinering, sveising og mekanisk service for blant annet offshore-, fiskeri-, industri- og forsvarssektoren. Siden 2010 har selskapet prøvd å orientere seg mot Forsvaret, og hatt en del oppdrag på Andøya, Evenes, og nå mot Flyplassen i Bodø.

I 2017 fikk de en kontrakt med BAE systems, Hägglund i Sverige, som produserer Combat W 90-vogner. Oppdraget gikk ut på å reise ut til lokalitetene og bygge om og gjøre vedlikehold på vognene. Dette oppdraget var ferdig i 2021. Maskinering AS hadde et godt samarbeid med Hägglund, men det at svenskene ikke var med i NATO dengang, medførte noen utfordringer.

Gjennom RITEK i Levanger har bedriften også fått i oppdrag å gjøre ombygging av CW 90 kampvogner, for ulike land, med ulik konfigurasjon. Her har Maskinering AS hatt ansvaret for den mekaniske ombyggingen. Nå har også det norske Forsvaret besluttet å kjøpe CW 90 vogner fra Hägglund. De håper å kunne få oppdrag knyttet til det også.

Bedriften registrer at flere land får problemer med å kjøpe tilbake tjenester fra Norge, og oppfylle sine gjenkjøpsforpliktelser. Dette er noe de ser på nå, spesielt ovenfor Sverige, som et av landene som ligger etter på gjenkjøp etter store norske våpenkjøp. De prøver nå å posisjonere seg, som en bedrift svenske aktører kan gjøre gjenkjøp i tjenester fra. Bedriften har 50 ansatte + 12 lærlinger, men planlegger en betydelig utvidelse, med bygging av nytt 6000 kv. produksjonsanlegg, for å være klar for å sysselsette opptil 150

nye ansatte, og kunne ta nye, store oppdrag for Forsvarsindustrien.⁷¹ Det kan inkludere service og ombygging på kampvogner, fly o.a, samt produksjon, blant annet av granater.

Bedriften ønsker å satse mot forsvarsmarkedet, men erfarer at det er et krevende marked å få innpass, i som byr på helt egne utfordringer. Bemannning er bedriftens største utfordring, å få tak i folkene de trenger. De handler delvis om sikkerhetsklarering da en del utenlandsk arbeidskraft ikke vil få klarering. Det tar også seks måneder til ett år å få sikkerhetsklarert egne ansatte for oppdrag for forsvar og forsvarsindustri. Sertifisering koster 150 000 i året, pr. pers. Det er kostbart, og er med på å prege vurderingen om hvorvidt bedriften skal satse mot Forsvaret. Maskinering AS er en mellomstor bedrift, som etter hvert har en betydelig oppdragsportefølje innen forsvar og forsvarsindustri. De mener likevel at veien å gå for å få innpass i forsvarsindustrien, er å jobbe mot å bli underleverandør for litt større aktører, som Nammo, BAE og annet.⁷²

En CV 90-stingvogn av den typen Maskinering AS har vært med på å bygge om. Her i bruk hos ingeniørbataljonen i Brigade Nord. Fotograf: Kareljus Heitmann/Forsvaret.

9.1.6. Rapp Bomek

Rapp Bomek, etablert i 1983 har produsert branndører i mer enn førti år. siden 1978 og har vært involvert i de fleste større oljefeltutviklingene på den norske kontinentalsokkelen, samt eksport av branndører, sprengdører og driftssystemer til på olje- og

⁷¹https://www.metalsupply.no/article/view/1178056/satser_stort_pa_forsvarsproduksjon_i_nordnorge_maskinering_as_planlegger_ny_fabrikk_i_bodo

⁷² Intervju med Kjell-Ivar Ysland, daglig leder i Maskinering AS.

gassinstallasjoner over hele verden. Selskapet har også produsert dører, luker og skipsutstyr for marinefartøy for å fungere under tøffe arktiske værforhold.

I 2014 utvidet Rapp Bomek kapasitetene sine til sikkerhetsområdet, og har siden utviklet dører med flere ytelsesegenskaper som innbruddssikkerhet kombinert med brann- og sprengsikkerhet. Bedriften har også levert innbrudd-, brann- og sprengningssikre dører og annen infrastruktur til blant annet Munch-museet, flere kongehus, det norske og det danske forsvaret. På industriområdet i Burøy har de 85 ansatte, men satser på å utvide betydelig, blant annet gjennom offensiv satsning mot et forsvar i oppbygging. De siste årene har Rapp Bomek gått fra å være en tradisjonell leverandør av branndørleverandør, til å fokusere mer på teknologisk innovasjon, blant annet ved hjelp av kunstig intelligens. Som en del av denne satsningen har de ansatt flere systemarkitekter med mastergrad i kunstig intelligens. I den videre satsingen vil de ha behov for flere nye ansatte med fremtidsrettet kompetanse, blant annet innen kunstig intelligens.⁷³

9.1.7. MOMEK Group, Rana

MOMEK startet som en liten lokal bedrift i 1998, og har siden utviklet seg fra å være en spesialisert leverandør av vedlikeholdstjenester til prosessindustrien, til å bli en av de ledende tjenesteleverandørene innen en rekke bransjer i hele Skandinavia.

Momek Group er i dag et industrikonsern med ca. 600 ansatte, og en årlig omsetning på ca. en milliard NOK. Bedriften har sin hovedbase i Mo Industripark, hvor de har ca. 350-400 ansatte. I tillegg har de avdelinger med 80-100 ansatte i Gallivare, Sverige, 30-40 i Mosjøen, 40-50 i Melbu.

Konsernet leverer tjenester til prosessindustri, gruveindustri og havbruk, samt bygg og infrastruktur, olje og gass, og fornybar energi. Momek har per i dag lite leveranser mot Forsvaret, men ønsker dette som et nytt markedsområde.

Et av konsernet satsningsområder nå er high-tech robotløsninger som kan utvikles i stor skala. Dette møtes med stor interesse hos sivile industriaktører i Norden, og kan være interessant også for Forsvaret og forsvarsindustrien.

Konsernet har tunge oppdrag for ulike næringer, og besitter spesialisert industrikompetanse og utstyr som kan brukes inn mot oppdrag for Forsvaret. Bedriften har også tilgang på ledige industriområder i Mo Industripark, og kan greit mobilisere ytterligere 2-300 personer til store komplekse industriprosjekter på kort varsel. Konsernet har også hatt møter og dialog med Forsvarsmateriell, samt forsvarsindustrielle aktører som Kongsberg-gruppen og Nammo, og uttrykt sin interesse for samarbeid med forsvarsindustrien.⁷⁴ Konsernet regner Norden som sitt kjerneområde, og har et nettverk av gode underleverandører de kan trekke på i de områdene de opererer. Med hovedbase i Mo i Rana, med kort vei til Sverige og Finland via E12-korridoren, og et godt kontaktnett i begge landene er MOMEK godt posisjonert for økt industrisamarbeid mot Sverige og Finland. Dette vil også komme godt med dersom MOMEK blir en del av en forsvarsindustriell oppbygging de neste årene.

⁷³ <https://www.rappbomek.com/historie.html>

⁷⁴ Intervju med Bjørn Audun Risøy, Leder kommunikasjon og samfunn, MOMEK Group.

Mo Industripark AS er infrastrukturelskapet som organiserer bedriftene i Mo Industripark. Kjernebedriftene i industriparken er de tre smelteverkene 7. Steel, Elkem og Ferrogløbe. Utover dette har Mo Industripark en bred leverandør og verkstedindustri. Mo Industripark har 110 bedrifter som leietakere og vel 3100 personer har sitt arbeid i industriparken.

9.2. Nærings og bransjeorganisasjoner med fokus på forsvarsrettet industri

Landsdelen har flere bransjeorganisasjoner samt næringsforeninger i alle O6-kommunene som jobber for at Forsvaret og forsvarsindustrien i større grad skal ta i bruk næringslivet i nord. De representerer ulike perspektiver på Forsvarets oppbygging og, innsikter i hva slags muligheter og utfordringer dette kan by på. Tre av disse organisasjonene er NHO Arktis, Arena Nord og Nordnorske Entreprenørers Service organisasjon, NESO.

9.2.1. NHO Arktis og NHO Nordland

NHO Arktis og NHO Nordland⁷⁵ har lenge jobbet for at Forsvaret i større grad skal legge til rette for at små og mellomstore aktører i nord skal kunne vinne oppdrag hos Forsvaret. De kurser sine egne medlemsbedrifter i formelle krav og sertifiseringer som kreves, og hvordan utforme tilbud for å vinne frem i Forsvarets anbudsprosesser. Samtidig jobber de for å få forsvarer til å bruke handlingsrommet de har, innenfor anskaffelsesreglementet, til å utlyse anbud, og utforme kontrakter og rammeavtaler på en måte som gir små og store bedrifter en mulighet til å konkurrere om anskaffelser.

NHO er opptatt av samarbeid med Forsvaret i et totalberedskapsperspektiv. Det handler om tjeneste og forsyningssikkerhet, at man har det man trenger av kompetanse, og utstyr i landsdelen, når det trengs. De er opptatt av at Forsvaret forstår sitt eget beste, og ser verdien i å ha en sterk leverandørindustri i landsdelen. De mener Forsvarsbygg har vært flinke, men at man må holde fortsatt fokus på dette, også hos FMA. På kjøp av varer og tjenester, handles det veldig lite lokalt.

Ifølge NHO gjør FLO og FMA svært lite av sine innkjøp fra leverandører i Nord-Norge. Hvis Forsvaret jobber på en annen måte mener NHO det kan skape store ringvirkninger i nord, og støtte opp om lokalt næringsliv der forsvarer er. Her mener de det er nyttige, men blandede erfaringer å trekke på fra havbruk samt olje og gassnæringen. Nord-Norge har sterke miljøer på havbruk, offshore og rom. Disse kan vi styrke og utvikle hvis også Forsvaret vet å bruke kompetansen fra disse miljøene. Regjeringen kan tilrettelegge for forsvarsindustri i nord, med underleverandører som sikrer stabile arbeidsplasser gjennom langsiktige kontrakter.

⁷⁵ NHO Nordland ble også intervjuet for rapporten, og er samkjørt med NHO Arktis i deres arbeid opp mot Forsvaret.

De store aktørene på Forsvarsindustri setter standarden. NHO mener at nordnorske aktører må komme inn i verdikjedene som underleverandører. Det er krevende å få til. Industrien er rigget for store, veletablerte aktører, og fremstår ganske lukket for nye bedrifter. Man har Forsvars og Sikkerhetsindustriens Forening (FSI), som fungerer som den primære arena for kontakt mellom forsvaret og industrien. For små og mellomstore aktører er det ikke naturlig å være med i såpass dyr organisasjon. Da må man finne andre kanaler for å få innpass. I tillegg må bedrifter i nord motiveres for å jobbe mot Forsvaret, og bli sertifisert. Det er krevende og dyrt. Men så må også Forsvaret komme dem i møte. Bedriftene må sikkerhetsklareres for hvert enkelt oppdrag, ofte med kort tidshorisont. Det blir både dyrt og upraktisk for SMBene.

NHO ønsker at Forsvaret skal være en god kunde, og en partner for næringslivet i nord. Det innebærer blant annet å utforme anskaffelser på en måte som gir rom for små og mellomstore bedrifter – i den grad anskaffelsesreglementet tillater det, å fremstå forutsigbare – gjerne varsle store anbud i litt god tid, være til stede på arenaer i nord hvor næringsaktører kan komme i kontakt med dem, og bidra til at sikkerhetsklarering av leverandørers personell ikke blir en uoverkommelig byrde.⁷⁶

9.2.2. Arena Nord Utvikling AS

Arena Nord Utvikling AS (ANU) er en nordnorsk arena for utvikling av sivil-militær industriell aktivitet og samhandling. De har base i Narvik, og tar sikte på å være et bindeledd mellom Forsvaret – internasjonale, nasjonale og regionale forskning- og industrielle aktører.

Arena Nord jobber for å få etablert en forsvarsindustriklynge i Nord-Norge. Dette innebærer et tett samarbeid mellom Forsvaret, sivil industri og forskningsmiljøer for utvikling, testing og vedlikehold av forsvarsteknologi og materiell tilpasset arktiske forhold. En slik klynge mener de vil styrke Norges forsvarskapasitet og koordinasjon med nordiske allierte, og gi store næringsmessige ringvirkninger i regionen. De mener en slik klynge bør ha base i Ofoten, nær Forsvarets operative avdelinger, nær akademiske institusjoner, og med Narvik som et viktig knutepunkt mot Sverige og Finland.

Etablering av en slik klynge mener de krever politiske grep, inkludert etablering av en forsvars-teknologisk innovasjonsarea i Ofoten, som involverer FFI, UIT campus Narvik, Bjerkvik tekniske verksted, FMA og andre aktører i forsvarsindustrien, prioritering av regionale leverandører i forsvarets anskaffelser i den grad reglene tillater det, og styring av Forsvarets gjenkjøpsavtaler mot aktører i nord.⁷⁷

Arena Nord ønsker å etablere forsvarsindustri i Nord-Norge. Foruten tydelig grep fra nasjonale myndigheter mener de dette best oppnås ved å få store nasjonale aktører, som Kongsberg-gruppe og Nammo, til å etablere seg i nord, for så å etablere et nettverk av underleverandør lokalt.

⁷⁶ Intervju med Sigrid Ina Simonsen, regionsdirektør, og Vibeke Tannvik, seniorrådgiver, politikk og kommunikasjon, NHO Arktis.

⁷⁷ Styrk totalforsvaret med en forsvarsindustriklynge i Nord-Norge - Innspill fra Arena Nord Utvikling til Stortingets høring om Langtidsplanen for Forsvarssektoren 2025-2036.

Foreløpig er ingen av de store repr. i nord, bortsett fra Kongsberggruppen gjennom KSAT, som er basert i Tromsø, og har skapt mange arbeidsplasser der. Arena Nord jobber derfor for å få bl.a. Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) til å etablere seg i nord. Den delen av forsvarsindustrien de mener har best forutsetninger for å lykkes i nord, er den som går på å understøtte forswarets virksomhet, primært på vedlikehold av forswarets utstyr. På Luftfart har vedlikehold blitt satt ut til Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS) – i Bardufoss og på Evenes. Det er KAMS som gjør service og vedlikehold på luftforsvarets fly på Evenes. En dobling av luftforsvarets flyaktivitet på Evenes vil kreve mer industri enn det man har der i dag. Da er det viktig at vedlikehold på flyene i nord gjøres i nord, der flyene skal ha base.

For å oppnå det må man sikre at noen av de store aktørene etablerer seg i nord. Da må det stilles betingelser som er gode, i form av langsiktige kontrakter, på minst fem år av gangen. Dersom vilkårene for en langsiktig investering er til stede, er det flere forhold som bør gjøre industrietablering i nord attraktivt for de store aktørene: Her har man rimelig kraft, tilgang på store industrilokaler, og åpenbare synergier med å være nær Forsvarets baser.⁷⁸

9.2.3. NESO

Nordnorske Entreprenørers Serviceorganisasjon SA (NESO) er den største organisasjonen for byggebransjen i Nord-Norge og Trøndelag, og har 137 medlemsbedrifter fra hele landsdelen og Trøndelag. NESO jobber tett opp mot Forsvarsbygg, som er den største oppdragsgiveren for mange av medlemsbedriftene. Som interesseorganisasjon har NESO spesielt fokus på hvordan Forsvarsbygg utformer sine utlysninger, med valg av entrepriseformer, kontraktsvilkår og øvrige betingelser.

Forsvarsbygg fremstår som en stor og ryddig, men krevende oppdragsgiver. I møte med Forsvarsbygg står de ovenfor noen utfordringer, og NESO vektlegger spesielt tre:

1. Det er store forsinkelser i utrulling av prosjekter. Det tar lang tid før et varslet oppdrag kommer på anbud, lang tid før leverandør blir valgt, og lang tid etter det før et prosjekt kan komme i gang. Det skaper utfordringer for entreprenører som trenger å planlegge flere prosjekter samtidig, og disponere sine ressurser for lang tid fremover.
2. Forsvarsbygg operere med kontraktsvilkår som ifølge NESO er svært ubalansert i Forsvarsbyggs favør. Det gjelder streng bruk av høye dagmulkt ved forsinkelser, og det gjelder betaling. Forsvarsbygg opererer med en prøvedriftsperiode på ett år etter ferdigstilling av prosjekt, før entreprenørene får betaling.
3. Forsvarsbygg operere med svært strenge dokumentasjonskrav, avhengig av størrelse på prosjekter. Det krever mye administrative ressurser fra leverandørene.

De neste årene vil det komme mange store oppdrag fra Forsvarsbygg. Da er NESO opptatt av at man unngår «ketchup-effekten» – at mange store oppdrag kommer samtidig, slik at regionale aktører ikke har kapasitet til å ta dem. Videre er de opptatt av at prosjektene ikke gjøres altfor store. Forsvaret har ingen byggeprosjekter på vei som ikke

⁷⁸ Intervju med Ole Kristian Karlsen, daglig leder i Arena Nord.

kan gjøres av entreprenører med base i Nord-Norge. Størrelse og tildelingskriterier er avgjørende for hvorvidt nordnorske aktører kan være med i konkurransen.

9.2.4. Nye initiativer rettet mot forsvarsindustrien

Sør i Nordland har det dukket opp flere initiativer for å utforske næringslivet muligheter knyttet til forsvar og forsvarsindustri. Rana utvikling har fått utarbeidet en ekstern kartlegging av rammevilkår for forsvarsindustriell utvikling i Rana, og har mobilisert et 40-talls bedrifter i Helgeland og i Salten til etablering av en forsvarsklynge for regionen. Kunnskapsparken Helgeland har etablert Arctic Cluster Team (ACT) et innovasjonsnettverk som omfatter en klynge av prosessindustri og mineralbedrifter samt et stort antall leverandører i alle tre fylker i nord. ACT er i gang med å bygge et klynge-samarbeid for leveranser til Forsvaret med utgangspunkt i sitt store nettverk av bedrifter. Klyngeutviklingen i ACT vil også integrere det første initiativet.

9.3. Muligheter og utfordringer for næringsaktører i nord

Innen service og vedlikehold er det store industri-miljøer i Nord-Norge som kan bli en viktig del av Forsvarets sivile støtte-apparat i nord. Dette er miljøer som er basert innen to timers kjøretid fra Forsvarets største baser i Nord-Norge, som har tilgang til store anleggsområder, med god tilgang på kraft, og med lite omliggende forstyrrelser. I møte med Forsvaret står de ovenfor noen felles utfordringer:

Forsvaret stiller egne krav til sertifisering av bemanning, samt sikring av industri-anlegg. Mannskap som skal gjøre service-oppgaver for Forsvaret må sikkerhetsgraderes. Det krever tid og ressurser, som betaler seg kun dersom bedriftene det er snakk om får oppdrag over tid, eller av et visst omfang. Som en stor offentlig aktør stiller Forsvaret også strenge krav om dokumentasjon av leverandørenes virksomhet og prosjektgjennomføring. Dette kan kreve betydelige administrative ressurser, som for mindre aktører kan være vanskelig å bære. Mye av industrien i Nord-Norge har sin øvrige oppdragsportefølje blant annet i havbruks-/fiskerinæringene og opp mot offshorevirksomheten, hvor man møter krav om kvalitet på arbeid, men uten alltid tilsvarende krav til prosjektdokumentasjon og særlig sikkerhetsklarering.

Forsvaret gjør anskaffelser gjennom store og brede rammeavtaler samt gjennom store kontrakter som ofte utelukker små og mellomstore bedrifter fra å delta. Ved en del anskaffelser stilles såpass omfattende krav om erfaring med tilsvarende anskaffelser at svært mange, ressurssterke bedrifter, med solid kompetanse, blir diskvalifisert fra å levere anbud.

Nå skal Forsvaret ruste opp og øke bemanningen, og utruste store og kompliserte farkoster både på land, i sjøen og i lufta. En stor del av denne styrkingen skal skje i Nord-Norge. Da vil Forsvaret være tjent med at militært materiell i betydelig grad kan serves og vedlikeholdes i kort avstand til stedene hvor de vil ha fast base. Det vil styrke Forsvarets operative evne å kunne få vedlikeholdt og reparert eget materiell både i fred og krig, for sjøforsvar, luftforsvar og for hæren i nærheten av der de holder til. Derfor vil det være viktig å forberede og opprettholde sterke leverandørkjeder i Nord-Norge. Dette anerkjennes

også i Forsvaret, og brukes av og til som begrunnelse for å styre store oppdrag til leverandører i nord.

Per i dag er det relativt få leverandører i nord som har oppdrag for forsvar og forsvarsindustrien. Det er flere grep som kan bidra til å styrke nordnorske aktørers innpass i Forsvarsmarkedet. Et grep er å legge til rette for at større aktører innen forsvarsindustrien etablerer en fast tilstedeværelse i nord, for så å knytte til seg et nettverk av lokale leverandører. Dette er et grep flere nordnorske kommuner, næringsparker og bransjeforeninger jobber sammen mot, ved å tilby nasjonale aktører konkurransedyktige vilkår for industrietablering, med store industriområder til rimelig pris, tilgang på fornybar kraft, og med nærhet til forsvarsets operative enheter. Selv under gunstige vilkår vil etablering i nord kreve store investeringer, og rekruttering av attraktiv arbeidskraft med industriell spisskompetanse. Det må derfor jobbes for at forsvar utlyser langsiktige kontrakter som gir en viss forutsigbarhet for større industriaktører som etablerer seg i nord. Ytterligere tiltak er å legge føringer på store nasjonale og internasjonale kontraktører for at leveranser og kompetanseoverføring skal skje i samarbeid med nordnorske leverandører, basert på begrunnelser som beredskap og rask tilgjengelighet. Dette er tiltak som allerede gjøres i bl.a. petroleumsnæringen, der petroleumsselskaper selv har ansatt egne industrikoordinatorer i nord. Der er det også inngått samarbeid med både videregående skoler og høyere utdanningsinstitusjoner i nord.

Et annet grep er å etablere nettverk av industrileverandører med komplementær kompetanse i form av forsvarsindustrielle klynger, som i samarbeid med regionale myndigheter og bransjeorganisasjoner, søker klargjøring for forsvarsindustrien i form av sertifiseringer, dialog med forsvar og samarbeid med de store forsvarsindustrielle aktørene om utforming av anbud hvor de selv kan gå inn som underleverandører. Dette arbeidet er godt i gang. Forsvaret, og den nasjonale forsvarsindustrien, er klar over at det finns sterke teknologi- og industrimiljøer i nord, som ønsker å ta på seg oppdrag for forsvarsindustrien. De samme kreftene kan brukes til å innhente og identifisere nyttige erfaringer fra off-shore-industriens virksomhet i Finnmark og på Helgeland, og arbeidet med å sikre oppdrag og ringvirkninger for leverandørindustri i nord.⁷⁹ Et slikt arbeid vil også involvere leverandører som har fått styrket egen kompetanse gjennom oppdrag for off-shoreindustrien, og som nå søker innpass i forsvarsmarkedet. Dersom flere leverandørmiljøer vinner innpass i forsvarsindustrien kan det sikre økt aktivitet, rom for utvidelser og verdifull kompetansebygging hos nordnorske industri-aktører. Over tid bør dette gi flere industri-arbeidsplasser og mer verdiskaping både i forsvarskommuner og i bykommunene nær forsvarsets baser.

⁷⁹ KPB (2025) Levert 2024. Petroleumsrelatert leverandørindustri, ringvirkninger og aktivitet i Nord-Norge 15. utgave – September 2025: <https://www.levertrapporten.no/ringvirkninger>

Planlagte næringsområder hvor det skal tilbys rimelige industriarealer i Harstad (øverst), Narvik midten) og Bodø (nederst). Illustrasjoner: Harstad, Narvik og Bodø kommune.⁸⁰

⁸⁰ I Bodø klargjøres en industrisone mellom nye Bodø Lufthavn og sentrum, som vist på bildet, i tillegg til andre industriområder i kommunen.

Planlagte næringsområder i Alta (øverst), Tromsø (midten) og Rana (nederst). Kilder: Alta, Tromsø og Rana Kommune.

9.3.1. Samarbeid med utenlandske aktører

For industriaktører som søker innpass i forsvarsindustrien er ikke samarbeid med norske aktører eneste vei inn. Flere nordnorske bedrifter har vunnet oppdrag via utenlandske partnere, som BAE Systems, BAE Hägglunds eller Patria. HAMEKs avtale med BAE systems, tilknyttet Norges Fregatt-kjøp, kan gi store oppdrag for industrikonsernet de neste 20 årene og for tilknyttede underleverandører. En oppgradering av dokken i Harstad, kombinert med faste oppdrag for norsk og britisk flåte, vil sikre verdiskaping, kompetansebygging og tilgang til nye markeder innen maritim industri for leverandørindustrien i Harstad, og i landsdelen for øvrig. Andre bedrifter som Maskinering AS og Rabb Bomek har hatt oppdrag for svensk forsvar og forsvarsindustri, som i ettertid kan gi tilgang til oppdrag også for norske partnere. Samarbeid over grensen mot Sverige og Finland vil også være lettere etter at begge land ble en del av NATO. Da kan industrileverandører i nord også ha et geografisk fortrinn i å være basert nær områder hvor også svensk og finsk forsvar har en tung tilstedeværelse.

Ett moment er at Norge har gjort store forsvarsindustrielle innkjøp med gjenkjøpsavtaler med andre land. De fleste av landene det gjelder har et etterslep på gjenkjøp fra norsk forsvarsindustri. Dette er et område hvor norske industriaktører kan ta kontakt med, og posisjonere seg for gjenkjøp fra utenlandske forsvarsindustri. Dette kan gjøres i dialog med Forsvarsmateriell, som kan hjelpe til med å identifisere land og industriaktører som kan være aktuelle for gjenkjøp på allerede inngåtte avtaler, eller etablering av forsvarsindustrielt samarbeid gjennom nye avtaler.

Også for leverandører av ikke-militært utstyr til forsvaret kan det lønne seg å søke muligheter i andre lands forsvar og forsvarsmarked. I landets nordligste fylker er det flere innovasjonsbedrifter som utvikler og tester ulike former for ikke-militært utstyr og klær spesielt tilpasset arktisk klima og natur. Mange av disse har søkt kontakt med det norske forsvaret uten å lykkes, og isteden kommet i dialog med, og fått levere egne produkter til Forsvaret i Sverige, Finland eller andre NATO-land. Flere av dem har vurdert store militære vinterøvelser i nord som en god mulighet til å presentere sine produkter for allierte styrker, og har på den måten vunnet gode kontrakter. Lærdommen de har tatt fra disse erfaringene er på den ene siden at det norske forsvaret og forsvarets anskaffelsessystem er vanskelig å nå frem hos, og på den andre siden at de produktene de utvikler er av solid kvalitet og verdifulle for militære styrker som må operere i arktisk klima. Derfor har de også en plass i et internasjonalt forsvarsmarked.

Ovenfor Forsvarsbygg vil nordnorske aktører ha tilgang på mange store oppdrag fremover. Også hos Forsvarsbygg kan det være enkelt å bruke store anbudsprosesser som favoriserer store entreprenører. Samtidig kan entreprenører med base nært oppdragssted ha kostnadsmessige fortrinn som blir utslagsgivende i anbudsprosesser. Som utbygger kan Forsvarsbygg også oppleve klare fordeler i en etter-bygg fase, ved å ha oppdragstaker i ikke altfor stor avstand fra bygge-sted.

Forsvarsbygg kan være en svært krevende oppdragsgiver, som stiller strenge krav til overholdelse av tidsplan, samt dokumentasjon. Dette kan kreve store administrative ressurser, spesielt for små aktører. Som en del av LTP skal det gjøres flere store utbygginger, blant annet på Porsangermoen, i Indre Troms, på Evenes og i Bodø de neste årene. Mange av disse utbyggingene vil kunne gjøres av nordnorske aktører. Det hefter

stor usikkerhet ved tidslinjen for fremtidige utbygginger, og det ventes at flere av disse kan bli betydelig forsinket. Disse oppdragene vil likevel være av et omfang som vil gi stor gevinst for bygg og anleggsaktører og gi store ringvirkninger for tilliggende næringsliv.

9.3.2. Utfordre Forsvaret

På flere av disse feltene kan forsvaret gjøre grep som styrker nordnorske leverandørers mulighet til å få innpass i det norske forsvaret prosjektportefølje. En gjennomgang av lov for offentlige anskaffelser og anskaffelser innen forsvarsektoren viser at Forsvaret, også representert ved FMA og Forsvarsbygg, har større handlingsrom enn de benytter til å legge til rette for små og mellomstore bedrifter. Det omfatter blant annet å dele opp kontrakter, etablere mer regionale heller enn nasjonale rammeavtaler av stort omfang, og stille krav om bruk av lokale leverandører der lokale leverandører er å finne. Dette gjelder også hos FMA og hos Forsvarsbygg. Forsvaret har også mulighet til å styre noen store anskaffelser mot bestemte leverandører, dersom det kan begrunnes utfra hensyn til beredskap og sikkerhet. Dette kan også gjelde styring av avtaler på gjenkjøp fra utenlandske selskaper. Dette er noen av grepene som kan gjøres hos forsvarets anskaffelsesmyndigheter, men som går imot en stordriftstenkning, og et sentraliserings og effektiviseringspress som preger anskaffelsesapparatet. De vil derfor lettere kunne gjennomføres dersom det foreligger klare føringer fra Forsvarsdepartementet. Derfor vil det være behov for at O6-kommunene, i samarbeid med omlandskommunene, fylkeskommuner og bransjeorganisasjoner utfordrer Forsvaret og Forsvarsdepartementet, og anmoder om politiske føringer, for å få gjennomført grep som legger bedre til rette for at leverandører i nord kan få innpass i forsvarsmarkedet.

10. Samferdsel og Forsvarets behov knyttet til infrastruktur

I 2023 ble det utarbeidet en helhetlig rapport med konseptvalgtutredninger for transportsystemet i Nord-Norge. KVV Nord-Norge anbefaler i hovedsak omfattende utbedring av eksisterende veier og jernbane, samt utbygging av ny innfartsåre til Tromsø.⁸¹ KVV Nord-Norge ble overlevert til Samferdselsdepartementet i september 2023. Regjeringen skal innen rimelig tid beslutte konsept og prioriteringer av tiltak, ikke minst for å møte nye militære behov.

KVV-Nord-Norge ble en del av kunnskapsgrunnlaget for Nasjonal Transportplan for 2025-2036. En måned senere ble Forsvarets Langtidsplan lagt frem. Etter dette så man behovet for i større grad å integrere forsvarets behov i det ordinære arbeidet med å utvikle transportsystemet, og i desember 2024 vedtok regjeringen et Rammeverk for samhandling om militære behov for transportinfrastruktur. Det ble etablerte en tverrsektoriell faggruppe, med representanter fra faglige enheter underlagt Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Næringsdepartementet. Faggruppen koordineres av Forsvaret og skal hvert år levere en behovsanalyse for militære behov i transportsektoren. I utgangspunktet ligger Nasjonal Transportplan klar, som en plan for hvilke samferdselsprosjekter som skal realiseres, og når, men rammeverket gir rom for at behov som løftes frem i behovsanalysen kan tas inn i Nasjonal Transportplan ved politisk behandling. Den først behovsanalysen ble levert i juni, men 90% av innholdet er gradert. Det tar derimot sikte på at neste års behovsanalyse skal være åpen.

Imellomtiden må vi ta utgangspunkt i hva Forsvaret uttaler om egne behov gjennom åpne kilder. En sentral kilde er Forsvarsbyggs innspill til KVV Nord-Norge, som ble levert i februar 2024, på vegne av hele Forsvaret. I sitt innspill til KVV Nord-Norge vektlegger Forsvaret at geopolitiske endringer har klar betydning for forsvarets transportbehov.⁸²

«Inntreden av Finland og Sverige i NATO har gjort transportløsninger øst-vest meget relevant i et gjensidig forsterkningskonsept. På Ofotbanen må man sikre at tunge militære transporter også kan transporteres østover. Her må man se på egnede togsett som dekker militære behov. Veikapasitet for omfattende tungtransport øst-vest må man se etter og forbedre på E12 fra Mo i Rana, E10 over Bjørnfjell og E45 fra Alta sørover til Finland. Jernbanetransport er meget viktig for hurtige og lange transporter av militært materiell og forsyninger. Forbedringer på Nordlandsbanen og Ofotbanen er derfor viktig med tanke på militære transporter.»

Videre vektlegger Forsvaret viktigheten av gode kommunikasjonsknutepunkter i nord: «Skal parallelle transportlinjer benyttes kreves effektive omlastingspunkter. I Mo i Rana (med ny flyplass), Bodø og Narvik, møtes sjø-, luft-, vei- og jernbanetransporter. Forutsatt

⁸¹ Fra Konseptutvalgsutredning (KVV) For Transportløsninger i Nord-Norge, November 2023. fra Statens vegvesen, Kystverket, Jernbanedirektoratet, Avinor: <https://www.vegvesen.no/globalassets/vegprosjekter/prosjekter/kvunordnorge/andre-dokumenter/kvu-hoveddokument.pdf?v=4acb8b>

⁸² Innspill fra Forsvarsbygg, 01.02.2024 Høring KVV Nord-Norge, sak 20/106842

av at transporter effektivt kan lastes over til annen transportmåte vil dette være imperativt for forsvarsdeployeringer og etterforsyning. I Tromsø og Alta møtes sjø-, vei- og lufttransporter, men også her må det legges til rette for effektive omlastinger.»

I et avsluttende avsnitt oppsummeres Forsvarets behov for en ny tid:

«Hoved ferdselsåren mellom nord og sør i Norge er en begrensende faktor for militære operasjoner. Redundans i transportløsninger må i større grad se etter parallelle løsninger og ikke bare forbedringer av eksisterende. Flere effektive omlastingspunkter med tilstrekkelig areal er også en viktig del av redundans. Øst-vest løsninger bør nå fokuseres som et resultat av den nye sikkerhetssituasjonen i Europa, inntreden av Finland og Sverige i NATO og til forsvar av nordområdene.»⁸³

Ivaretagelsen av et fungerende jernbanenett løftes frem som svært viktig for militære transport. Både Ofotbanen og Nordlandsbanen har de siste årene vært rammet av ras og avsporinger som har ført til stans i togtrafikken i lengre perioder. Også av hensyn til militær forsyningssikkerhet og beredskap er det viktig å bygge økt kapasitet på de to banestrekningene og tilføre mer ressurser til vedlikehold og rassikring.

Sjøtransport

Også sjøtransporten er vært viktig både for forsvar og næringsliv, spesielt i Nord-Norge. Sjøtransporten understøtter over 90 % av eksport av varer fra Norge, ca. 80 % av all import til Norge, og rett i underkant av 50 % av innenriks godtransport i Norge. Dette skyldes bl.a god tilgang til sjø, samt sjøtransportens evne til å bære store mengder gods med begrenset behov for infrastruktur. Også for støtte til militære operasjoner er sjøtransporten svært viktig. Sjøveien brukes til å transportere forsterkninger til Norge i en krisesituasjon, men også til transport av varer for understøttelse av pågående operasjoner. I tillegg brukes havnestruktur for å understøtte maritime styrker. Skip som benyttes til militær transport varierer i utrustning, eierskap, størrelse og andre egenskaper som avgjør hvilke havner de kan bruke til last og omlasting.⁸⁴

For Norges eget forsvar er det viktig at forsyningslinjene nord-sør fungerer, i tillegg til øst-vest-korridorer mot Sverige og Finland. Da er sjøtransporten svært viktig, som supplement til landtransporten, med robuste havner som forsynings og omlastingspunkter. For flere av byene i Nord-Norge er sjøen viktigste transportvei, spesielt for næringslivet. Havnebyene Bodø, Harstad og Tromsø har derfor gått sammen om å etablere en grønn godskorridor mellom sør og nord, gjennom å kombinere jernbane mellom Oslo og Bodø med batteridrevne godsskip mellom Bodø, Harstad og Tromsø. Prosjektet skal drives frem i et samarbeid mellom ASKO Maritime og havneselskapene i Tromsø, Harstad og Bodø, og andre transport og næringsaktører. Som en del av prosjektet er det også etablert et samarbeid mellom Bodø kommune, Bodø Havn, Bane Nor og Statens Vegvesen for å koble jernbane og havneterminal sammen til en felles godsterminal. Prosjektet skal bidra til betydelige utslippskutt i transportsektoren, samt ny innovasjon og verdiskaping innen

⁸³ Innspill fra Forsvarsbygg, 01.02.2024 Høring KVV Nord-Norge, sak 20/106842

⁸⁴ Behovsanalysen – militære behov infrastruktur. Sladdet versjon, s. 6.

grønn infrastruktur, blant annet knyttet til etablering av Rødkjær havn og næringspark i Harstad.⁸⁵

I januar 2025 startet Norge, Sverige, Finland og Danmark arbeidet med å utarbeide en felles nordisk strategi for grensekryssende militær mobilitet, beredskap og forsyningssikkerhet gjennom et samarbeid de kaller *Nordic Transport Preparedness Cooperation*. Ett mål for denne strategien er å etablere en militær transportkorridor gjennom Nord-Norge, Nord-Sverige og Nord-Finland. Det vil innebære en opprustning og samordning av veinett og jernbanelinjer mellom Nord-Norge, Nord-Sverige og Nord-Finland. Finske myndigheter har også igangsatt Rail Nordica, et massivt prosjekt for å binde sammen jernbanenettet fra Nord-Finland, via Sverige til Narvik.⁸⁶

Under årets NATO-toppmøte ble det annonsert at det skal opprette en felles innsatsstyrke med base i Finland, som i løpet av få år kan utvides til en brigade, med ansvar for å beskytte Nordkalotten. Videre ble det vedtatt at NATO-landene skal bruke 5 % av BNP på Forsvar, hvorav 1,5 % kan være sivile investeringer av militær verdi.⁸⁷ Alt dette peker mot større investeringer i transportinfrastruktur i Nord-Norge, spesielt langs transportlinjer som knytter Norge tettere til Sverige og Finland.

Kart som viser transportlinjer fra nordnorske havner til Sverige og Finland. Kilde: O6.

⁸⁵ <https://grontskipsfartsprogram.no/pilotprosjekt/havnens-rolle-og-funksjon-i-en-gronn-transportkorridor/>

⁸⁶ <https://www.highnorthnews.com/en/finland-invests-future-railway-norway-and-sweden>

⁸⁷ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-skal-delta-i-forward-land-forces-finland/id3105124/>

10.1. Transportinfrastruktur i og rundt O6-kommunene

Det er flere samferdselsprosjekter som er aktuelle for realisering, og som kan ha stor verdi for nærings og samfunnsutvikling i og rundt O6-kommunene, og for Forsvaret.

I Alta ønsker man utbedring av E45 mellom Alta og Suolovuopmi i Alta kommune. Strekningen er skredutsatt, utgjør en flaskehals på vinterstid, og omkjøring med stengning er svært lang. Dette er en viktig vei mellom Alta, indre Finnmark og Finland. I Alta er det også et sterkt behov for bygging av en ny bro over Altaelva, samt en avlastningsvei langs E6 gjennom Alta. Dette anses som en forutsetning for å øke utbyggingstakt på både bolig og næring i Alta, og samt en tilrettelegging for en forsvarsetablering i Alta. Det er også sterkt behov for utbedring og skredsikring av E6 – Stokkedalen, ettersom denne strekningen er sykehusvei for en tredjedel av Finnmarks befolkning. En oppgradering av Transferelva Bru og Badderen Bru langs E6 anses også som viktig. På sikt ønskes også en oppgradering av Alta havn, slik at den kan ha flerbrukskapasitet som forsyningshavn for Forsvaret, og som cruise og industri-havn.

I Tromsø har man kun tre utfartsårer ut av byen, og en vei med kapasitet for godstrafikk sørover, langs E8. Ett prosjekt som kan bøte på dette er bygging av ny vei langs Østre-Malangen korridoren. Dette prosjektet vil redusere reisetiden mellom Tromsø og Finnsnes med en time, og 45 minutter mellom Tromsø og Bardufoss. Det vil innlemme Indre Troms i Tromsøs arbeidsmarkedsregion, og muliggjøre dagpendling mellom Tromsø og Bardufoss og Setermoen leir. Det kan gjøre det aktuelt for flere forsvarsansatte, med eller uten medflyttere, å bosette seg langs akse mellom Tromsø og Bardufoss, heller enn å pendle fra Sør-Norge. Prosjektet ble anbefalt i KVUen for transportløsninger i Nord-Norge 2024, men ikke prioritert i Nasjonal Transportplan 2025-2036. Ifølge en ny utredning fra Menon Economics vil dette prosjektet gi større samfunnsøkonomisk gevinst enn noen av prosjektene som er prioritert i Nasjonal Transportplan. I tillegg vil det styrke samfunnssikkerhet, og styrke forbindelsen mellom Tromsø og Forsvarets baser i Indre Troms.⁸⁸ Dette vil ha stor betydning for Forsvarets rekruttering til leirene i Indre Troms, og eventuelt til forsvarsrettede utdanningsinstitusjoner i akse mellom Tromsø, Bardufoss og Narvik.

Narvik har en strategisk viktig plassering i det nordiske forsvarssystemet. I et utvidet NATO hvor øst-vest korridorene får en sentral plass, er Narvik havn den viktigste havnen i Nord-Norge for å sikre transport av allierte tropper og forsyninger til Sverige og Finland. For å fungere som en god forsyningshavn vil havnen ha behov for å oppgraderes.

Det må bygges dobbeltspor på Ofotbanen mot Sverige for å styrke banens kapasitet. Dette er sterkt ønsket også fra finsk og svensk siden, som del av en nordisk samstyrking av jernbanenettet i nord. Det vil også være behov for å oppgradere deler av E10 mellom Narvik og Kiruna.

Videre vil en bygging av jernbanen fra Narvik til Bardufoss sikre økt kapasitet for raskere flytting av mannskap og utstyr fra Forsvarets leirer i Indre Troms til Sverige og Finland. De vil også gi kortere reisevei mellom Forsvarets baser og Forsvarets verksteder og tilknyttet

⁸⁸ Oslo Economic (2025) Gevinster ved ny innfart til Tromsø. Rapport 2025-59, Oslo Economics.

leverandørindustri i og rundt Narvik. Jernbane til Bardufoss vil også redusere avstanden mellom Tromsø i nord, og Ofoten i Sør.

For **Harstad** kommune er det viktig at storprosjektet E10 Hålogalandsvegen blir ferdigstilt helst i tråd med tidsskjema, innen slutten av 2028. Det er et veiprojekt som I knytter Harstad tettere til Evenes, Lødingen og Sortland, og gi kortere reisevei for byens leverandørindustri til Evenes, Ramsund, og til Andøya, hvor forsvaret har en sterk tilstedeværelse. Det er et prosjekt som vil gjennomføres uavhengig av Forsvarets opptrapping i nord, og som foreløpig ligger an til å ferdigstilles foran tidsskjema.

Bodø kommune er hovedkvarter for forsvaret operative hovedkvarter (FoH), og vil bli base for NATOs nye hovedkvarter for Luftoperasjoner (CAOC). Bodø er også et viktig omlastingspunkt, som vertskap for en stor flyplass, endestasjon for jernbanen og en havn med stor mottakskapasitet. Per i dag er jernbanen og havna på hver sin side av en tungt trafikkert vei. I Bodø kommune jobbes det med å utvikle en sømløs forbindelse mellom jernbanestasjon og havna, som kan realisere havnas potensiale som et logistikk-knutepunkt. Et slikt prosjekt vil også ha verdi for Forsvaret i nord, som et mulig omlastingspunkt for forsyninger som skal videre nord, eller østover.

For å ivareta tilstrekkelig beredskap og logistikkbehov, er det behov for styrking av kapasitet på Nordlandsbanen med flere kryssingsspor, klimatilpasningstiltak og rassikring, samt modernisering av materiell. De siste par års erfaring viser at det er et behov for et permanent verksted i Bodø for vedlikehold av lokomotiv. I dag er det nordligste verkstedet i Trondheim. Videre er det for transport langs vei behov for fjerning av flaskehalser (jernbaneunderganger) langs E6 og utbedring av RV80 mellom Bodø og Fauske.

Rana kommune har betydelig godt utbygd infrastruktur som blir ytterligere forbedret og ferdigstilt i nær fremtid. Regionen ligger langs E6, har jernbane som en del av Nordlandsbanen og betydelige kai-anlegg, og en ny regional lufthavn som skal stå klar i 2027. I tillegg starter E12 i Mo i Rana og går til Helsinki via Sverige.

Fra Rana kommune er det et sterkt ønske om at E12-korridoren til Sverige og Finland oppgraderes. Behovet for forbedringer av E12-korridoren løftes også frem i forsvarets innspill til KVVU Nord-Norge. En fersk rapport utarbeidet av Rambøll konkluderer at en utbedring av E12-korridoren vil gi styrket forsvarssamarbeid og gjensidig forsyningskapasitet mellom Norge, Sverige og Finland, samt legge til rette for økt handel og industrisamarbeid mellom de tre landene⁸⁹ (Rambøll 2025, 1). Forsvarets Langtidsplan vektlegger E14 korridoren gjennom Trøndelag og E10 korridoren gjennom Ofotregionen som viktige forsterkningskorridorer for allierte styrker. Det er 900 kilometers avstand mellom disse korridorene, og E12 korridoren ligger midt imellom dem. I dag mottar Sverige og Finland 90% av sine forsyninger via Østersjøen. I et scenario hvor Østersjøen blokkeres vil også Rana havn, og E12 som forsyningskorridor være svært viktig. Havnens mottakskapasitet skal styrkes gjennom bygging av ny dypvannskai og utbedring av farleden inn til Mo i Rana i regi av Kystverket, kommunen og lokal industri. I en

⁸⁹ Rambøll (2025) COMCAP Communication and Capacity in MidtSkandia. Fra Atlanterhavet til Østersjøen. En studie av trender og drivkrefter for videre utvikling av E12 korridoren, s.1: <https://midtiskandia.org/wp-content/uploads/2025/09/ComCap-rapport.pdf>

sammenligning av åtte norske forsyningshavner skiller Rana havn seg ut med kortest maksimal transporttid til destinasjoner i Finnmark, samt i nord, Midt og Sør-Finland.⁹⁰ En oppgradering av E12 korridoren vil legge til rette for næringsutvikling og industrisamarbeid mellom de nordiske landene, og bidra til styrket forsyningssikkerhet mellom Norge, Sverige og Finland.

10.2.Prioritering av dual-use investeringer

Representanter for Forsvaret er forsiktige med å uttrykke sterke prioriteringer knyttet til sivil transportinfrastruktur. På et overordnet nivå ønsker Forsvaret å vektlegge to ting: At eksisterende infrastruktur kan brukes av Forsvaret, og at den infrastrukturen som bygges svarer til reelle sivile behov. Det første punktet innebærer at vedlikehold av eksisterende infrastruktur gjerne gis forrang over utbygging av ny infrastruktur, utfra en tankegang om at Forsvaret og totalforsvaret skal fungere med det man har i dag, dersom behovet oppstår.

Det andre punktet bygger på en tankegang om at om sivil infrastruktur bygges ut tilpasset sivile behov, og testes daglig ved sivil bruk. Det innebærer også at dersom det oppstår en krisesituasjon er infrastrukturen testet, og har fått bygd ut betydelig kapasitet.⁹¹ Fra Vegvesenets side vektlegges det at veiene utgjør fundamentet i transportinfrastrukturen. Det innebærer at utbedring av kritiske vegstrekninger som en hovedregel gis forrang i transportsystemet.

I Forsvarets langtidsplan trekkes Trondheim og Narvik frem som kritiske havner for mottak av allierte styrker og forsyninger som skal sendes østover, og det er transportlinjene fra disse byene inn mot Sverige og Finland som gir prioritet kritiske forsyningslinjer. Like fullt, i et scenario hvor Østersjøen blir stengt, er dagens transportinfrastruktur dramatisk underdimensjonert for å sikre tilstrekkelig med forsyninger til Sverige og Finland via Norge.⁹² I et slikt scenario vil alle norske havner og transportlinjer østover være av kritisk betydning. Med en ny sikkerhetspolitisk situasjon, med økt spenning i nord, og en tydeliggjøring av rolle i et nordisk forsvarssamarbeid, vil det bli behov for en sterkere prioritering av samferdselsbehov i Nord-Norge. I den interne prioriteringen av innad i landsdelen, vil i noen grad vektleggingen av eksisterende infrastruktur, og av prosjekter som har betydelig dual-use verdi være bærende.⁹³

⁹⁰ Takvam, T., Wallace, S. W., & Müller, F. (2025). Stochastic Port Selection Under Correlated Arc Disruptions: Improving Defence Supply Lines in the Nordics. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 8(1), s. 231. 220–239.

⁹¹ Samtale med repr. for Forsvarets Logistikkorganisasjon.

⁹² Lekven, B. (2025) Har norsk transportinfrastruktur blitt mindre viktig etter at Sverige og Finland ble med i NATO? STRATAGEM, 07.May.2025: <https://www.stratagem.no/har-norsk-transportinfrastruktur-blitt-mindre-viktig-etter-at-sverige-og-finland-ble-med-i-nato/>

⁹³ Hele avsnittet om transportinfrastruktur er basert på gjennomgang av offentlig tilgjengelige dokumenter, samt intervju med repr. for Statens Vegvesen, Forsvarsdepartementet og Forsvarets Logistikkorganisasjon.

11. Nordisk samarbeid

Den nye sikkerhetssituasjonen, samt Sverige og Finland inntreden i NATO fordrer et tettere nordisk samarbeid på forsvar og beredskap, på transport, og forskning og industriutvikling.

Samarbeidet innen forsvar og beredskap vil ha et naturlig tyngdepunkt i nord, sentrert rundt et forsvar av Nordkalotten, hvor de tre landene vil koordinere sine militære ressurser innenfor rammen av NATO. Også på infrastruktur kreves et tettere samarbeid mellom de tre landene, spesielt i nord, men også i Sør, spesielt knyttet til oppgradering av forsyningslinjer mellom de nordiske landene. Dette kan også åpne nye muligheter for økt samarbeid på forskning og industri, hvor aktører i nord kan ta en ledende rolle.

11.1. Nordisk forsvarssamarbeid

I april 2024 undertegnet de nordiske forsvarsministrene en felles visjon for styrket nordisk forsvarssamarbeid frem mot 2030 innenfor rammen av NORDECO.⁹⁴ Denne visjonen inkluderer styrket samspill omkring situasjonsforståelse og eskaleringshåndtering, militære operasjoner, grenseoverskridende logistikk, forsvarsmateriell og kapasiteter, samt totalforsvar og forsyningssikkerhet.⁹⁵

I september 2024 inngikk de nordiske landene en avtale om et felles forsvarskonsept for regionen. Dette innebærer en koordinering av landenes forsvarsplaner, med tilrettelegging for flere felles militære øvelser, utdanningsløp og styrkeoppbygging innenfor rammen av NORDECO.⁹⁶

Denne koordineringen vil ta utgangspunkt i en felles forståelse av det enkelte lands rolle i det nordiske samarbeidet. De nordiske forsvarssjefene er enige om at de nordiske landene bør samles under en felles kommando i NATO, og videre er de enige om en intern arbeidsfordeling. Den går ut på at Landkommando legges til Finland, Luftkommando til Norge, og Logistikk-kommando til Sverige. I tillegg skal spesialstyrkekommando til Danmark. Forsvarssjefene er videre enige om at de nordiske styrkene skal integreres i alle domener.⁹⁷ Denne enigheten var en del av rammen for at en felles nordisk luftkommando ble etablert allerede i januar 2025 i Bodø, gjennom en nordisk divisjon ved det norske luftoperative senteret (JAOC) – fra oktober 2025 ved NATOs luftkommandosenter (CAOC Bodø).

⁹⁴ Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO) er en samarbeidsstruktur som ble etablert i 2009, og som utgjør hovedrammen for det nordiske forsvarssamarbeidet. Samarbeidet skjer både på politisk og militært nivå.

⁹⁵ Vision for Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO):

<https://www.regjeringen.no/contentassets/673ad4d0714b41f89e862fc8b195f3fb/vision-2030.pdf>

⁹⁶ <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/presse/pressemeldinger/norden-gar-sammen-om-felles-forsvarskonsept>

⁹⁷ Forsvarssjef Erik Kristoffersen, tale under Sikkerhetskonferansen Nordisk Forsvar i en ny tid, Akershus Festning, 22.09.2025.

Innenfor den nordiske gruppen av NATO-medlemmer er samarbeidet mellom Norge, Finland og Sverige spesielt nært. De tre landene har et særskilt ansvar for forsvaret av Nordkalotten, og ved alliert forsterkning, særlig sjøveien, vil Norge være mottaksområde for materiell og personell også til Sverige og Finland. Under NATO-toppmøtet juni 2025 ble det vedtatt å etablere en fremadrettet landstyrke (Forward Land Forces) i Finland som Norge skal være en del av. Sverige har tatt på seg ledelsen av styrken, som primært skal være basert i Rovaniemi og Sodankylä.⁹⁸ På sikt kan styrken bli utvidet til en brigade, som vil ha et særskilt ansvar for forsvaret av Nordkalotten. Dette er med på å tydeliggjøre Norges ansvar som transittland innenfor NATO-samarbeidet, og bekrefte at Nordkalotten er ett av områdene hvor behovet for en militær tilstedeværelse, og et tett nordisk samarbeid er sterkest.

Nordic Response 2024. Felles militærøvelse med styrker fra norsk, svensk og finsk Forsvar på grensen mellom Norge og Finland. Fotograf: Arnfinn Sjøenden/Forsvaret

11.2. Transportsamarbeid

En ny sikkerhetssituasjon, samt Sverige og Finlands inntreden i NATO har også vært med på å snu hvordan man tenker omkring samferdsel, beredskap og sårbarhet i transportinfrastrukturen. Der man tidligere har hatt primærfokus på samferdsel og transportmuligheter langs en nord-sør-akse, har man nå et økende fokus på øst-vest-

⁹⁸ <https://www.forsvaretsforum.no/beredskap-finland-forsvaret/norge-blir-del-av-nytt-styrkebidrag/445093>

aksen, mellom de nordiske landene. Dette gjelder både ivaretagelse av militære og sivile behov knyttet til handel og næringssamarbeid.

I april 2024 ble Norge, Sverige og Finland enige om å etablere en militær transportkorridor mellom de nordlige deler av landene. Norges behov, og forpliktelser knyttet til en slik transportkorridor ble oppsummert av Samferdselsminister Jon-Ivar Nygård: «Vi deler grense med både Sverige og Finland, og Norge blir viktig som både mottaks- og transittområde for militært personell og materiell. Dette stiller høye krav til utvalgte veier, bruer, jernbaner, havner og lufthavner.»⁹⁹

Kommunene Rovaniemi, Kiruna og Narvik signerte i oktober 2025 en avtale om å samarbeide om å utvikle kritisk infrastruktur mellom landene. Samarbeidet bygger på erklæringene fra de nordiske samferdselsministrene i Narvik våren 2024, der behovet for bedre militær og sivil mobilitet ble løftet frem.¹⁰⁰ Videre har Tornedalsrådet utarbeidet en idéstudie for en ny jernbane mellom Kolari i Finland og Svappavaara i Sverige for kobling til Malmaban/Ofofbanen. Studien ble lagt frem i september i år.¹⁰¹

I Nord-Norge har det vært et sterkt fokus på Narvik som knutepunkt, og behovet for en oppgradering av Ofofbanen. Dette fremstår som det viktigste enkelttiltaket innenfor samferdsel i nord, fra et militært perspektiv, men også med tanke på sivil handel og beredskap. Fra finsk side er man også opptatt av å styrke flere forsyningslinjer mellom Norge og Finland også lenger Nord. Det gjelder E8 via Skibotn, E45 via Alta, og det gjelder ønsker om jernbane mellom Skibotn og Kolari i Finland. Oppgradering av infrastrukturen i dette området er en naturlig prioritet også for grensekommuner i Nord-Troms og Finnmark, som inngår i den grensekryssende Torndalsregionen.¹⁰² Dette området, som omfatter 15 kommuner i Norge, Sverige og Finland vil være gjenstand for betydelig militær tilstedeværelse, samt store militære fellesøvelser i årene fremover. Det vil legge ekstra press på et veinett som per i dag brukes til varetransport, deriblant fisketransport fra Troms til resten av Europa.

Samtidig er det fokus på transportlinjer mellom Norge, Sverige og Finland også lenger sør. Norsk og svensk vegvesen har samarbeidet godt om oppgradering av RV77 og forbindelsen fra Bodø og Salten til Sverige. Her har bygging av tunell gjennom Tjernfjellet fjernet en sentral flaskehals.

E12-korridoren binder industriregionen Rana med de største byene i nord og Midt-Sverige, og til Vasa i Finland. En oppgradering av denne korridoren kan ha stor betydning for den gjensidige forsyningskapasiteten mellom de nordiske landene, og åpner nye muligheter for industrisamarbeid mellom Norge, Sverige og Finland. En slik oppgradering vil også gi mening fra et dual-use perspektiv. En slik samferdselssatsning kan gi betydelig

⁹⁹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-sverige-og-finland-vil-styrke-samarbeidet-om-grensekryssende-transportkorridorer-for-a-stotte-opp-under-militar-mobilitet/id3036870/>

¹⁰⁰ <https://www.narvik.kommune.no/nyheter/skal-styrke-transport-og-beredskap-i-nordomradene.6560.aspx>

¹⁰¹ <https://branschaktuellt.se/infrastruktur/238741-foreslar-18-mil-jarnvag-mellan-sverige-och-finland/>

¹⁰² <https://tornedalen.org/sv/ainutlaatuinen-tornionlaakso/>

samfunnsøkonomisk gevinst, men vil også være av stor verdi for nordisk forsvarssamarbeid i en krisesituasjon.

Det har lenge vært krevende å få gjennomslag for store prosjekter innen transportinfrastruktur i Nord-Norge, enten det gjelder vedlikehold av eksisterende infrastruktur eller nye satsninger. Med en ny sikkerhetssituasjon, tettere nordisk samarbeid, og skjerpede militære forpliktelser innenfor NATO-samarbeidet, kan det gi større rom for å få gjennomført viktige satsninger i nord. Da vil det være viktig å få realisert satsninger som har en reell dual-use verdi, som både møter sivile, samfunnsmessige behov, og militære behov.

11.3. Nordisk nærings- og industrisamarbeid

Industriaktører i Nord-Norge opplever utfordringer med å finne innpass i forsvarsindustrien. Økt fokus på nordisk samarbeid innen forsvar, infrastruktur og industri kan gi noen muligheter for industri-aktører i nord. Geografisk nærhet til forsvarets baser er et fortrinn for store industri-aktører i Ofoten og Sør-Troms. Det kan gi tilgang til store service og vedlikeholds-oppdrag nær der hvor Forsvarets utstyr er i bruk. Med økt fokus på forsyningslinjer mot Sverige og Finland kan også plassering nær Forsvarets knutepunkt mot Sverige og Finland være viktige fortrinn. Høy militær aktivitet, besøk av allierte og felles militære øvelser kan også gi industri-aktører i nord tilgang til oppdrag for svensk og finsk forsvar, samt samarbeid med svensk og finsk industri.

Store, tilgjengelige industriområdene, samt tilgang på kraft kan også tiltrekke etablering av store forsvarsindustrielle aktører, som kan knytte til seg ett sett av lokale underleverandører. I områder som Ofoten og Rana hvor store industriklynger ligger tett på transportlinjer mot Sverige og Finland, kan dette by på store muligheter. Sverige og Finlands inntreden i NATO har også fjernet gamle barrierer knyttet til forsvarsindustrielt samarbeid, og flere nordnorske aktører har allerede hatt oppdrag for store aktører i Sverige, som f.eks. BAE Hägglunds.

For rom og satellitt-miljøet med hovedsete i Tromsø ligger det store muligheter i økt nordisk samarbeid. Både private og statlige rom-aktører i Tromsø har samarbeidet med tilsvarende miljøer i Sverige og Finland. Etableringen av det europeiske innovasjonssenteret Arctic_Phi-Lab styrker dette samarbeidet ved å fokusere på arktiske behov for satellittbaserte teknologier.¹⁰³ I tillegg er Space_Norway etablert i Tromsø, med et operasjonssenter som styrer bredbåndssatellitter for Arktis i samarbeid med norske og internasjonale partnere. Det er et økende behov for satellittbasert overvåkning av både hav og landområder i nord, og mye av dette arbeidet gjøres i samarbeid med svenske og finske partnere. Sverige og Finland er våre nærmeste samarbeidspartnere i det Europeiske Romfartsselskapet (ESA), og deres inntreden i NATO kan lette samarbeid mellom landene, spesielt når militære myndigheter er involvert. Etablering av FFIs avdeling i Tromsø kan også bane vei for økt nordisk samarbeid på rom og drone-relatert FoU, spesielt med fokus på arktiske strøk.

¹⁰³ <https://arcticphilab.no/about/>

12. Sentrale funn og anbefalinger

Forsvaret skal trappe opp sin tilstedeværelse i nord, og Langtidsplanen for forsvarssektoren 2025-2036 legger opp til store investeringer i personell, utstyr og infrastruktur i Nord-Norge. Hvilke muligheter og samfunnseffekter dette gir i Nord-Norge vil bero på i hvilken grad Forsvarssektoren vet å nyttiggjøre regionale ressurser.

Denne rapporten har tatt utgangspunkt i O6-kommunene¹⁰⁴ og omlandet rundt, og belyser ulike tema knyttet til Forsvarets tilstedeværelse i nord. Dette inkluderer bosetning, utdanning, forskning og utvikling, industrimuligheter, samt transportinfrastruktur. O6 kommunene utgjør midtpunkt i hver sin region, har noe ulik næringsprofil, og ressurser som kan nyttiggjøres ovenfor Forsvaret.

Alta utgjør et befolkning- og næringsmessig senter i Finnmark, og Hæren vurderer nå om Alta skal få status som garnisonsby for Finnmarksbrigaden. Med et variert arbeidsmarked, og etablerte fasiliteter som flyplass, havn og universitet, mener kommunen å ha et solid utgangspunkt for å være vertskap for både forsvarsansatte og medflyttere. Kommunen har også en stor bygg og anlegg-sektor som vil være viktig for Forsvarets videre oppbygging i Finnmark og i indre Troms.

Tromsø er kraftsenteret for forskning, innovasjon og utvikling i Nord. Byen er midtpunkt for et fagmiljø på romfart, satellittovervåkning og dronerteknologi, som strekker seg fra Tromsø, via Narvik til Andøya og Bodø. Disse forsknings og teknologi-miljøene møter både sivile og militære behov for stadig mer sofistikert overvåkning av nordlige hav og landområder.

Harstad er midtpunkt for maritim leverandørindustri, rettet mot blant annet off-shore, havbruk, kystvakt og sjøforsvaret, og vil være en viktig base for service og vedlikehold for norsk og alliert flåteaktivitet i nord. Byen er også vertskap for flere forsvarsfunksjoner, samt forskning og utdanning, og kan være et attraktivt sted å bo for personell knyttet til Luftforsvaret og forsvarsindustri på Evenes.

Narvik har teknologi og industrimiljøer som kan rigges mot vedlikehold og service av militært materiell. Byen utgjør et logistisk knutepunkt, med beredskapssykehus og mottakshavn utpekt av NATO, nærhet til forsvarets baser og gode transportlinjer til Sverige og Finland. Med stor tilgang på teknisk kompetanse og klargjøring av nye næringsområder, posisjonere kommunen seg for å bli en hub for mer forsvarsrettet industri, samt mottak, lagring og videre distribusjon av NATO-materiell og -personell for forsvaret av Norge, Sverige og Finland.

Bodø har flere store næringsaktører som har vist seg som attraktive underleverandører til forsvarsindustri i Norge og i Sverige, og som kan bidra med støttefunksjoner til Forsvarets

¹⁰⁴ De seks kommunene med størst folketall i Nord-Norge.

Operative Hovedkvarter (FoH) og det nye luftoperasjonssenteret for NATO (CAOC)¹⁰⁵ i Bodø. Som en by med ett mangfoldig næringsliv, kompetansearbeidsplasser knyttet til regulatorisk funksjoner, FoU og Forsvaret, samt et rikt sosialt tilbud kan byen være attraktiv både som bo og arbeidsted for forsvarsansatte og NATO-ansatte med medflyttere.

Rana er et industrielt kraftsenter med Nord-Norges største verkstedklynge som kan rigges mot forsvarsindustriell produksjon. Kommunen har også god tilgang på kraft, ledige industriarealer, gode transportlinjer mellom nord og sør, samt mot Sverige og Finland, og en havn med stor mottakskapasitet. Rana søker også å lede an i arbeidet med å styrke industri- og næringssamarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland i nord.

O6 kommunene besitter ulike muligheter og ressurser som kan nyttiggjøres ovenfor Forsvaret i nord, dersom de riktige grepene tas. Flere av byene har også store og rimelige industriarealer som kan tilbys store forsvarsindustrielle aktører, eller disponeres av lokale leverandører til forsvarsrelatert aktivitet. O6-kommunene kan også tilby lokalsamfunn med høyere utdanningstilbud, et variert arbeidsmarked, sosiale tilbud, og gode kommunikasjoner til andre deler av landet. Samtlige av kommunene har også havn, samt korte transportlinjer mot Sverige og Finland. Dette gjør at O6-kommunene vil være viktige for Forsvarets opptopping i nord, og for det stadig tettere samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland innen forsvar, industri og transportinfrastruktur.

Forsvarets opptopping omfatter en stor bemanningsøkning ved Forsvarets baser i nord. Med et voksende misforhold mellom hvor Forsvarets ansatte må jobbe, og hvor de vil bo, vil mange pendle mellom nord og sør. Det anbefales aktive grep for å styrke *lokal og regional bosetning på en måte som ivaretar både forsvarsansatte og medflytteres behov, inkludert økt bonus for flytting til tjenestested og differensiering basert på familiesituasjon*. Forsvarskommunene som er vertskap for store forsvarsbaser kan ha mye å tilby forsvarsansatte som velger å bo lokalt. Samtidig kan byene med sine større arbeidsmarkeder, utdanningsmuligheter, og sosiale tilbud, gi verdifulle bidrag til å få bosatt mer forsvarsrelatert personell i nord, inkludert medflyttere. Forsvarets geografiske utfordring forsterkes av at nesten all militær utdanning er lagt til Sør-Norge, mens behovet for militært personell ligger i nord. *Det bør derfor vurderes å etablere militær utdanning i nord*, som kan utdanne nye offiserer og øvrig forsvarspersonell som vil bo og jobbe i de områdene Forsvaret opererer.

Forsvarets oppbygging, samt lokalisering av en egen avdeling av Forsvarets Forskningsinstitutt i nord kan by på store muligheter for en rom- og droneteknologisk akse mellom Tromsø, Narvik, Andøya og Bodø. Et tettere samarbeid mellom FFI, UiT og næringslivet kan gi betydelig verdiskaping for Tromsø og andre steder i nord. *Forsvarsdepartementet bør samtidig vurdere å omstrukturere et system for FoU-finansiering hvor FFI er både mottakerinstitusjon og påvirker tildeling av forskningsmidler.*

Anskaffelser til Forsvaret gjøres gjennom Forsvarsbygg, som opererer i et nasjonalt marked, og Forsvarsmateriell som gjør anskaffelser ved kjøp gjennom store nasjonale og internasjonale leverandører. Vår gjennomgang av Forsvarets anskaffelser de siste fem

¹⁰⁵ CAOC: Combined Air Operations Centre.

årene viser at Forsvarsbygg har gjort grep som har gitt store byggeoppdrag til leverandører basert i Nord-Norge. Hos Forsvarets Logistikkorganisasjon og Forsvarsmateriell ser man samtidig at kun en svært liten andel av varer og tjenester har blitt kjøpt fra leverandører basert i Nord-Norge. Dette skyldes i stor grad at anskaffelser gjøres gjennom store, nasjonale og internasjonale rammeavtaler av en bredde og et omfang som i vanligvis utelukker mulige leverandører i Nord-Norge. Selv hos Forsvarsmateriell identifiseres noen områder hvor det likevel bør være rom for nordnorske aktører, som *innovasjon rundt utstyr tilpasset arktiske forhold, samt støtte-funksjoner rundt forsvaret*, inkludert noe *service og vedlikehold av materiell*.

Nordnorske industriaktører opplever Forsvaret og forsvarsindustrien som et lukket system, hvor det er krevende å få innpass som underleverandører. Det er også et proteksjonistisk marked, styrt av nasjonale sikkerhetsinteresser. Flere nordnorske bedrifter har likevel vunnet forsvarsrelaterte oppdrag gjennom samarbeid med store, utenlandske aktører før de får innpass i det norske forsvarsmarkedet. Her kan Sverige og Finlands inntreden i NATO åpne nye muligheter for samarbeid østover. For å sikre kritisk kompetanse i landsdelen bør Forsvarsmateriell *legge føringer på store nasjonale og internasjonale kontraktører om at leveranser og kompetanseoverføring skal skje i samarbeid med nordnorske leverandører*, basert på begrunnelser som beredskap og rask tilgjengelighet. Dette er tiltak som allerede gjøres i bl.a. petroleumsnæringen. Andre grep som etterlyses er beredskapsstyring av bestemte anskaffelser mot leverandører i nord, og bistand til nordnorske leverandører som søker gjenkjøp fra utenlandske industriaktører. Forsvaret har en *egeninteresse i å ivareta kritisk kompetanse i de områdene de opererer*. Det innebærer også å sikre at man har en lokal leverandørindustri med kapasitet og kompetanse til å vedlikeholde og reparere militært materiell.

Nordnorske leverandører som ønsker innpass i forsvarsmarkedet må være villige til å investere tid og ressurser for å oppnå det. Det innebærer også å bruke den tilretteleggende kompetansen som offentlige aktører, organisasjoner og klynger tilbyr til å komme i dialog med Forsvaret og med store aktører i den norske forsvarsindustrien. De samme ressursene kan brukes til å hente inn, og identifisere relevant kunnskap om off-shore-industriens virksomhet i Nord-Norge, og arbeidet med å sikre oppdrag og ringvirkninger for lokal leverandørindustri i landsdelen.

O6 kommunene kan mobilisere de samme kreftene til å løfte frem hva landsdelen kan tilby, av lokale industriressurser og av næringsområder tilgjengelig for forsvarsindustriell etablering. O6 kommunene kan også, i samarbeid med nordnorske leverandører, utfordre Forsvaret anskaffelsespraksis, og *anmode om politiske føringer fra Forsvarsdepartementet*, blant annet mot en sterkere vektlegging av sikkerhet og beredskap i forsvarets anskaffelsesprosesser. Det finnes også leverandørbedrifter lokalisert nært de største forsvarsbasene, som har erfaring med å tilby støttende tjenester opp mot Forsvaret. Disse kan også trekkes med i arbeidet for å vinne innpass i Forsvarsmarkedet.

KVU Nord-Norge, som ble levert i 2023, anbefaler omfattende utbedring av eksisterende veier og jernbane, samt utbygging av ny innfartsåre til Tromsø. KVUen ble integrert i Nasjonal Transportplan for 2025-2036. Siden da har man fått en sterkere vektlegging av transportbehov knyttet til forsvar, beredskap, og nordisk forsvarssamarbeid. Det omfatter

blant annet behov for tverrgående forsyningslinjer fra kysten mot Sverige og Finland, og krav til transportlinjer langs en mulig stridsfront over Nordkalotten. Det siste året har man fått nye initiativ for en militær transportkorridor samt tettere nordisk forsvars-samarbeid i nord, NATO har besluttet etablering av en fremskutt bakkestyrke i Finland, og en økning i medlemslandene forsvarsrelaterte investeringer til 5 % av BNP. Alt dette peker mot større investeringer i transportinfrastruktur i Nord-Norge, spesielt langs transportlinjer som knytter Norge tettere til Sverige og Finland. I første omgang kan det utløse en *oppgradering av Ofotbanen, og etter hvert Narvik Havn*. Flere av O6-kommunene har også samferdselsprosjekter i sine omland som kan gi betydelig dual use-gevinst. Det gjelder blant annet *Østre-Malangen korridoren* som vil knytte Tromsø-regionen nærmere Indre Troms, og oppgradering av *E12-korridoren fra Mo i Rana mot Sverige og Finland*. En eventuell ny jernbane til Tromsø vil også styrke både forswarets mobilitet og samfunnsutviklingen i nord. I møte med nasjonale transportmyndigheter kan O6 kommunene søke å samkjøre sine ønsker, og støtte opp om noen felles samferdselssatsninger. Dette kan gjøres med henvisning til styrking av eksisterende infrastruktur, øst-vest forsyningslinjer, og reell dual-use verdi av foreslåtte satsninger.

Oppbyggingen av Forsvaret i nord inngår i en utvikling mot tettere nordisk samarbeid innen forsvar, infrastruktur og næringsutvikling. På forsvar og infrastruktur vil mye av dette samarbeidet ha et hovedfokus i Nord-Norge. Nordnorsk næringsliv og O6 kommunene bør jobbe for at dette samarbeidet gir gode synergieffekter også i form av grensekryssende industrisamarbeid i nord.

Referanser

- Andersson, M. B ; Lind, A. T. H. & Karlstad, S. (2024) Effects and opportunities of a long-range drone base at Andøya. NORCE Report 8-2025 – NORCE Health & Social Sciences.
- Dager Moe, Odin; Holmen Skjeldrum, John Oskar; og Jonas Erraia, Jonas (2024) Forsvars og sikkerhetsindustriens økonomiske fotavtrykk. En verdiskapings- og ringvirkningsanalyse for 2023. MENON-PUBLIKASJON NR. 184/2024.
- Dragsten, M. m.fl (2025) Utredning fra arbeidsgruppe nedsatt av Forsvarsdepartementet - Ny lov om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser Forsvars- og sikkerhetsanskaffelser i en urolig tid. 05.September 2025.
- Forsvarets Forskningsinstitutt (2025) FUI i nord for fremtidens forsvar Utredning av FFI Nord. FFI-RAPPORT: 25/00926.
- Kårtveit, Bård, Karlstad, Stig og Vigdis Nygaard (2024) Leverandørutvikling Forsvaret. Hvordan styrke Forsvarets bruk av små og mellomstore bedrifter i Nord. Rapport 2-2024 NORCE Helse og Samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/3114820>
- KPB (2025) Levert 2024. Petroleumsrelatert leverandørindustri, ringvirkninger og aktivitet i Nord-Norge 15. utgave – September 2025: <https://www.levertrapporten.no/ringvirkninger>
- Lekven, B. (2025) Har norsk transportinfrastruktur blitt mindre viktig etter at Sverige og Finland ble med i NATO? STRATAGEM, 07.May.2025: <https://www.stratagem.no/har-norsk-transportinfrastruktur-blitt-mindre-viktig-etter-at-sverige-og-finland-ble-med-i-nato/>
- Lindgren, P.Y, Hanson, T & Einarsdottir, I.E (2024) Personelletts preferanser for bosted – geografisk mobilitet blant militært personell. FFI-Rapport 2024/01786
- Nordvang, E. U, Lindgren, P.Y & Hanson, T. (2024) Pendle- og flyttemønsteret i Forsvaret 2013–2023 –geografisk mobilitet blant militært personell. FFI -Rapport 24/01485
- Oslo Economic (2025) Gevinster ved ny innfart til Tromsø. Rapport 2025-59, Oslo Economics.
- Takvam, T., Wallace, S. W., & Müller, F. (2025). Stochastic Port Selection Under Correlated Arc Disruptions: Improving Defence Supply Lines in the Nordics. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 8(1), s. 220–239
- Skjelland, E, Glærum, S, Nyhamar, T og Sendstad C. (2025) Forsvarsanalysen 2025. FFI-RAPPORT 25/006, s.51-53.
- Rambøll (2025) COMCAP Communication and Capacity in MidtSkandia. Fra Atlanterhavet til Østersjøen. En studie av trender og drivkrefter for videre utvikling av E12 korridoren.

Offentlige dokumenter:

- Forsvarsdepartementet (2025) Prop. 87 S (2023–2024) Forsvarsløftet – for Norges trygghet. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036
- Forsvarsdepartementet (2025) Meld. St. 33 (2024–2025) Status, fremdrift, utfordringer og risiko i gjennomføring av langtidsplanen for forsvarssektoren 2025–2036
- NOU 2020: 15 (2020) Det handler om Norge. Bærekraft i hele landet Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- NOU 2023: 17 (2023) Nå er det alvor — Rustet for en usikker fremtid. Totalberedskapskommisjonens rapport til Justis og beredskapsdepartementet.
- NOU 2023: 14 (2023) Forsvarskommisjonen av 2021 Forsvar for fred og frihet
- NOU 2023: 26 (2023) Ny lov om offentlige anskaffelser— Første delutredning.

NOU 2024: 9 (2024) Ny lov om offentlige anskaffelser — Andre delutredning.

Meld. St. 14 (2023–2024) Nasjonal transportplan 2025–2036

Meld. St. 33 (2024–2025), Status, fremdrift, utfordringer og risiko i gjennomføring av langtidsplanen for forsvarssektoren 2025–2036.

Meld. St. 10 (2019–2020) Høytflyvende satellitter – jordnære formål. En strategi for norsk romvirksomhet.

Tromsø kommune (2024). Tromsø vet - helhetlig kunnskapsgrunnlag for Tromsø kommune. 2024, s. 40-42.

Forsvaret (2025) Behovsanalyse – Militære behov transportinfrastruktur. Sladdet offentlig versjon.

Innspill fra Forsvarsbygg, 01.02.2024 Høring KVV Nord-Norge, sak 20/106842

SF/NFD/FD/ Rammeverk for samhandling om militære behov for transportinfrastruktur, 12.12. 2024.

Svendsen-utvalget. (2020). Økt evne til å kombinere menneske og teknologi - Veier mot et høyteknologisk forsvar (Svendsen-utvalget, 24. juni 2020).

Intervjuer:

Intervju med Kjell-Ivar Ysland, daglig leder i Maskinering AS.

Intervju med Bjørn Audun Risøy, Leder kommunikasjon og samfunn, MOMEK Group

Intervju med Svein Mediå, Markedssjef, Imtas

Intervju med Sigrid Ina Simonsen, regionsdirektør, og Vibeke Tannvik, seniorrådgiver, politikk og kommunikasjon, NHO Arktis

Intervju med Ole Kristian Karlsen, daglig leder i Arena Nord

Intervju med Elisabeth Calder, repr. for anskaffelser, Forsvarsbygg.

Intervju, Thomas Beck, Sjef for Landkapasiteter, Forsvarsmateriell

Intervju, Magnus Hansvold, Direktør, Anskaffelser, Forsvarsmateriell

Intervju med Frode Bjerkås, Fagdirektør Forsvarets logistikkorganisasjon

Intervju med Nils Petter Rusånes og Sturla Roti, Statens Vegvesen

Intervju med Leif Sommerseth, Arctic Logistics

Intervju med Jan Oddvar Olsen, Direktør HAMEK.

Intervju med Harald Heggeli, daglig leder, Harald Nilsen AS.

Intervju med Sigrid Mogård-Jansen, Direktør Tromsø Næringsforening og Hilde Sjurelv, Prosjektleder for Næringslivet i Tromsøregion sitt potensiale for leveranser til forsvaret"

Intervju med repr. for Forsvarsdepartementet.

Intervju med Kjetil Kristensen, Direktør, Alta Næringsforening.

Intervju med Harald Willumsen Østbø og Kristin Haugen, Bodø Regionale Utviklingsselskap

Intervjuer med repr. for politisk eller administrativ ledelse Alta, Tromsø, Harstad, Narvik Bodø og Rana kommune.

Forsvarssjef Erik Kristoffersen, tale under Sikkerhetskonferansen Nordisk Forsvar i en ny tid, Akershus Festning.

Intervju med øvrige repr. for Forsvaret og Forsvarsmateriell.

Nett-baserte kilder:

Arctic Philab: <https://arcticphilab.no/about/>

Branchaktuelt: <https://branschaktuelt.se/infrastruktur/238741-foreslar-18-mil-jarnvag-mellan-sverige-och-finland/>

Forsvaret: <https://www.forsvaret.no/soldater-og-ansatte/ansatt/pendling/pendlerstatus>

Sagat, 23.12.23: <https://www.sagat.no/nyheter/76-prosent-fastboende/19.42041>

<https://www.nsf.no/artikkel/ny-utdanningsmodell-skal-styrke-beredskapen-og-oke-rekrutteringen>

Drytech AS nettside: <https://realoutdoorfood.com/nb/om-oss/>

Forsvarsbygg: <https://www.forsvarsbygg.no/om-oss/arsrapportar>

Forsvaret: <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/presse/pressemeldinger/norden-gar-sammen-om-felles-forsvarskonsept>

Forsvarets Forum: <https://www.forsvaretsforum.no/bjorn-arild-gram-langtidsplanen-porsanger/slik-blir-den-nye-finnmarksbrigaden/372616>

Forsvaretsforum: <https://www.forsvaretsforum.no/meninger-nord-norge-sykepleier/gronn-hvit-utdanning-som-losning-for-fremtidens-helseberedskap/421387>

Forsvaretsforum: <https://www.forsvaretsforum.no/beredskap-finland-forsvaret/norge-blir-del-av-nytt-styrkebidrag/445093>

Forsvarsmateriell: <https://www.fma.no/aktuelt-og-media/2025/drytech-as-skal-levere-arktiske-stridsrasjoner-til-forsvaret>

Forsvarsmateriell: <https://www.fma.no/aktuelt-og-media/2025/drytech-as-skal-levere-arktiske-stridsrasjoner-til-forsvaret>

Harstad kommune: <https://www.harstad.kommune.no/artikler/2024/q2/2024-06-06-har-ansatt-prosjektleder-for-rodskjaer-havn-og-naeringspark>

High North News: <https://www.highnorthnews.com/en/finland-invests-future-railway-norway-and-sweden>

Innovasjon Norge: <https://www.innovasjonnorge.no/seksjon/naeringer>

KSATs nettside: <https://karriere.ksat.no/om-ksat/>

Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-31-1762>

Metal Supply:

<https://www.metalsupply.no/article/view/1178056/satser-stort-pa-forsvarsproduksjon-i-nordnorge-maskinering-as-planlegger-ny-fabrikk-i-bodo>

Narvik Kommune: <https://www.narvik.kommune.no/nyheter/skal-styrke-transport-og-beredskap-i-nordomradene.6560.aspx>

Innspill fra Arena Nord Utvikling til Stortingets høring om Langtidsplanen for Forsvarssektoren 2025-2036: <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Horing/horingsinnspill/?dnid=44801&h=10005081>

NRK: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/finnmark-bondelag-vil-at-forsvaret-skal-kjope-lokale-varer-1.17455025>

Regjeringens nettside:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/gjev-stor-kontakt-til-hamek/id2991541/>

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-sverige-og-finland-vil-styrke-samarbeidet-om-grensekryssende-transportkorridorer-for-a-stotte-opp-under-militar-mobilitet/id3036870/>

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-skal-delta-i-forward-land-forces-finland/id3105124/>

Statens Vegvesen, KVV Nord-Norge, November 2023:

<https://www.vegvesen.no/globalassets/vegprosjekter/prosjekter/kvunordnorge/andre-dokumenter/kvu-hoveddokument.pdf?v=4acb8b>

Statistisk Sentralbyrå: <https://www.ssb.no/kommunefakta/alta>

Tornedalsrådet: <https://tornedalen.org/sv/ainutlaatuinen-tornionlaakso/>

VG-nett: <https://www.vg.no/nyheter/i/bmxqWd/opplysninger-til-vg-natos-nye-luftoperasjonssenter-etableres-permanent-i-bodoe>

NORCE

Norwegian Research Centre AS
Postboks 22 Nygårdstangen
5838 Bergen, Norway

E-POST post@norceresearch.no

WEB norceresearch.no

TEL +47 56 10 70 00

ORG NO 919 408 049

